A MISELITURGIA TELJES MEGÚJÍTÁSA

A MISELITURGIA TELJES MEGÚJÍTÁSA

A MISELITURGIA TELJES MEGÚJÍTÁSA

AZ APOSTOLI SZENTSZÉK RENDELKEZÉSEI

A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KAR MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA
A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT
AZ APOSTOLI SZENTSZÉK KÖNYVKIADÓJA
BUDAPEST, 1972

Minden jog fenntartva,
beleértve a bárminemű eljárással való
sokszorosítás jogát is

Kiadásért felelős: Esty Miklós delegált adminisztrátor

72-5949 Pécsi Szikra Nyomda F. v.: Melles Rezső

APOSTOLI RENDELKEZÉS

A II. VATIKÁNI EGYETEMES ZSINAT HATÁROZATA NYOMÁN ÚJJÁALAKÍTOTT RÓMAI MISEKÖNYV KÖZZÉTÉTELÉRŐL

PÁL PÜSPÖK

ISTEN SZOLGÁINAK SZOLGÁJA ÖRÖK EMLÉKEZETÜL

A RÓMAI MISEKÖNYVET, amelyet a trentói zsinat határozata folytán elődünk, Szent V. Pius 1570-ben tett közzé,[1] köztudomás szerint ahhoz a sok csodás hatású eredményhez kell számítanunk, amelyek az említett szent zsinatból Krisztus egész egyházára háramlottak. E könyvet tekintették ugyanis a latin szertartású papok a miseáldozat bemutatása kötelező szabályának, a szent evangélium hirdetői pedig magukkal vitték a földnek csaknem valamennyi részére. Bőségesen táplálta ezenkívül számtalan szentéletű ember lelkének Isten iránt való áhítatát, mert belőle olvasták a Szentírást, és belőle merítették az imádságokat. Mindezeknek a zömét még Nagy Szent Gergely pápa szedte meghatározott rendbe.

Ám amióta széltében-hosszában terjedni kezdett a keresztény nép között a szent liturgia ápolása és tanulmányozása – amely elődünknek, a tiszteletreméltó emlékezetű XII. Piusnak véleménye szerint a gondviselő Isten végtelen jóságát jelzi kortársaink iránt, valamint a Szentlélek üdvösségszerző működését az ő egyházában[2] –, azóta világossá vált egyúttal az is, hogy egyrészt némiképp át kell dolgozni a Római Misekönyv szövegeit, másrészt újabb anyaggal kell gazdagítani. Ugyanezen elődünk már bele is kezdett a feladat megoldásába, amikor megújította a húsvéti virrasztás és a nagyhét szertartásrendjét,[3] és így mintegy megtette az első lépést a Római Misekönyvnek korunk új lelki igényeihez való alkalmazása irányában.

Legutóbb pedig a II. vatikáni egyetemes zsinat *Sacrosanctum Concilium* kezdetű rendelkezésének kiadásával lerakta az alapokat a Római Misekönyv általános megújításához. Kimondta először is,

hogy *úgy kell rendezni a szövegeket és a szertartásokat, hogy az általuk jelzett szent dolgok világosabban kifejeződjenek;*[4] azután, *hogy a szentmise rendjét úgy kell átdolgozni, hogy az egyes részek kölcsönös összefüggése világosabban kitűnjék, és így a hívek buzgó és tevékeny részvétele könnyebbé váljék;*[5] továbbá, hogy *Isten igéjének asztalát minél gazdagabban kell megteríteni a hívek számára, és még jobban föl kell tárni a Biblia kincsestárát;*[6] végül pedig, hogy *el kell készíteni az együttmisézés új szertartását, és bele kell iktatni a Főpapi Szertartáskönyvbe meg a Római Misekönyvbe.*[7]

Nem szabad azonban úgy gondolnunk, hogy előzmények nélkül megvalósítható volt a Római Misekönyvnek ilyen jellegű megújítása. Az utat kétségkívül előkészítette a liturgiai tudományok előhaladása a legutóbbi négy évszázad folyamán. Annak idején, a trentói zsinat végeztével, jelentékenyen hozzájárult a Római Misekönyv megújításához *a vatikáni könyvtár régi kódexeinek és az egyebütt felkutatott további kódexeknek* tanulmányozása, amint ezt tanúsítja is az elődünktől, Szent V. Piustól kiadott *Quo primum* kezdetű apostoli rendelkezés. Azóta viszont egyfelől megtalálták és kiadták a liturgia legrégibb kútfőit, másfelől szorgalmas kutatásokkal mélyrehatóan tanulmányozták a Keleti Egyház liturgikus szövegeit. Következésképp sokan óhajtották, hogy sem a tanításnak, sem a vallásosságnak enemű kincsei ne a könyvtárak homályában heverjenek, hanem épp ellenkezőleg: napvilágra kell hoznunk őket a keresztény lelkek megvilágosítására és táplálására.

Hogy pedig legalább nagy vonalakkal mintegy előre felvázoljuk a Római Misekönyv új szerkezetét, először is felhívjuk a figyelmet arra, hogy azon *Általános Rendelkezések*, amelyeket előszófélének szántunk a kötetben, előadják a szentmiseáldozat bemutatásának új szabályait: a szertartások lefolyását, minden egyes segédkező és résztvevő saját szerepét, a szent cselekményekhez szükséges felszerelések és helyek milyenségét.

Az átdolgozás fő újdonsága véleményünk szerint az úgynevezett eukarisztikus imádságban van. Igaz, ennek az imádságnak első része, azaz a prefáció, a római rítusban különféle szövegformákat öltött magára a századok folyamán, a második része azonban – az úgynevezett Canon Actionis – már a negyedik-ötödik században változatlan formát kapott, míg a keleti liturgiák ezekben az anaforákban bizonyos változatosságot fogadtak el. Ezek mintájára

már most először is gyarapodott az eukarisztikus imádság több új prefációval, amelyek vagy a Római Egyház régebbi hagyományából vannak véve, vagy egészen új fogalmazások, hogy egyrészt világosabbá tegyék hitünk titkának részleteit, másrészt, hogy változatosabbá és tartalmasabbá tegyék a hálaadást. Elrendeltük továbbá, hogy az említett imádsághoz három új kánont kell hozzáadni: ügyeltünk azonban az úgynevezett lelkipásztori szempontokra, és meg akartuk könnyíteni az együttmisézést is, ezért úgy kívántuk, hogy Urunk szavai ugyanazok legyenek valamennyi kánonszövegben. Azt akarjuk tehát, hogy az említett szavakat a következőképpen mondják mindegyik eukarisztikus imádságban: (a kenyér fölött) *Vegyétek, és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, mely értetek adatik;* (a kehely fölött pedig) *Vegyétek és igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé, mely értetek és sokakért kiontatik a bűnök bocsánatára! Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!* A Mysterium fidei szavakat ki kell hagyni Krisztus Urunk szavainak összefüggéséből. Ezeket a pap mondja, és mintegy ajtót nyit velük a hívek felkiáltása számára.

A mise rendjét illetően *egyszerűsödtek a szertartások, de a lényegük hűségesen megőrződött.*[8] Elmaradt tudniillik mindaz, *ami idők folyamán megkettőződött, vagy amit kevésbé sikerült módon fűztek hozzá az eredetihez,*[9] kiváltképp, ami a kenyér még a bor fölajánlási szertartását és a kenyértörés meg a szentáldozás szertartását illeti.

Ráadásul *az egyházatyák ősi irányelvei nyomán helyreáll egy néhány olyan mozzanat, amely veszendőbe ment az idők mostohasága folytán.*[10] Ilyenek például a szentbeszéd[11] és az egyetemes könyörgések, vagyis „a hívek imája",[12] továbbá a bűnbánati cselekmény, vagyis az Istennel és testvéreinkkel való kiengesztelődésnek a mise kezdetén végzendő szertartása: ez utóbbi kellőképpen visszakapta fontosságát.

A II. vatikáni zsinat egyik előírása meghagyja továbbá, hogy *meghatározott számú év leforgása alatt föl kell olvasni a nép előtt a Szentírás jelentékeny részét.*[13] Ezért van hároméves rendbe osztva a vasárnaponkint felolvasandó szövegek összessége. A számottevőbb ünnepnapokon pedig ugyanezért van a szentlecke és az evangélium olvasása előtt még egy olvasmány vagy az Ószövetségből, vagy – a húsvéti időben – az Apostolok cselekedeteiből. Ez az el-

járásmód ugyanis részletekbe menően megvilágítja, és Isten kinyilatkoztatott igéjével bizonyítja üdvösségünk titkának szakadatlan folyamatosságát. Ez a roppant gazdag bibliai olvasmányanyag, mely az ünnepnapokon a hívek elé tárja a Szentírás jelentékeny részét, jól kiegészül mindazzal, amit köznapokon hozzáad a szentkönyveknek fölolvasásra szánt többi része.

Az egész elrendezés azt a célt szolgálja, hogy egyre jobban felébressze a hívekben az Isten igéjére való éhséget.[14] Ez az éhség ugyanis – a Szentlélek vezetése alatt – mintegy mozgásba hozza az Újszövetség népét az Egyház tökéletes egysége felé. Miután tehát az összeállítás elkészült, nagyon bizakodunk abban, hogy mind a papság, mind a hívek egyrészt lélekben szentebbül felkészülnek az Úr vacsorájára, másrészt a Szentírás mélyebb átelmélkedése által napról napra jobban táplálkoznak az Úr igéjével is. Következik végül mindebből, hogy – a II. vatikáni zsinat intelmei szerint – ki-ki úgy tekintse a Szentírást, mint a lelki élet örök kútforrását, mint a keresztény hitoktatás főanyagát, és mint a bármi néven nevezendő hittudomány velejét.

Ámde a Római Misekönyv jelen átdolgozásában nemcsak az a három rész változott meg, amelyről eddig szóltunk, azaz nemcsak az eukarisztikus imádság meg a mise rendje és az olvasmányok rendszere. A Misekönyv többi törzsanyaga is átdolgozáson és nagyfokú változtatáson ment át: az egyházi év időszaki miséi, a szentek saját miséi, a szentek közös miséi, az úgynevezett rituális (szertartásokkal kapcsolatos) és a votív (megemlékező) misék. Bennük is kiváltképp a könyörgések részesültek különös figyelemben. Nemcsak megnőtt a számuk, hogy korunk új szükségleteinek új könyörgések feleljenek meg; hanem egyúttal épp a legrégiebbek visszanyerték most az eredeti szövegüket. Így naponta más-más könyörgést kaptak azok a köznapok, amelyek különleges időszakokba esnek: adventbe, a karácsonyi, a nagyböjti, meg a húsvéti időbe.

Ehhez járul még a Graduale Romanum anyaga. Ennek szövege – legalábbis, ami az éneket illeti – nem változott. Könnyebb érthetőség végett azonban kellőképpen újra van alkotva egyfelől az a válaszos zsoltár, amelyet Szent Ágoston és Nagy Szent Leó gyakran említ, másfelől a kezdőének és az áldozási ének csendes misében használandó antifónája.

Hátra van még valami, aminek megvalósulását most sürgetni óhajtjuk azok alapján, amit az új Római Misekönyvről előre

bocsátottunk. Amikor elődünk, Szent V. Pius közzétette a Római Misekönyv legelső kiadását, ezt úgy mutatta be a keresztény világnak, mint a liturgiai egység egyik eszközét és az Egyház hamisítatlan istentiszteletének tanúbizonyságát. Mi is, bár a II. vatikáni zsinat előírása szerint helyt adtunk az új Misekönyvben különböző *törvényes változatoknak és alkalmazási* lehetőségeknek, [15] mégis ugyanúgy bizakodunk, hogy a keresztény hívek ezt a kötetet is úgy fogadják, mint valamennyiünk kölcsönös egységét tanúsító és erősítő támogatást. Segítségével mindnyájunknak más-más nyelvű, de egyazon értelmű imádsága – főpapunk, Jézus Krisztus által a Szentlélekben – bármilyen tömjénnél illatosabban fog felszállni mennyei Atyánkhoz.

E rendelkezésünk előírásai folyó évi november 30-ától, azaz advent első vasárnapjától lépnek érvénybe.

Elrendeljük, hogy e határozatainknak és előírásainknak most és a jövőben teljes joghatálya legyen még akkor is, ha az elődeink kiadta rendelkezések, szabályozások, valamint egyéb említésre méltó és visszavonásra érdemes előírások esetleg másképp intézkedtek.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1969. április 3-án, nagycsütörtökön, pápaságunk hatodik évében.

VI. PÁL PÁPA

JEGYZETEK

[1] *Quo primum* apostoli rendelkezés, kelt 1570. július 14-én.

[2] Vö. XII. Pius: *Beszéd az assisi első nemzetközi liturgikus-lelkipásztori összejövetel résztvevőihez* 1956. szeptember 22-én; A. A. S. 48 (1956) 7123. o.

[3] Vö. Rituskongregáció: *Dominicae Resurrectionis* általános határozat 1951. február 9-én; A. A. S. 43 (1959) 128 sköv. o.; *Maxima redemptionis nostrae mysteria* általános határozat 1955. november 16-án: A. A. S. 47 (1955) 838 sköv. o.

[4] II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 21. sz.: A. A. S. 56 (1964) 106. o.

[5] Vö. *uo.*, 50. sz., 114. o.

[6] Vö. *uo.*, 51. sz., 114. o.

[7] Vö. *uo.*, 57. sz., 115. o.

[8] Vö. *uo.*, 50. sz., 114. o.

[9] Vö. *uo.*

[10] Vö. *uo.*

[11] Vö. *uo.*, 52. sz., 114. o.

[12] Vö. *uo.*, 53. sz., 114. o.

[13] Vö. *uo.*, 51. sz., 114. o.

[14] Vö. Ám 8, 11.

[15] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 38–40. sz.: A. A. S. 56 (1964) 110. o.

A RÓMAI MISEKÖNYV ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

(INSTITUTIO GENERALIS MISSALIS ROMANI)

ELŐSZÓ

1. Krisztus Urunk, amikor a tanítványokkal meg akarta ünnepelni a húsvéti vacsorát, amelyen Testének és Vérének áldozatát rendelte, megparancsolta, hogy készítsenek elő egy tágas termet az étkezésre (Lk 22, 12). Az Egyház mindig úgy vélekedett, hogy ez a parancs reá is vonatkozik. Ezért rendelkezett arról, hogy a szent Eukarisztiát milyen lelki felkészültséggel, hol s milyen szertartásokkal és szövegekkel kell megünnepelni. Az Egyház gondoskodásának újabb bizonyítékai a mostani irányelvek is, amelyeket a II. vatikáni egyetemes zsinat akaratának megfelelően előír, valamint az új Misekönyv, amelyet a latin szertartású Egyház ezentúl használ. Ezek ismét tanúsítják az Egyház hitét és változatlan szeretetét az Eukarisztia fenséges misztériuma iránt, egyúttal állandó és megszakítás nélküli hagyományát is, – bár néhány újítást is tartalmaznak.

Tanúság a hit változatlanságáról

2. A szentmise áldozati jellegét az Egyház egyetemes hagyományának megfelelően a trentói zsinat nyilvánította ki ünnepélyesen.[1] A II. vatikáni zsinat újból kimondta ezt, amikor a misével kapcsolatban nyomatékosan kijelentette: „Üdvözítőnk az utolsó vacsorán megalapította Testének és Vérének eukarisztikus áldozatát, hogy így a keresztáldozat a századokon át az ő eljöveteléig állandóan jelenlevő valóság legyen; és ezért szeretett jegyesére, az Egyházra bízta halálának és feltámadásának emlékezetét".[2]

A zsinatnak ezzel a tanításával lépten-nyomon találkozunk a szentmise szövegeiben. A Sacramentarium Leonianum tömören így fogalmazza meg e gondolatot: „Valahányszor ennek az áldozatnak emlékét ünnepeljük, megváltásunk műve valósul meg".[3] Az eukarisztikus imák pedig pontosan és szabatosan kifejtik a tanítást. Amikor ugyanis a pap ezekben az imákban az anamnézist (megemlékezést) végzi, az egész nép nevében is Istenhez fordul, hálát ad, felajánlja az élő és szent áldozatot, tudniillik az Egyház áldozatát és azt a Bárányt, akinek feláldozása árán Isten kiengesztelődni akart,[4] és könyörög, hogy Krisztus teste és vére a mennyei Atya előtt kedves és az egész világ javára üdvösséges áldozat legyen.[5]

Az új Misekönyvben tehát az Egyház imádságának törvénye egybehangzik a hit örök törvényével, amely arra figyelmeztet, hogy a bemutatás eltérő módját kivéve a keresztáldozat és annak a szentmisében történő szentségi megújítása egy és ugyanazon áldozat, amelyet Krisztus Urunk az utolsó vacsorán rendelt, meghagyva apostolainak, hogy emlékezetére ők is ezt cselekedjék. A szentmise tehát egyszerre dicsőítő, hálaadó, engesztelő és elégtételt nyújtó áldozat.

3. Azt a csodálatos misztériumot, hogy az Úr valóságosan jelen van az eukarisztikus színek alatt, a II. vatikáni zsinat[6] és az egyházi tanítóhivatal[7] más határozatai is ugyanabban az értelemben és felfogásban erősítik meg, amelyben a trentói zsinat a hit szabályaként kimondta.[8] A szentmise bemutatásakor a valóságos jelenlét kifejezésre jut nemcsak az átváltozás szavaiban, amelyek következtében Krisztus átlényegülés által jelenik meg, hanem a legmélyebb tisztelet és imádás szellemében és külső megmutatásában is, amely az Eukarisztia liturgiájában helyet kap. Ugyanezzel a megokolással buzdítja az Egyház a keresztény népet, hogy nagycsütörtökön és Úrnapján különleges módon tisztelje és imádja ezt a csodálatos szentséget.

4. Az áldozópap Krisztus személyében mutatja be az áldozatot, és Isten szent népe közösségének élén áll. Hogy mit jelent szolgálattevő papsága, az kiviláglik magából a szertartásból, a papnak a misén elfoglalt külön helyéből és sajátos feladataiból. A pap sajátos feladatait felsorolja, világosan és bőven kifejti a nagycsütörtöki olajszentelési mise prefációja.

Ezen a napon ugyanis a papi rend alapítására emlékezünk. Az

említett prefáció rávilágít arra, hogy a papi hatalom átadása kézföltétellel történik; megemlíti az egyes kötelezettségeket, és leírja magát a papi hatalmat, amely Krisztus, az újszövetségi Főpap hatalmának a folytatása.

5. A szolgálattevő papság mivolta egy másik, kétségkívül nagyjelentőségű papságra is fényt vet: a hívek királyi papságára. A hívek lelki áldozata – egyesülve Krisztusnak, az egyetlen közvetítőnek az áldozatával – az áldozópapok szolgálata által lesz teljessé.[9] Az Eukarisztia megünneplése az egész Egyház tevékenysége, amelyben mindenki megteszi mindazt, de csakis azt, ami rá tartozik az Isten népében betöltött szerepe szerint. Innen adódik, hogy az Eukarisztia megünneplésénél most jobban előtérbe kerülnek olyan mozzanatok, amelyekre az elmúlt századokban kevesebb gondot fordítottak. Isten népe ugyanis olyan nép, amelyet Krisztus szerzett vére árán, az Úr hívott egybe, és igéjével táplál. Ez a nép arra hivatott, hogy az emberiség egész családja nevében Istenhez könyörögjön, és Krisztus áldozatát felajánlva, őbenne adjon hálát az üdvösség misztériumáért. Ez a nép Krisztus testének és vérének vétele által forr egybe. Jóllehet már eredete szerint szent, mégis folyamatosan növekszik a szentségben az eukarisztikus misztériumban való tudatos, cselekvő és gyümölcsöző részvétele által.[10]

A hagyomány folytonossága

6. Midőn a II. vatikáni zsinat elrendelte, hogy a szentmise rendjét újra átdolgozzák, és többek között azt is meghagyta, hogy néhány szertartást „az egyházatyák ősi irányelvei szerint állítsanak vissza",[11] – ugyanazokat a szavakat használta, mint Szent V. Pius „Quo primum" kezdetű apostoli levelében, mellyel a trentói misekönyvet 1570-ben közzétette. A szavaknak ebből a megegyezéséből megállapítható, mennyire egyenlő értékű és egyforma hagyományt foglal magában mindkét Római Misekönyv, jóllehet négy évszázad választja el őket egymástól. Ha pedig ennek a hagyománynak belső elemeit mérlegeljük, azt is megértjük, milyen kiválóan és szerencsésen tökéletesíti ez a mostani az előbbit.

7. Azokban az igen nehéz időkben, amikor veszélybe került a katolikus hit igazságai közül a szentmise áldozati jellege, a szolgálattevő papság, Krisztus valóságos és állandó jelenléte az eukarisz-

tikus színek alatt, Szent V. Pius mindenek előtt arra törekedett, hogy megőrizze a méltánytalanul támadott korábbi (nem túl régi) hagyományt, és ezért a szent szertartásokban csak igen csekély változtatást vezetett be. Az 1570. évi misekönyv valóban nagyon kevéssé különbözik az 1474. évi nyomtatásban első ízben kiadott misekönyvtől, amely viszont hűségesen megismétli a III. Ince pápa idejéből származó misekönyvet. A vatikáni könyvtár kódexei pedig, bár bevezettek néhány kifejezésbeli javítást, a „régi és elismert szerzők" kutatásához nem nyújtottak többet, mint a középkorból ránk maradt liturgikus kommentárok.

8. Ma már azonban „az egyházatyák irányelvei", melyeket Szent V. Pius misekönyvének előkészítői és javítói követtek, a tudósok számtalan tanulmánya révén gazdagodtak. Miután ugyanis a Sacramentarium Gregorianumot az 1575. évben először kiadták, a régi római és ambrózián szakramentáriumokat kritikai kiadásban gyakran közzétették. Hasonlóképpen történt az ősi hispániai és gallikán liturgikus könyvekkel is. Így igen sok, eddig ismeretlen és nem csekély lelki értékű imádság került napvilágra.

Mivel oly sok liturgikus dokumentumot fedeztek fel, ezért most az ősi – még a keleti és nyugati rítus kialakulása előtti – századok hagyományait is jobban ismerjük.

Az egyházatyák tanulmányozásának előrehaladása pedig megvilágította és gazdagította az eukarisztikus misztérium teológiáját a keresztény ókor legkiválóbb atyáinak tanításával. Ilyenek: Szent Iréneusz, Szent Ambrus, Jeruzsálemi Szent Cirill, Aranyszájú Szent János.

9. Ezért „az egyházatyák irányelvei" nemcsak követelik, hogy megőrizzük azt, amit nagy elődeink ránkhagyományoztak, hanem azt is, hogy gyűjtsük össze és alaposabban vizsgáljuk meg az Egyház egész múltját és az összes módokat, ahogyan megnyilvánult az egyetlen hit az emberiség kultúrájának egymástól annyira különböző formáiban, melyek a szemita, görög, illetve latin nyelvterületen virágoztak. Ez az alaposabb megismerés azt is megsejteti velünk, hogyan ad a Szentlélek csodálatos hűséget Isten népének a hit letéteményének változatlan megőrzésében, bármily nagy legyen is az imák és szertartások változatossága.

Alkalmazkodás az új körülményekhez

10. Az új misekönyv tehát, amikor tanúságot tesz a római Egyház imádkozásának struktúrájáról, és megvédi az előző zsinatoktól áthagyományozott hitletéteményt, ugyanakkor nagyjelentőségű lépés is a liturgikus hagyományban.

A II. vatikáni zsinat atyái hűek maradtak a trentói zsinat hittételeihez, de szavuk egy egészen más világban hangzott el, s ezért olyan lelkipásztori elgondolásokat és határozatokat tudtak megfogalmazni, amelyeket négy évszázaddal ezelőtt még csak sejteni sem lehetett.

11. Már a trentói zsinat felismerte a szentmise ünneplésében rejlő nagy katekétikai értéket; de az ebből adódó összes következményeket összegyűjteni és a gyakorlati életre alkalmazni nem volt képes. Tény, hogy már akkoriban sokan sürgették: lehessen használni az eukarisztikus áldozat bemutatásánál a nép nyelvét. A zsinat azonban erre a követelésre azon kor körülményeivel számot vetve, kötelességének vélte, hogy újból leszögezze az Egyház tanítását, mely szerint az eukarisztikus áldozat elsősorban magának Krisztusnak a cselekménye, és így ennek sajátos hatása nem függ a módtól, ahogyan a hívek részt vesznek benne. Ezért határozott, de egyúttal mérsékletet tanúsító szavakkal kimondta: „Jóllehet a szentmise nagyon alkalmas a hívő nép tanítására, mégis úgy látták jónak az atyák, nem lenne hasznos, ha a szentmisét minden további nélkül népnyelven mutatnák be".[12] És elítélte azt, aki helytelenítené „a római Egyház szertartását, amiért a kánont és a konszekráció szavait csak halkan mondják, vagy pedig azt állítaná, hogy a szentmisét a nép nyelvén kell bemutatni".[13] Mindazonáltal amikor megtiltotta a szentmisében a népnyelv használatát, ugyanakkor megparancsolta a lelkipásztoroknak, hogy ezt megfelelő katekézissel helyettesítsék: „Hogy Krisztus nyájának bárányai ne éhezzenek . . . a szent zsinat meghagyja a lelkipásztoroknak és mindazoknak, akik a lelkeknek gondját viselik, hogy a szentmise bemutatása közben, vagy saját maguk, vagy mások, gyakran fejtsék ki a szentmise szövegeit, és többek között magyarázzák meg ennek a legszentebb áldozatnak a misztériumát. Különösen tegyék meg ezt vasárnapokon és ünnepeken".[14]

12. A II. vatikáni zsinat azért gyűlt egybe, hogy az Egyház sajátos apostoli feladatát a mai kor szükségleteihez alkalmazza. A

trentói zsinathoz hasonlóan a II. vatikáni zsinat is mélyen meg volt győződve a szent liturgia tanítói és lelkipásztori jellegéről.[15] Mivel senki sem volt a katolikusok közül, aki tagadta volna a latin nyelven végzett szent szertartás törvényességét és hatékonyságát, a II. vatikáni zsinat elismerhette: „Gyakran fölötte hasznos lehet a nép számára az anyanyelv használata", és lehetőséget adott a népnyelv alkalmazására.[16] Az a fellángoló lelkesedés, amelyet ez a határozat mindenütt kiváltott, végül is azt eredményezte, hogy – a püspököknek, illetve magának az Apostoli Szentszéknek irányításával – a nép részvételével végzett valamennyi liturgikus cselekményt szabad a nép nyelvén végezni, hogy minél jobban érthetővé váljék az ünnepelt misztérium.

13. A népnyelv használata a szent liturgiában igen nagy jelentőségű, mert általa érthetőbben fejeződik ki az ünnepelt misztérium tanítása. A II. vatikáni zsinat mégis figyelmeztet, hogy valósítsuk meg a Tridentiumnak azokat az előírásait is, amelyeket nem minden helyen hajtottak végre. Ilyenek például, hogy vasár- és ünnepnapokon tartsanak homíliát,[17] és hogy a szent szertartásokba – a szükség szerint – bizonyos magyarázatokat és intelmeket iktassanak be.[18]

S ugyanaz a II. vatikáni zsinat, amely a szentmiseáldozatban való tökéletesebb részvétel miatt ajánlotta, hogy a hívek a pap áldozása után ugyanabban a szentmisében átváltoztatott szentostyát vegyenek magukhoz,[19] különösképpen buzdított arra, hogy valósuljon meg a trentói zsinat atyáinak az a kívánsága, hogy az Eukarisztiában való minél teljesebb részesedés miatt „a jelenlevő hívek minden szentmisében ne csak lelkileg, hanem az Eukarisztia szentségi vétele által is áldozzanak".[20]

14. Ugyanettől a lelkülettől és lelkipásztori törekvéstől vezérelve a II. vatikáni zsinat új szempontból mérlegelhette a trentói rendelkezéseket a két szín alatti áldozásról. Ma ugyanis a legkisebb kétség sincs azzal a tanítással kapcsolatban, hogy teljes értékű a szentáldozás akkor is, ha az Eukarisztiát csak a kenyér színe alatt vesszük magunkhoz. Ezért a II. vatikáni zsinat bizonyos esetekben megengedte a két szín alatti áldozást, amikor tudniillik a szentségi jel kifejezőbb formája által különleges alkalom adódik annak a misztériumnak a mélyebb megértésére, amelyben a hívek részesülnek.[21]

15. Eképpen az Egyház – mint az igazság tanítómestere – hűséges marad feladatához, hogy őrizze a „régit", azaz a hagyomány letéteményét, de egyben betölti azt a feladatát is, hogy megvizsgálja és okosan alkalmazza az „újat" (vö. Mt 13,52).

Az új misekönyv egyes részei ugyanis az Egyház imáit kifejezettebben hozzák összefüggésbe korunk szükségleteivel; ezek főleg a rituális misék és a „közérdekű szándékokra" mondott misék, amelyekben a hagyomány jól párosul az újdonsággal. Tehát, amíg érintetlenül megmaradt igen sok – az Egyház legősibb, éppen a gyakorta kiadott misekönyv által feltárt hagyományából származó – szöveg, több más szöveg a mai követelményekhez és adottságokhoz van alkalmazva; ismét más részeket pedig egész újonnan alkottak. Az utóbbiakhoz tartoznak a könyörgések az Egyházért, a világiakért, az emberi munka megszenteléséért, az összes nemzetek egységéért, korunk sajátos szükségleteiért; ezeknek gondolatait, gyakran kifejezéseit is az új zsinati dokumentumokból vették.

Továbbá a világ mai, új helyzetét figyelembe véve egyáltalán nem tekinthető méltánytalannak a tiszteletreméltó kinccsel szemben, hogy az ősi hagyomány szövegeinek felhasználásában egyes fogalmazások megváltozzanak. Így szavunk jobban alkalmazkodik a mai teológia nyelvezetéhez, és a valóságnak megfelelően fejezi ki az Egyház jelenlegi fegyelmét. Ezért változtak meg egyes kifejezések, amelyek a földi javak értékelésére és használatára vonatkoznak. Hasonló a helyzet a bűnbánat bizonyos külső formájára vonatkozó kifejezéseket illetően, melyek az Egyház más korszakainak sajátosságát tükrözték.

Így teljesedett be és vált tökéletesebbé igen sok dologban a trentói zsinat liturgikus törvényhozása a II. vatikáni zsinat határozatai által. Ez a zsinat juttatta sikerre azt a törekvést, hogy a hívek közelebb kerüljenek a szent liturgiához. Mind a négy évszázadban, de különösen az újabb időkben történtek ilyen kezdeményezések, főképpen a liturgikus mozgalom révén, amelyet Szent X. Pius és utódai támogattak.

I. fejezet

AZ EUKARISZTIKUS ÜNNEPLÉS JELENTŐSÉGE ÉS MÉLTÓSÁGA

1. A szentmise ünneplése Krisztusnak és a hierarchikusan rendezett Isten népének a cselekménye. Az egész keresztény élet középpontja mind az egyetemes Egyház, mind a helyi egyházak, mind pedig az egyes hívek részére.[1] Csúcspontja Isten művének, amellyel Krisztusban a világot megszenteli, és annak a kultusznak is, amelyet az emberek mutatnak be az Atyának, imádva őt Krisztus, az Isten Fia által.[2] A szentmisében ezenkívül megváltásunk misztériumait úgy ünnepeljük meg az év folyamán, hogy azok bizonyos módon jelenlévőkké válnak számunkra.[3] A többi szent cselekmény, valamint az egész keresztény élet ugyancsak a szentmisével van összefüggésben, abból fakad, és feléje irányul.[4]

2. Éppen ezért nagyon is szükséges, hogy a szentmisének, illetve az Úr vacsorájának az ünneplése olyan legyen, hogy a papság és a hívek sajátos helyzetüknek megfelelően bekapcsolódva minél bőségesebben kapják meg azokat a lelki gyümölcsöket,[5] amelyeknek elnyerésére Krisztus Urunk Testének és Vérének eukarisztikus áldozatát rendelte, és azt halálának és feltámadásának emlékeként szeretett jegyesére, az Egyházra bízta.[6]

3. A szentmise bemutatása, tekintetbe véve az egyes közösségek természetét és sajátos körülményeit, akkor történik ilyen gyümölcsöző módon, ha a híveket arra a tudatos, cselekvő és teljes, testi és lelki, hitből, reményből és szeretetből fakadó bekapcsolódásra vezeti, amelyet az Egyház megkíván. Ezt magának az ünneplésnek a természete megköveteli, és ez a krisztusi népnek a keresztségből származó joga és kötelessége.[7]

4. A hívek jelenléte és cselekvő bekapcsolódása –, amely a szentmise bemutatásának közösségi természetét érzékelhetőbben kinyilvánítja,[8] – olykor nem valósítható meg. Az Eukarisztia ünneplése azonban ilyenkor is hatékonysággal és méltósággal rendelkezik, minthogy Krisztusnak és az Egyháznak a cselekménye,[9] amelyben a pap mindig a nép lelki üdve érdekében cselekszik.

5. Az Eukarisztia ünneplése, miként az egész liturgia is, érzékelhető jelek útján megy végbe. Ezek a jelek a hitet táplálják, erősítik és kifejezik.[10] Ezért igen nagy gondot kell fordítani arra, hogy az Egyháztól felkínált formák és elemek közül azokat válasszuk ki és azokat alkalmazzuk, amelyek a személyi és helyi adottságokat figyelembe véve a cselekvő és teljes bekapcsolódást intenzívebbé teszik, és a hívek lelki javának jobban megfelelnek.

6. Ezeknek a Rendelkezéseknek tehát az a célja, hogy megadják az általános irányvonalakat az Eukarisztia méltó ünneplésére; továbbá, hogy közöljék azokat a szabályokat, amelyeket az egyes bemutatási formáknál szem előtt kell tartanunk. Az egyes Püspöki Karok pedig a Liturgikus Konstitúció alapján saját területükre hozhatnak olyan rendelkezéseket, amelyek figyelembe veszik az egyes népek, országok és a különféle közösségek hagyományait és adottságait.[11]

II. fejezet

A SZENTMISE FELÉPÍTÉSE, ALKOTÓ ELEMEI ÉS RÉSZEI

I. A SZENTMISE ÁLTALÁNOS FELÉPÍTÉSE

7. A szentmise, vagyis az Úr vacsorája, Isten népének szent gyülekezete a pap vezetésével – aki Krisztus személyét képviseli –, hogy az Úr emlékezetét, vagyis az eukarisztikus áldozatot megünnepelje.[12] Ezért az Egyháznak erre a helyi összejövetelére nagyon is vonatkozik Krisztus ígérete: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük" (Mt 18, 20). Amikor ugyanis bemutatjuk a szentmisét, amelyben a keresztáldozat állandóan megújul,[13] Krisztus valóban jelen van az ő nevében egybegyűlt közösségben, a pap személyében, szent igéiben, valamint lényegileg és valóságosan az eukarisztikus színek alatt.[14]

8. A szentmise tulajdonképpen két részből áll: az ige liturgiájából és az Eukarisztia liturgiájából. Ezek olyan szorosan kapcsolódnak egymáshoz, hogy egyetlen istentiszteleti cselekményt alkotnak.[15] A szentmise ugyanis mind Isten igéjének, mind Krisztus testének terített asztala. Innen kapnak tanítást és lelki táplálékot a hívek.[16] Bizonyos szertartások pedig a szentmise bemutatását bevezetik, illetve befejezik.

II. A SZENTMISE KÜLÖNFÉLE ALKOTÓ ELEMEI

Isten igéjének felolvasása és magyarázata

9. Amikor a szentírást felolvassák az Egyházban, Isten maga szól népéhez, és az igéjében jelenlévő Krisztus hirdeti az evangéliumot.

Ezért az Isten felolvasott igéjét, mint a liturgia igen fontos alkotó részét, mindenkinek tisztelettel kell hallgatnia. Jóllehet az isteni ige a szentírás olvasmányaiban minden idő minden emberéhez szól, éspedig érthetően, mégis növekszik a hatóereje az életszerű kifejtéssel, azaz a homiliával, amely része a liturgikus cselekménynek.[17]

A könyörgések és a papra tartozó egyéb részek

10. A papra tartozó részek között első helyen áll az eukarisztikus ima. Az egész szentmisének ez a csúcspontja. A papra tartozik továbbá a könyörgések végzése; mégpedig: a könyörgés (collecta), a felajánló könyörgés (oratio super oblata) és az áldozás utáni könyörgés (oratio post communionem). Ezeket a könyörgéseket a pap, aki Krisztus személyét képviselve a közösség elöljárója, Istenhez intézi az egész szent nép és minden jelenlévő nevében.[18] Méltán nevezzük ezeket elöljárói imáknak (orationes praesidentiales).

11. Ugyancsak a papra, mint az egybegyűlt közösség vezetőjére tartozik a szertartásban előírt néhány intelemnek (monitio), valamint a kezdő és a záró formulának elmondása, továbbá Isten igéjének hirdetése, végül a befejező áldás. Szabad azonfelül a papnak a híveket a mise kezdetén röviden bevezetni a napi szentmisébe, az olvasmányok előtt az ige liturgiájába, a prefáció előtt az eukarisztikus imába, és bezárni az egész szent cselekményt az elbocsátás előtt.

12. A pap elöljárói tisztségéhez tartozó részek jellege megkívánja, hogy azokat érthetően és fennhangon mondják, és hogy mindenki figyelemmel hallgassa.[19] Amíg a pap ezeket az imákat mondja, más imák vagy énekek nem végezhetők, és az orgonának, illetve minden más hangszernek hallgatnia kell.

13. A pap azonban nemcsak mint az egész közösség elöljárója imádkozik, hanem olykor a maga nevében is, hogy szolgálatát nagyobb lelki összeszedettséggel és bensőséggel tölthesse be. Ezeket az imákat halkan mondja.

A szentmisében előforduló egyéb formulák

14. Minthogy a szentmise bemutatása természeténél fogva „közösségi" jellegű,[20] nagy jelentőségűek a miséző pap és a hívek közötti párbeszédek (dialógusok) és a nép felkiáltásai (akklamációk).[21] Ezek ugyanis nemcsak külső jelei a közös bemutatásnak, hanem a pap és a nép közötti egységet is megteremtik és ápolják.

15. Az akklamációk, valamint a hívek feleletei a pap üdvözléseire és imáira, biztosítják a cselekvő részvételnek azt a fokát, amelyet az egybegyűlt híveknek mindenfajta szentmisében el kell érniök, hogy az egész közösség tevékenysége világosan kifejeződjék, és eleven maradjon.[22]

16. De vannak a szentmisének más részei is, amelyek a hívek bekapcsolódásának kimutatására és fokozására nagyon hasznosak, és így szintén az egész közösségre tartoznak. Ezek főleg: a bűnbánat, a hitvallás, az egyetemes könyörgések és a Miatyánk.

17. Végül a többi miserész közül:

a) némelyik önálló szertartás, illetve cselekmény, mint a Glória a válaszos zsoltár, a Sanctus, az átváltoztatás utáni akklamáció és a hálaadó ének az áldozás után.

b) némelyik pedig szertartást kísér, mégpedig a bevonulást (cantus ad introitum), a felajánlást (cantus ad offertorium), a kenyértörést (Agnus Dei) és az áldozást (cantus ad Communionem).

A különféle szövegek előadási módja

18. A hangosan mondott szövegeknél a pap, a segédkezők és az összes jelenlevők vigyázzanak arra, hogy a hang feleljen meg a szöveg jellegének. Más ugyanis az előadás módja, ha olvasmányról, könyörgésről, intelemről, feleletről vagy énekről van szó. Továbbá feleljen meg a bemutatás formájának (például énekes mise, gyászmise . . .) és az összejövetel ünnepélyességének. Ezenfelül figyelembe kell venni az egyes nyelvek sajátosságait és a népek gondolkodásmódját.

A következő rubrikákban és előírásokban tehát ezek a szavak: mondani (dicere), előadni (proferre) egyaránt vonatkozhatnak énekre vagy pedig prózára, megtartva a fentebb közölt alapelveket.

Az ének jelentősége

19. Az Apostol figyelmezteti a kereszténveket, akik Uruk eljövetelét várva gyűlnek egybe, hogy szívvel-lélekkel énekeljenek zsoltárokat, himnuszokat és szent énekeket (vö. Kol 3,16). Az ének ugyanis a szív örvendezésének a jele (vö. Csel 2,46). Helyesen mondja Szent Ágoston: „Aki szeret, az énekel".[23] Már régtől fogva tartja a közmondás: „Kétszeresen imádkozik, aki szépen énekel".

A szentmise ünneplésében tehát nagy szerepet kell juttatni az éneklésnek, tekintetbe véve az egyes nemzetek ízlését és az adott közösség képességeit, de mégsem szükséges minden alkalommal énekelni minden szöveget, amely egyébként éneklésre van szánva.

Az egyes ténylegesen éneklendő részek megválasztásánál elsőbbségben kell részesíteni a jelentősebb részeket, főleg azokat, amelyeket a papnak vagy a segédkezőknek a néppel felváltva, illetve a papnak és a népnek együtt kell énekelnie.[24]

Minthogy manapság egyre gyakrabban előfordul, hogy különböző nemzetekből jönnek össze hívek istentiszteletre, igen hasznos, ha ezek a hívek a szentmise úgynevezett ordináriumának legalább egyes részeit – főként a hitvallást és a Miatyánkot – könnyebb dallam szerint latin nyelven is együtt tudják énekelni.[25]

A testtartás és a gesztusok

20 A gyülekezet összes jelenlévő tagjának azonos testtartása a közösség összetartozásának és egységének a jele; szépen kifejezi és egyben növeli is a jelenlévők azonos gondolkodásmódját és érzéseit.[26]

21. A mozdulatok és a testtartás egyöntetűségének elérése végett a hívek engedelmeskedjenek a diákonus, a pap, vagy valamelyik segédkező felhívásainak, amelyek a szertartás közben elhangzanak. Minden szentmisén, hacsak nincs más rendelkezés, állni kell a kezdő ének elejétől, illetve a pap oltárhoz vonulásától egészen a könyörgésig bezárólag; az Alleluja éneklésére az evangélium előtt; az evangélium, továbbá a hitvallás és az egyetemes könyörgések alatt; a felajánló könyörgéstől a szentmise végéig, kivéve az alábbiakban szereplő mozzanatokat.

A hívek üljenek az olvasmány, a szentlecke, valamint a válaszos

zsoltár alatt, a homília alatt, felajánláskor, amíg az áldozati adományok előkészítése tart és a tetszés szerint tartható áldozás utáni szent csend alatt. Térdeljenek átváltoztatás alatt, hacsak a szűk hely, vagy a jelenlévők sokasága, vagy más ésszerű ok ezt nem akadályozza.

A püspöki Kar feladata a római miserendben leírt gesztusok és testtartási módok alkalmazása az egyes népek szokásaihoz. Ügyelni kell azonban arra, hogy mindez feleljen meg a szertartások értelmének és jellegének.[27]

22. A gesztusokkal kapcsolatban kell említeni a papnak az oltárhoz történő bevonulását, az áldozati adományoknak az oltárhoz való vitelét és a hívek szentáldozáshoz való járulását is. Illő, hogy ezek a cselekmények méltósággal történjenek, alkalmas énekek kíséretében, amelyekről részletes szabályok intézkednek.

A szent csend

23 A szent csendet is, mint a szertartás részét, a maga idejében meg kell tartani.[28] Ennek belső tartalma a mise egyes részeihez igazodik: a bűnbánatnál és az imádságra való felhívásnál a csendben ki-ki szálljon magába; az olvasmány, vagy a homília végén röviden elmélkedjék az előbb hallottakról; áldozás után pedig szíve mélyén dicsérje és imádja az Istent.

III. A SZENTMISE EGYES RÉSZEI

A) Bevezető szertartás

24. Annak a résznek, amely az ige liturgiáját megelőzi, kiinduló, bevezető és előkészítő jellege van. Ide tartoznak: a kezdőének (introitus), a hívek köszöntése (salutatio), a bűnbánat (actus paenitentialis), Uram irgalmazz (Kyrie) Dicsőség (Gloria) és a könyörgés (collecta).

Ezeknek a szertartásoknak az a céljuk, hogy az egybegyűlt híveket közösséggé formálják, előkészítsék Isten igéjének figyelmes hallgatására és az Eukarisztia méltó ünneplésére.

Kezdőének

25 Midőn a nép együtt van, a pap a segédkezőkkel bevonul, és felhangzik a Kezdőének. Ez az ének van hivatva megnyitni a szertartást, az összegyűlteket egységre hangolni, lelküket a liturgikus időszak vagy ünnep misztériumába bevezetni, továbbá a pap és a segédkezők körmeneti bevonulását kísérni.

26 Énekelhet: az énekkar (szkóla) és a nép felváltva, vagy hasonló módon a kántor és a nép, vagy a nép illetve a szkóla egyedül. Vehető a Graduale Romanum-ban található antifóna a zsoltárral, vagy a Graduale simplex-ben lévő antifóna a megfelelő zsoltárral, vagy pedig más, a Püspöki Kar által jóváhagyott ének, amely megfelel a szent cselekménynek, az ünnep illetve a liturgikus időszak hangulatának.

Ha a bevonulás alatt nincs ének, a misekönyvben közölt antifónát vagy a hívek mondják, vagy egyesek a hívek közül, vagy a lektor; egyébként magának a papnak kell elmondania a hívek üdvözlése után.

Az oltár és a hívek köszöntése

27. Amikor a pap a segédlettel megérkezik a presbitériumba, meghajol, illetve térdet hajt az oltár előtt. Tiszteletadásuk jeléül a pap és a segédkezők (ministri sacri) megcsókolják az oltárt. A pap, ha megfelelőnek látja (pro opportunitate), meg is incenzálja azt.

28 A kezdőének elhangzása után a pap és az egész közösség keresztet vet magára. Ezután a pap a hívek köszöntése által jelzi az egybegyűlt közösségnek az Úr jelenlétét. Ezzel a köszöntéssel és a nép válaszával válik érzékelhetővé az összegyűlt Egyház misztériuma.

Bűnbánat

29. A nép üdvözlése után a pap vagy más alkalmas segédkező igen röviden bevezetheti a híveket a napi szentmisébe. Ezután a pap bűnbánatra szólít fel, mire az egész közösség közgyónás formájában bűnbánatot tart, végül a papi feloldozás következik.

Uram, irgalmazz!

30. A bűnbánat után kezdődik az „Uram, irgalmazz" (Kyrie eleison), hacsak helyet nem kapott már magában a bűnbánatban. Minthogy a Kyrie olyan ének, amellyel a közösség az Úrhoz kiált és irgalmasságát kéri, mindenkire tartozik. Végezheti azonban felváltva is a nép és a kórus, illetve a kántor.

A Kyrie akklamációi rendszerint kétszer hangzanak fel. Nincsen azonban kizárva a többszöri ismétlés, vagy rövid trópusok (szövegkibővítések) közbeiktatása sem, ha ezt az egyes nyelvek, a zenei alkotások sajátosságai vagy egyéb körülmények megkívánják. Ha a Kyrie-t nem éneklik, akkor mondani kell.

Dicsőség

31. A „Glória" nagyon régi, tiszteletreméltó himnusz, amellyel a Szentlélekben összegyűlt Egyház az Atyaistent és a Bárányt dicsőíti, és hozzá könyörög. A Dicsőséget énekelheti a hívők közössége, vagy a hívők és a szkóla váltakozva, vagy a szkóla egyedül. Ha nem éneklik, mondani kell, vagy mindenkinek közösen, vagy felváltva.

Glória van: vasárnapokon, kivéve Adventben és Nagyböjtben, továbbá a főünnepeken (sollemnitas) és ünnepeken (festum), valamint ünnepélyesebb alkalmakkor.

Könyörgés

32. Ezután a pap könyörgésre szólítja fel a népet. Mindnyájan csendben vannak a pappal együtt egy kis ideig, hogy tudatosítsák: most Isten színe előtt állanak, és hogy egyéni kéréseiket megnevezzék. Majd a pap elimádkozza a mise könyörgését, amelyet kollektának is szokás nevezni. Ez kifejezi a napi liturgia sajátos jellegét. A pap a könyörgést az Atyaistenhez intézi Krisztus által a Szentlélekben.

A nép csatlakozik a könyörgéshez, és azt az „Ámen" akklamációval magáévá teszi.

A szentmisében csak egyetlen könyörgés van. Ez vonatkozik a felajánló könyörgésre és az áldozás utáni könyörgésre is.

A könyörgés (collecta) hosszabb befejezéssel zárul, mégpedig:

ha az Atyához van intézve: „A mi Urunk Jézus Krisztus, a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké";

ha az Atyához van intézve, de a végén említés történik benne a Fiúról: „Aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké";

ha a Fiúhoz van intézve: „Aki élsz és uralkodol az Atyaistennel és a Szentlélekkel egységben, Isten mindörökkön-örökké".

A felajánló könyörgés és az áldozás utáni könyörgés viszont rövidebb befejezéssel zárul, mégpedig:

ha az Atyához van intézve: „Krisztus, a mi Urunk által";

ha az Atyához van intézve, de a végén említés van benne a Fiúról:

„Aki veled él és uralkodik mindörökkön-örökké";

ha a Fiúhoz van intézve: „Aki élsz és uralkodol mindörökkön-örökké".

B) AZ IGE LITURGIÁJA

33. Az ige liturgiájának legfőbb részét a szentírásból vett olvasmányok képezik a közéjük beillesztett énekekkel; a homilia, a hitvallás és a hívek könyörgése kifejti és lezárja ezt a részt. Az olvasmányokban ugyanis – amelyeket a homilia magyaráz meg – Isten szól népéhez,[29] kinyilvánítja a megváltás és az üdvösség misztériumát, és lelki táplálékot nyújt. Maga Krisztus van jelen igéje által hívei között.[30] Ezt az isteni igét a nép szívébe fogadja énekével, és csatlakozik hozzá a hitvallással. Isten igéjével betelve, az egyetemes könyörgésekben az egész Egyház szükségleteiért és az egész világ üdvösségéért imádkozik.

Szentírási olvasmányok

34. Az olvasmányokban Isten igéjének terített asztala vár a hívekre, és feltárul előttük a szentírás kincsesháza.[31] A hagyományból világosan kitűnik, hogy a lekciók felolvasása nem előljárói,

hanem szolgálattevői feladat. Ezért általában a diákonus, vagy annak hiányában egy másik pap olvassa az evangéliumot, a többi olvasmányt pedig szubdiákonus vagy lektor. Diákonus, vagy egy másik pap hiányában maga a miséző olvassa az evangéliumot.[32]

35. Az evangélium olvasását a legnagyobb tisztelet övezze! Maga a liturgia tanít erre, amikor az evangéliumot a többi olvasmány közül kiemeli, és különös tisztelettel veszi körül: az evangélium olvasására rendelt szolgálattevő áldáskéréssel és imádsággal készül elő; a hívek pedig állva hallgatják, hogy Krisztus jelen van és szól hozzájuk; az evangéliumos könyvnek is megadja a liturgia a tisztelet külső jeleit.

Olvasmányok közötti ének

36. Az első olvasmány után következik a válaszos zsoltár (psalmus responsorius, illetve graduale), amely az ige liturgiájának szerves része. A zsoltárt rendszerint az olvasmányok könyvéből vesszük, mivel mindegyik zsoltárszöveg szorosan kapcsolódik az egyes olvasmányokhoz; a zsoltár kiválasztása ugyanis az olvasmányoktól függ. De, hogy a nép könnyebben énekelhesse a zsoltár-válaszokat, kiválasztottak a liturgikus év különböző időszakaihoz, illetve a szentek különféle miséihez olyan válaszokat és zsoltárokat, amelyekkel helyettesíthetők az olvasmányoknál feltűntetett szövegek, valahányszor éneklik a zsoltárt.

A zsoltárénekes, azaz a pszallista, az ambóról vagy más alkalmas helyről énekli vagy olvassa a zsoltárverseket. Az egész közösség ülve hallgatja, és rendszerint bekapcsolódik válaszával, kivéve, amikor csak a zsoltárt adják elő válasz nélkül.

A lekcionáriumban feltűntetett zsoltár helyett, ha éneklik, vehető a graduále a Graduale Romanum-ból, vagy pedig a válaszos illetve allelujás zsoltár a Graduale simplexből, amint ezekben a könyvekben található.

37. A második olvasmányt az **Alleluja** követi, vagy pedig egy másik ének, ahogyan ezt a liturgikus idő megkívánja.

a) **Allelujá**t énekelünk a nagyböjti idő kivételével mindig. Az **Alleluja** éneklését vagy mindenki kezdi, vagy csak a kórus illetve a kántor, és megismételhető. A hozzá való verseket a lekcionáriumból vagy a Graduáléból vesszük.

b) A másik fajta ének az evangélium előtti ének (vers), vagy

egy másik zsoltár, illetve traktus, – ahogyan az a lekcionáriumban vagy a Gradualé-ban található.

38. Amikor csak egy olvasmány van az evangélium előtt:

a) olyan időszakban, amikor Allelujá*t* kell mondani, vehető: vagy az allelujás zsoltár, vagy a zsoltár és az Alleluja a versével, vagy pedig csak a zsoltár, illetve az Alleluja;

b) olyan időszakban, amikor nem mondható Alleluja, vehető vagy a zsoltár, vagy az evangélium előtti vers.

39. Az olvasmányokhoz kapcsolódó zsoltárt, ha nem énekeljük, el kell mondani. Az Allelujá*t* illetve az evangélium előtti verset, ha nem éneklik, el lehet hagyni.

40. A szekvenciákat húsvét és pünkösd napját kivéve teszés szerint (ad libitum) mondjuk.

Homilia

41. A homilia (szentbeszéd) a liturgia szerves része. Mondása igen ajánlatos,[33] hiszen a keresztény élet szükséges tápláléka. A homilia fejtse ki vagy a szentírási olvasmányok egy-egy szempontját, vagy az ordináriumnak, illetve a napi mise propriumának valamelyik szövegét – szem előtt tartva az éppen ünnepelt misztériumot, illetve a hallgatók sajátos szükségleteit.[34]

42. Vasárnapokon és parancsolt ünnepeken kötelező a homilia minden olyan misében, amelyet a hívek részvételével mutatnak be. A többi napokon is ajánlatos, különösen ádvent, nagyböjt és a húsvéti idő köznapjain, valamint olyan ünnepeken és alkalmakkor, amikor a hívek nagyobb számban jönnek össze a templomba.[35]

A homiliát általában maga a celebráns mondja.

Hitvallás

43. A szimbolum, illetve a hitvallás szerepe a szentmisében az, hogy a hívek az olvasmányokban és a homiliában hallott isteni igére készséggel válaszoljanak, és felidézzék lelkükben a hit igazságait, mielőtt az Eukarisztia liturgiája elkezdődnék.

44. A hitvallást a papnak a néppel együtt kell mondania. Kötelező vasárnapokon és főünnepeken. Ünnepélyesebb alkalmakkor is mondható.

Amikor éneklik, általában mindenki énekelje együttesen vagy váltakozva.

Egyetemes könyörgések

45. Az egyetemes könyörgésekben, vagy másként: a hívek könyörgésében Isten népe saját papi szerepét gyakorolva imádkozik minden emberért. Tanácsos, hogy a könyörgés általában helyet kapjon minden közösségi szentmisében, mégpedig úgy, hogy a kérésekkel gondoljanak az egész Egyházra, a közhatalom gyakorlóira, továbbá a különféle nehézségekben küzdőkre, végül minden emberre és az egész világ üdvösségére.[36]

46. A szándékok sorrendje általában a következő:

a) az Egyház szükségletei,

b) a közhatalmat gyakorlók és az egyetemes közjó,

c) a különféle szükséget szenvedők,

d) a helyi közösség.

Sajátos alkalmakkor azonban, amilyen a bérmálás, a házasságkötés, a temetés, a szándékokat a különleges eseményre való tekintettel lehet összeállítani.

47. A miséző pap feladata a hívők könyörgését irányítani; rövid figyelmeztetéssel a híveket imádságra szólítani, majd pedig a könyörgést bezárni. Tanácsos, hogy a szándékokat a diákonus vagy a kántor vagy valaki más mondja.[37] Az egész közösség pedig kétféle módon fejezi ki kéréseit: vagy úgy, hogy az egyes szándékok után közös fohászt mond, vagy pedig csendben imádkozik.

C) AZ EUKARISZTIA LITURGIÁJA

48. Az utolsó vacsorán Krisztus húsvéti áldozatot és lakomát rendelt; ezáltal a keresztáldozat az Egyházban állandóan jelenlévővé válik, mivel a pap Krisztus Urunkat képviselve ugyanazt teszi, amit maga az Úr tett, és amit tanítványaira bízott, hogy az ő emlékezetére tegyék.[38]

Krisztus ugyanis kezébe vette a kenyeret és a kelyhet, hálát adott, megtörte, tanítványainak adta, és így szólt: Vegyétek, egyetek és igyatok ebből; ez az én Testem; ez az én Vérem kelyhe. Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre! Ezért az Egyház az Eukarisztia liturgiájának egész ünneplését olyan részekből építette föl, amelyek megfelelnek Krisztus említett szavainak és tetteinek. Mégpedig:

1. Az adományok előkészítésekor az oltárhoz viszik a kenyeret és a bort a vízzel, tehát azt, amit Krisztus a kezébe vett.

2. Az eukarisztikus imában hálát adunk Istennek az üdvösség egész művéért, a felajánlott adományok pedig Krisztus teste és vére lesznek.

3. Az egy kenyér megtörése a hívők egységére utal. A szentáldozásban pedig a hívők Krisztus testét és vérét kapják ugyanúgy, mint ahogyan az apostolok kapták magának Krisztusnak a kezéből.

Az adományok előkészítése

49. Az Eukarisztia liturgiája elején azokat az adományokat, amelyek Krisztus testévé és vérévé változnak át, az oltárhoz hozzák.

Először az oltárt, illetve az Úr asztalát, az Eukarisztia egész liturgiájának központját készítik elő,[39] amikor a korporálét, purifikatóriumot, kelyhet és misekönyvet helyezik rá.

Azután az áldozati adományokat hozzák. Dicséretes, ha a kenyeret és a bort a hívek adják át; a pap pedig vagy a diákonus alkalmas helyen átveszi tőlük, és az oltárra teszi megszabott formulák kíséretében. Jóllehet a hívek a kenyeret és a bort már nem a sajátjukból hozzák, mint régen, mégis az átadás szertartása lelki értelmet és jelentést hordoz.

Pénz vagy más adomány is átadható a szegények vagy az Egyház számára, vagy gyűjtés is történhet a templomban. Ezeket az adományokat azonban ne az oltár asztalára, hanem más alkalmas helyre tegyék le!

50. Az adományokat átadó körmenetet ének kíséri, legalább addig, amíg az adományok az oltárra kerülnek. Az éneklés szabályai ugyanazok, mint a kezdőéneknél (26. pont). Ha nem éneklik a felajánlási antifónát, akkor elmarad.

51. Az oltáron elhelyezett áldozati adományokat és magát az oltárt meg lehet tömjénezni, hogy jelképezzük: mint a tömjénfüst, úgy száll Isten színe elé az Egyház áldozata és imája. Magát a papot és a híveket is megincenzálhatja a diákonus vagy más segédkező, az áldozati adományok és az oltár megtömjénezése után.

52. Azután a pap kezet mos; ez a belső megtisztulás vágyát fejezi ki.

53. Az áldozati adományok elhelyezése és a kísérő szertartások elvégzése után a pap felszólít, hogy vele együtt imádkozzunk. A felajánló könyörgéssel pedig véget ér az áldozati adományok előkészítése, és kezdődik az eukarisztikus ima.

Az eukarisztikus ima

54. Most következik a szentmise bemutatásának központi, legkiemelkedőbb cselekménye: az eukarisztikus ima, a hálaadás és a megszentelés imája. A pap felszólítja, az Úrhoz és magához kapcsolja a népet abban az imában, amelyet az egész közösség nevében intéz Jézus Krisztus által az Atyához. Ennek az imádságnak az az értelme, hogy az egész közösség csatlakozzék Krisztushoz Isten csodás tetteinek magasztalásában és az áldozat felajánlásában.

55. Az eukarisztikus ima főbb elemeit így lehet megkülönböztetni:

a) Hálaadás (gratiarum actio): ezt különösen a prefáció fejezi ki. Ebben a pap az egész szent nép nevében dicsőíti az Atyaistent, és hálát ad neki az üdvtörténet egész művéért, illetve annak valamelyik mozzanatáért – a liturgikus nap, ünnep vagy időszak különbözősége szerint.

b) A nép felkiáltása (acclamatio): ebben az egész közösség egyesül az égi seregekkel, és énekli vagy mondja a „Sanctus"-t. Ez az akklamáció magának az eukarisztikus imának a része; a pappal együtt az egész nép énekli.

c) Lélekhívás (epiclesis): ebben az Egyház fohászkodik és esedezik Isten erejéért, hogy az emberektől felajánlott adományok legyenek szentté, azaz legyenek Krisztus testévé és vérévé; a tiszta áldozat pedig legyen üdvössége azoknak, akik a szentáldozásban magukhoz véve részesültek benne.

d) A szentmise szerzésének elbeszélése a konszekrációval (narratio institutionis et consecratio): Krisztus szavával és cselekedeteivel jelenvalóvá válik az áldozat, amelyet Krisztus az utolsó vacsorán rendelt, amidőn Testét és Vérét a kenyér és a bor színe alatt áldozatul felajánlotta, apostolainak adta ételül és italul, és parancsba hagyta meg nekik, hogy ugyanezt a misztériumot állandósítsák.

e) Megemlékezés (anamnézis): ezáltal teljesíti az Egyház az apostolokon keresztül kapott krisztusi parancsot, és megemlékezik magáról Krisztusról, felidézve főképpen áldott szenvedését, dicsőséges feltámadását és mennybemenetelét.

f) Felajánlás (oblatio): a megemlékezés keretében az Egyház, elsősorban az itt és most egybegyűlt Egyház, felajánlja a Szentlélekben az Atyának a szeplőtelen áldozatot. Az Egyháznak az a szándéka, hogy a hívők necsak a szeplőtelen áldozatot ajánlják fel, hanem önmaguk felajánlását tanulják meg: s Krisztus közvetítésével napról napra egyre jobban egyesüljenek Istennel és egymással, hogy végül Isten legyen minden mindenben.[40]

g) Közbenjáró imák (intercessiones): ezek által jut kifejezésre, hogy az Eukarisztiát az egész, mind az égi, mind a földi Egyházzal való közösségben ünnepeljük, és hogy az áldozat bemutatása az egész Egyházért történik, összes élő és elhunyt tagjaiért, akik meghívást kaptak a megváltásban való részesedésre és a Krisztus teste és vére árán szerzett üdvösségre.

h) Záródicsőítés (doxologia finális); ezzel Isten dicsőítését fejezzük ki; ezt a nép felelete megerősíti és lezárja.

Az eukarisztikus ima megkívánja, hogy mindenki tisztelettel és csendben hallgassa, illetve a beiktatott akklamációkkal vegyen részt benne.

Az áldozás rítusa

56. Minthogy az eukarisztikus ünneplés húsvéti lakoma, az Úr parancsa értelmében ajánlatos, hogy a kellően felkészült hívek magukhoz vegyék Krisztus testét és vérét lelki táplálékul.[41] Erre utal a kenyértörés és a többi előkészítő szertartás. A hívőket a szentáldozásra közvetlenül előkészíti:

a) A Miatyánk. Ebben kérjük a mindennapi kenyeret; azt a

kenyeret, amely a kereszténveket emlékezteti az eukarisztikus kenyérre is; kérjük benne a megtisztulást a bűntől, hogy így a szent dolgokat valóban szentek kapják. A pap hív fel az imádkozásra, a Miatyánkot azonban az összes jelenlevők vele együtt mondják. A pap egyedül csatolja hozzá az embolizmust, amit a nép doxológiával zár be. Az embolizmus az Úr imájának utolsó kérését részletezi, és kéri a gonosz hatalmától való szabadulást a a hivők egész közössége számára. Az imára való felhívást, magát az Úr imáját, az embolizmust és a doxológiát, amellyel ezt a részt a nép bezárja, éneklik, vagy fennhangon mondják.

b) Következik a béke-ritus (ritus-pacis): ebben a hívek békét és egységet kérnek az Egyház és az emberiség nagy családja számára, kifejezik kölcsönös szeretetüket, mielőtt az egy kenyérből részesülnének.

A béke-ritus módját a Püspöki Karoknak kell meghatározniok az egyes népek természete és szokásai alapján.

c) Krisztus az utolsó vacsorán megtörte a kenyeret; az apostoli korban az egész eukarisztikus cselekmény erről kapta nevét. Ez a szertartás nemcsak kegyelmi hatással rendelkezik, hanem azt is jelzi, hogy mi sokan egy testet képezünk, mivel a szentáldozásban ugyanazon egy élő kenyérből, Krisztusból részesültünk. (1 Kor 10, 17)

d) Egyesítés (immixtio): a celebráns a szentostya egy darabkáját a kehelybe ejti.

e) „Isten Báránya" (Agnus Dei): a kenyértörés és az egyesítés alatt a szkóla vagy a kántor az „Isten Bárányát" énekli, a nép bekapcsolódásával. Ha nem énekli, fennhangon mondják. Ez az invokáció addig ismételhető, ameddig a kenyértörés tart. Utolsó alkalommal „adj nékünk békét" (dona nobis pacem) szavakkal zárjuk.

f) A pap magán előkészülete: a pap csendes imával készül arra, hogy Krisztus testét és vérét gyümölcsözően magához vegye. Ugyanezt teszik a hívek, csendben imádkozva.

g) A pap ezután az áldozásra szánt eukarisztikus kenyeret felmutatja a híveknek, és Krisztus lakomájára hívja meg őket. Egyúttal a hívekkel együtt alázatosan ajkára veszi az evangéliumi szavakat: „Uram, nem vagyok méltó . . ."

h) Nagyon kívánatos, hogy a hívek ugyanabban a szentmisében konszekrált ostyával áldozzanak, és meghatározott esetekben a

kehelyből is részesüljenek. Így a jeleket tekintve jobban kitűnik, hogy az áldozás a ténylegesen bemutatott áldozatban való részesedés.[42]

i) Amíg az Oltáriszentséget a pap és a hívek magukhoz veszik, áldozási éneket énekelnek. Ennek az a szerepe, hogy kifejezze az áldozók lelki egységét, tanúsítsa a szív örömét és az áldozási menetet még testvériesebbé tegye. Az ének a pap áldozása alatt kezdődik, és addig tarthat, amíg a hívek áldoznak. Ha azonban a szentáldozás után szent csend helyett hálaadó ének is van, az áldozás alatti éneket idejében be kell fejezni.

Áldozási énekként vehető vagy az antifóna a Graduale Romanumból akár zsoltárral, akár csak magában, vagy az antifóna zsoltárával együtt a Graduale Simplex-ből, vagy más alkalmas ének, amit a Püspöki Kar jóváhagyott. Énekelheti a szkóla egyedül, vagy pedig a szkóla, illetve a kántor a néppel együtt.

Ha nem énekelik az áldozási éneket, akkor a misekönyvben jelzett antifónát vagy a hívek mondják, vagy egyesek közülük, vagy a lektor, különben a papnak kell azt elmondania a saját áldozása után, mielőtt a hívek áldozását elkezdené.

j) Az áldoztatás befejezése után a pap és a hívek kis időt csendben töltsenek el, illetve magukban imádkozzanak! Ha úgy tetszik, himnuszt, zsoltárt vagy más dicsérő éneket is zenghet az egész közösség.

k) Az áldozás utáni könyörgésben (oratio post Communionem) a pap az ünnepelt misztérium gyümölcseiért esedezik. A nép „Ámen" felkiáltással teszi azt magáévá.

D) Befejező szertartás

57. A befejező szertartás részei:

a) A pap üdvözlése és áldása; ez bizonyos napokon és alkalmakkor zárókönyörgéssel vagy más ünnepélyesebb áldás-formulával gazdagodik.

b) Maga az elbocsátás. Ezzel történik meg a közösség elbocsátása, hogy ki-ki Istent dicsérve és magasztalva távozzék, minden jócselekedetre készen.

III. fejezet

FELADATOK ÉS SZOLGÁLATOK A SZENTMISÉBEN

58. A szentmisére összegyült közösségben mindenegyes jelenlevőnek joga és kötelessége kivenni részét a bemutatásból,[43] bár különböző módon, sajátos papságának és szerepének megfelelően.[44] Tehát mindenki, akár a papok és a segédkezők, akár a hívek, feladatuk végzése közben csak azt tegyék, de azt mind tegyék is meg, ami rájuk tartozik. Így magából a bemutatás módjából is kitűnik a különböző rendekből és szolgálatokból felépülő Egyház.

I. A PAPI REND FELADATA ÉS SZOLGÁLATA

59. Az Eukarisztia törvényszerű ünneplésének irányítása a püspök joga, amit ő akár személyesen gyakorol, akár segítő társain: az áldozópapokon keresztül.[45]

Ha a püspök is jelen van, amikor a hívek összegyűlnek szentmisére, illik, hogy ő legyen a közösség előljárója; gyűjtse maga köré papjait, és amennyiben lehetséges, koncelebráljon velük.

Mindez nem a szertartás külső ünnepélyességének növelése végett történik, hanem azért, hogy élesebb megvilágításban mutatkozzék meg az egység szakramentumának, az Egyháznak a misztériuma.[46]

Amennyiben nem a püspök misézik, hanem mást bíz meg, akkor is illő, hogy ő vezesse az igeliturgiát, és ő zárja be a szentmisét az elbocsátás szertartásával.

60. Az áldozópap is az összegyűlt közösség élén áll, mivel az egyházi rend szentségi ereje által a hivők közösségében neki van

hatalma arra, hogy Krisztus személyében bemutassa az áldozatot.[47] Ő irányítja a hívek könyörgéseit, hirdeti az üdvösség üzenetét, egyesíti magával a népet, hogy együttesen mutassák be az áldozatot Krisztus által a Szentlélekben az Atyának; testvéreinek az örök élet kenyerét adja, és abból velük együtt részesedik. Midőn tehát a szentmiseáldozatot bemutatja, méltóságának tudatában, de egyszersmind alázatossággal is kell szolgálnia Istennek és a népnek, és olyan legyen a magatartása, úgy hirdesse Isten igéjét, hogy Krisztus élő jelenlétéről tanúskodjék a hívek előtt.

61. A segédkezők között az első helyet foglalja el a diákonus, akinek papi rendje már az ősegyházban nagy tiszteletnek örvendett. A szentmisében a szerpap sajátos feladata az evangéliumnak és olykor az Isten igéjének hirdetése, a hívek egyetemes könyörgésében a szándékok előimádkozása, az áldozópap segítése az Eukarisztiának, főleg a szent Vérnek a kiosztásában, és alkalomadtán az egész közösség magatartásának, illetve testtartásának irányítása.

II. AZ ISTEN NÉPÉNEK FELADATA ÉS SZEREPE

62. A szentmise ünneplésében a hívek alkotják a szent nemzetet, a tulajdonul lefoglalt népet, a királyi papságot, hogy hálát adjanak Istennek, és a szeplőtelen áldozatot necsak a papa keze által, hanem vele együttesen is felajánlják, és megtanulják magukat is áldozatul hozni.[48] Jellemezze őket a mély vallásosság és a szeretet együtt ünneplő testvéreik iránt.

Kerüljék tehát az elkülönülésnek és egyénieskedésnek még a látszatát is. Tartsák szem előtt, hogy egy Atyánk van az égben, és ezért mindnyájan egymás testvérei vagyunk.

Egy testet alkossanak, amikor az Isten igéjét hallgatják, a könyörgésekbe és énekekbe bekapcsolódnak, s főleg az áldozat közös felajánlásában és az Úr asztaláról való közös részesedésben. Ez az egység szépen jelentkezik a hívek egyszerre végzett mozdulataiban és egyforma testtartásában. Ha a híveket felkérik, hogy valamilyen külön szerepet vállaljanak a szentmise bemutatásánál, ne vonakodjanak örömmel szolgálni Isten népének!

63. A hívek körében saját liturgikus feladatát teljesíti a szkola, illetve az énekkar. Feladata gondoskodni arról, hogy a kijelölt részeket a különböző műfajoknak megfelelően énekeljék, és előmoz-

dítani a hívek tevékeny bekapcsolódását az éneklésbe.[49] Ami az énekesekre vonatkozik, áll megfelelő módosítással a zenészekre is, főleg pedig az orgonistára.

64. Illik, hogy legyen kántor (előénekes), illetve karmester, aki a nép énekét irányítja, vezeti. Sőt, ahol nincs szkola, a kántor feladata a különböző énekeket vezetni, bekapcsolva a népet a neki kijelölt rész éneklésébe.[50]

III. KÜLÖNFÉLE SZOLGÁLATOK

65. A szubdiákonus az oltár szolgálatára, az áldozópap és a diákonus segítségére van rendelve. Rá van bízva főként az oltár és a szent edények előkészítése és a szentlecke felolvasása.

66. A lektor, még ha világi hívő is, sajátos szerepet kap a szentmise bemutatásában, amit neki kell végeznie akkor is, ha magasabb rendű segédkezők vannak jelen. Rátartozik a szentírási szakaszok felolvasása, kivéve az evangéliumot, illetve a szentleckét is, ha szubdiákonus van jelen. Ha nincs zsoltárénekes, a lektor énekelheti, illetve mondhatja a zsoltárt is az olvasmányok között.

Hogy a hívek szívében a szent olvasmányok hallásakor a Szentírásnak bensőséges és élő szeretete ébredjen,[51] szükséges, hogy a felolvasásra kiválasztott lektorok valóban alkalmasak legyenek; készüljenek is fel szorgalmasan.

A Püspöki Kar megengedheti, hogy amikor alkalmas férfi nincs jelen a lektor szerepének betöltésére, akkor arra alkalmas nő olvassa az evangéliumot megelőző olvasmányokat, a presbitériumon kívül elhelyezkedve.

67. A zsoltárénekesnek az a feladata, hogy előadja a zsoltárt, vagy más szentírási éneket, amit a lekciók közé iktattak be. Feladatának jo betöltéséhez szükséges, hogy járatos legyen a zsoltáréneklés művészetében, a helyes kiejtés és előadás mesterségében.

68. A többi segédkezők közül egyesek a presbitériumban, mások a presbitériumon kívül végeznek különféle szolgálatokat.

A presbitériumban teljesítenek szolgálatot: a misekönyv és a füstölő kezelői, a keresztvivő, a gyertyavivő, a kenyér, bor és víz felszolgálója.

A presbitériumon kívül teljesítenek szolgálatot:

a) A magyarázó (commentator), aki magyarázatokat ad és fi-

gyelmeztetésekkel szolgál a híveknek, hogy a szentmise menetébe betekintést nyerjenek, és jobban megértsék azt. Szükséges, hogy a magyarázó alaposan készítse elő a megjegyzéseit, és okosan, világosan mondja el azokat.

Feladata végzésekor alkalmas helyen álljon a hívek előtt, az ambóra azonban ne menjen fel.

b) A rendezők, akik egyes vidékeken a híveket a templom kapujában fogadják, és őket a helyükre vezetik. Ők irányítják a hívek körmeneteit is.

c) A perselyezők, akik az adományokat összegyűjtik a templomban.

69. Főleg nagyobb templomokban és közösségekben lehetőleg jelöljenek ki valakit, aki gondoskodik arról, hogy a szent cselekmények rendben történjenek, és hogy a segédkezők szépen, pontosan és összeszedetten teljesítsék feladataikat.

70. A szubdiákonusénál alacsonyabb bármely szolgálatot elláthat világi hívő. A presbitériumon kívül végzendő szolgálatokra nők is alkalmazhatók, a templomigazgató bölcs belátása szerint.

71. Ha többen is akadnak, akik ugyanazt a szolgálatot képesek jól ellátni, semmi akadálya annak, hogy azt megosszák egymás között. Például az egyik diákonus vállalhatja az éneklést, a másik az oltár körüli szolgálatot. Vagy, ha több olvasmány van, több lektor is lehet, és így tovább.

72. Ha közösségi misén csak egy segédkező van jelen, az többféle szerepet is betölthet.

73. Mindenegyes szentmise előkészítése legyen mindazoknak közös szívügye, akikre a szertartások lelkipásztori és zenei szempontból tartoznak. Mindezt a templomigazgató irányítja, de meg kell hallgatni a hívek véleményét is azokban a dolgokban, amelyek közvetlenül rájuk tartoznak.

IV. fejezet

A KÜLÖNFÉLE MISEFORMÁK

74. A helyi Egyházban mindenképpen első hely illeti meg, jelentése miatt, azt a szentmisét, amelyet a püspök mutat be áldozópapjai és segédkezői körében,[52] és amelyen Isten szent népe is egész lélekkel és tevékenyen részt vesz. Ez ugyanis az Egyház legszemléletesebb megnyilvánulása.

75. Nagyra kell értékelni azt a szentmisét is, amelyet valamely közösségben, főleg plébániai közösségben mutatnak be. Ez is az egyetemes Egyházat jeleníti meg térben és időben, különösképpen a vasárnapi szentmisén.[53]

76. Azok között a szentmisék között, amelyeket bizonyos közösségek mutatnak be, különleges helyet foglal el a konventmise, a napi offícium része; valamint egy kommunitás (például szerzetesház) „közösségi miséje". Bár ezeknek a miséknek külön előírt formájuk nincsen, nagyon illő, hogy ezek énekelt misék legyenek, de az is, hogy a szerzetesi közösség vagy a kanonoki testület minden tagja teljesen bekapcsolódjék. Ezeken a szentmiséken tehát minden egyes résztvevő gyakorolja a tisztségét a felvett egyházi rendje szerint. Nagyon illő továbbá, hogy ezeken a szentmiséken az összes áldozópapok, hacsak nem kötelesek a hívek számára misézni, koncelebráljanak.[54] Ezenkívül, mindazok, akik a közösséghez tartoznak, a papok, akik a hívek számára külön kötelesek misézni, éppen úgy, mint a nem-papok, két szín alatt áldozhatnak.

I. A KÖZÖSSÉGI MISE

77. Közösségi misének nevezzük azt a misét, amelyet a nép bekapcsolásával ünnepelnek. Illő, hogy a közösségi misét, amennyire csak lehetséges, főleg vasárnapokon és parancsolt ünnepeken, énekelve és megfelelő számú segédlettel mutassák be.[55] Végezhető azonban ének nélkül és egyetlen segédkezővel is.

78. Kívánatos, hogy a miséző papnak segítségére legyen a lektor, a kántor és legalább egy segédkező. Ez a forma a továbbiakban a mise alapformája (Missa typica) néven szerepel. Az alább vázolt szertartásrend azonban lehetőséget nyújt nagyobb számú segédkező bekapcsolására is.

Bármely misebemutatási módnál alkalmazható diákonus, aki ott a maga diákonusi tisztjét gyakorolja.

Előkészítendők

79. Az oltárt legalább egy terítő borítsa. Az oltáron vagy körülötte legalább két, vagy négy, illetve hat –, sőt ha az egyházmegye püspöke celebrál, akkor hét – gyertyatartó legyen elhelyezve égő gyertyákkal. Ugyancsak az oltáron, vagy közelében álljon a kereszt. A gyertyatartók és a kereszt hozhatók a bevonulási körmenetben. Magára az oltárra kikészíthető, hacsak ezt is nem a bevonulási körmenetben hozzák, az evangéliumos könyv, amely különbözik az olvasmányok könyvétől.

80. A presbitériumban (ami nálunk többnyire a szentély), elő kell készíteni

a) a papi szék mellett a misekönyvet, és ha szükség van rá, az énekekhez megkívánt könyvet;

b) az ambón az olvasmányok könyvét;

c) az asztalkán a kelyhet, korporálét, purifikatóriumot, és amennyiben használatos, a pallát, a paténát és az áldoztató edényeket – ha szükség van rájuk – ostyával a pap, a segédkezők és a nép áldoztatásához; az ampolnákat borral és vízzel, hacsak ezeket nem maguk a hívek hozzák oda offertoriumkor; továbbá a kézmosáshoz szükséges felszerelést. A kelyhet vélummal kell letakarni; ez mindig lehet fehér színű.

81. A sekrestyében – a különböző miseformáknak megfelelően – kell előkészteni a pap és a segédkezők ruháit:

a) a pap részére: albát, stólát és kazulát;

b) a diákonus részére: albát, stólát, dalmatikát; ez utóbbi el is maradhat, vagy azért mert nincs, vagy pedig, hogy ezáltal jusson kifejezésre a mise kevésbé ünnepélyes jellege.

d) a többi segédkező számára: albát vagy karinget.

Aki albát visel, az használjon cingulumot is, és vegyen fel vállkendőt, hacsak az alba szabása ezeket feleslegessé nem teszi.

A) A mise alapformája

Bevezető szertartás

82. Amikor a nép összegyűlt, a pap és a segédkezők szent ruhákban az oltárhoz vonulnak a következő sorrendben:

a) a turifer a füstölgő turibulummal, ha tömjénezés is lesz;

b) a gyertyavivők, ha vannak, s közöttük, ha van, a keresztvivő a kereszttel, majd a többi ministráns;

c) a lektor, aki hozhatja az evangéliumos könyvet;

d) a miséző pap.

Ha tömjénezni akarnak, indulás előtt a pap tömjént tesz a parázsra.

83. Amíg a bevonulási körmenet tart, a kezdőéneket énekelik (vö. 25–26. pontokat).

84. Amikor megérkeznek az oltárhoz, a miséző pap és a segédkezők kellő tiszteletadást végeznek, azaz mélyen meghajolnak, vagy térdet hajtanak, ha a tabernákulumban Oltáriszentség van.

Ha a bevonulási körmenetben keresztet is hoztak, azt az oltár mellett, vagy más alkalmas helyeken kell elhelyezni. A gyertyatartókat, amelyeket a segédkezők hoztak, az oltár mellé vagy az asztalkára kell tenni. Az evangéliumos könyv pedig az oltárra kerül.

85. A pap fölmegy az oltárhoz, és tisztelete jeléül megcsókolja. Ha alkalmasnak látszik, megincenzálja az oltárt, körüljárva azt.

86. A pap ezután ülőhelyéhez megy. Amikor a kezdőének véget ért, a pap és a hívek keresztet vetnek. A pap mondja: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében". A nép feleli: „Ámen".

Majd a pap a nép felé fordulva kitárja kezét, és köszöntő szava-

kat mond valamelyik megadott formulával. Ezután ő maga, vagy pedig más alkalmas segédkező egész röviden bevezetheti a híveket a napi misébe.

87. A bűnbánat után következik a „Kyrie" és a „Glória" a rubrikák szerint (vö. 30–31. pontokat). A „Glóriát" kezdheti vagy maga a pap, vagy az énekesek, sőt kezdheti egyszerre mindenki is.

88. Azután a pap könyörgésre szólítja fel a népet, összetett kézzel mondva: „Könyörögjünk!" Erre mindenki a pappal együtt rövid ideig csendben imádkozik. Majd a pap széttárt karral végzi a könyörgést, melynek végén a nép „Ámen"-nel válaszol.

Igeliturgia

89. A könyörgés befejezésekor a lektor az ambóhoz megy és felolvassa az első olvasmányt. Mindenki ülve figyel, és a végén az előírt választ mondja.

90. Az olvasmány befejeztével a zsoltárénekes, illetve a kántor, vagy maga a lektor, kezdi énekelni vagy mondani a zsoltárt, a nép pedig újra meg újra ismétli a válaszokat (vö. 36. pontot).

91. Azután, ha van második olvasmány az evangélium előtt, a lektor elkezdi azt olvasni az ambón, mint előbb. Mindenki ül és figyel, a végén válaszol az akklamációval.

92. Következik az „Alleluja", vagy pedig más ének, amint azt a liturgikus idő megkívánja (vö. 37–39. pontokat).

93. Amíg az „Allelujá"t, illetve az előírt egyéb éneket (nagyböjtben az evangélium előtti verset) énekelik, a pap tömjént tesz a tűzre, ha evangélium előtt lesz tömjénezés. Azután összetett kézzel az oltár előtt meghajolva, csendben imádkozza: „Tisztítsd meg szívemet . . ."

94. Majd kezébe veszi az evangéliumos könyvet, ha az az oltáron van, és a ministránsok (turiferek, akolitusok) után az ambóhoz megy.

95. Az ambón a pap kinyitja a könyvet, és mondja: „Az Úr legyen veletek!" A nép felelete után folytatja: „Evangélium Szent . . . könyvéből", miközben hüvelykujjával keresztet rajzolt a könyvre, homlokára, ajkára és mellére. Ezután megtömjénezheti a könyvet. A nép akklamációja után olvassa vagy énekli az evangéliumot. A végén hozzáfűzi: „Ezek az evangélium igéi", a nép feleli: „Áldunk

téged, Krisztus!" Ezután a pap megcsókolja a könyvet, és csendben mondja: „Az evangélium tanítása legyen bűneink bocsánatára!"

96. Ha nincs lektor, a pap olvassa fel az olvasmányokat, és irányítja, szükség esetén, az olvasmányok közötti énekeket is, az ambón állva. Ott tesz tömjént a tűzre, ha szükséges, és ott mondja el meghajolva: „Tisztítsd meg szívemet..."

97. A homília helye vagy a szédesz, vagy az ambó.

98. A hitvallást a pap a néppel együtt mondja (vö. 44. pontot). E szavakra: „Megtestesült..." mindnyájan meghajolnak, Gyümölcsoltó Boldogasszony és karácsony ünnepén pedig letérdelnek.

99. Ezután az egyetemes könyörgések következnek a hívek megfelelő bekapcsolódásával; a pap a szédeszről vagy az ambóról vezeti (vö. 45–47. pontokat).

Az Eukarisztia liturgiája

100. Az egyetemes könyörgések befejeztével kezdődik a felajánlási ének (vö. 50. pontot). A segédkezők korporálét, purifikatóriumot, kelyhet és misekönyvet tesznek az oltárra.

101. Kívánatos, hogy a hívek, részvételük kifejezésére, maguk ajánlják fel a szentmise bemutatáshoz a kenyeret és a bort; vagy más adományokat is adjanak át, amelyeket az Egyház szükségleteire és a szegényeknek szántak.

A hívek adományait átveheti maga a pap a segédkezők közreműködésével. Az adományokat alkalmas helyre teszik le, a kenyeret és a bort pedig az oltárra helyezik.

102. A pap az oltárnál átveszi a segédkezőktől a paténát az ostyával. Mindkét kezével kissé felemeli, és az oltár fölött tartja, miközben az előírt imát mondja. Majd a paténát – rajta az ostyával – a korporáléra teszi.

103. Ezután az oltárnál oldalt állva bort és vizet önt a kehelybe, közben csendben mondja az előírt imát. Az oltár közepére visszatérve, mindkét kezével megfogja a kelyhet, kissé felemelve tartja, és az előírt imaszöveget mondja. Utána a kelyhet a korporáléra helyezi, és ha szükségesnek véli, pallával lefödi.

104. Miután a pap a kelyhet visszahelyezte az oltárra, meghajolva csendesen imádkozza: „Alázatos lélekkel..."

105. A pap ezután, ha akarja, megincenzálja az áldozati adományokat és az oltárt; a segédkező pedig a papot és a népet.

106. Az „Alázatos lélekkel . . ." kezdetű ima, illetve az incenzálás után a pap az oltárnál oldalt állva kezet mos. Csendben mondja az előírt imát, amíg a ministráns a vizet a kezére önti.

107. Ismét visszatér az oltár közepére, a nép felé fordulva kiterjeszti, majd összeteszi a kezét, imádságra szólítva fel a népet: „Imádkozzatok, testvéreim . . ." A nép válasz-imája után kitárt karral elvégzi a felajánlási könyörgést. Erre a nép „Ámen"-nel felel.

108. Ekkor kezdi meg a pap az eukarisztikus imádságot. Kitárt karral mondja: „Az Úr legyen veletek!" Magasabbra emeli a kezét, amikor folytatja: „Emeljük föl szívünket!" És, kezét összse nem téve, hozzáfűzi: „Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek!" A nép válasza: „Méltó és igazságos" után a pap énekli vagy fennhangon mondja a prefációt. A prefáció végeztével kezét összeteszi, a segédkezőkkel és a néppel együtt énekli vagy fennhangon imádkozza: „Szent vagy . . . Áldott, aki jön . . ." (Vö. 55. b. pontot.)

109. A pap ezután folytatja az eukarisztikus imát azon rubrikák szerint, amelyek az egyes eukarisztikus imáknál találhatók.

Kevéssel a konszekrálás előtt a ministráns csengetéssel figyelmezteti a híveket, ha ez megfelelőnek látszik. Hasonlóképpen csenget a helyi szokások szerint mindkét szín felmutatásakor is.

110. Az eukarisztikus imát záró doxológia után a pap összetett kézzel végzi a Miatyánk előtti felhívást. Magát a Miatyánkot kitárt kézzel a néppel együtt énekli vagy mondja.

111. Utána a pap kitárt kézzel egyedül mondja az embolizmust: „Szabadíts meg . . ." Ennek végén a nép felkiáltása így hangzik: „Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön-örökké!"

112. A pap ezután végzi a könyörgést: „Urunk, Jézus Krisztus, te azt mondottad . . ." Amikor befejezte, kiterjeszti a kezét, majd ismét összeteszi, meghirdetve a békét: „Az Úr békéje legyen veletek mindenkor!" A nép válasza: „És a te lelkeddel!" Ezután hozzáteheti: „Engesztelődjetek ki szívből egymással!" Erre mindenki, a helyi szokásnak megfelelően, a béke és a szeretet jelét adja. (Nálunk ezzel a felelettel: „Legyen békesség köztünk mindenkor!") A pap pax-ot adhat a segédkezőknek.

113. Ezek után a pap a szentostyát a paténa fölött megtöri. Egy darabkát a kehelybe ejt, és csendben imádkozza: „A mi Urunk, Jé-

zus Krisztus testének és vérének . . .” Ezalatt a kórus és a nép énekli vagy imádkozza: „Isten Báránya . . .” (Vö. 56. e. pontot.)

114. Majd a pap csendben mondja az „Uram, Jézus Krisztus, élő Isten Fia . . .” vagy pedig az „Uram, Jézus Krisztus, szent tested . . .” kezdetű imát.

115. Az ima befejeztével a pap térdet hajt, kezébe veszi a szentostyát, azt kissé felemelve tartja a paténa fölött, és a nép felé fordulva így szól: „Ime, az Isten báránya . . .”; majd a néppel együtt egyszer mondja: „Uram, nem vagyok méltó . . .”

116. Ezután az oltár felé fordulva a pap csendben imádkozza: „Krisztus teste őrizzen meg engem az örök életre!” – és tisztelettel magához veszi Krisztus testét. Majd fogja a kelyhet, és mondja: „Krisztus vére őrizzen meg engem az örök életre!” – és tisztelettel magához veszi Krisztus vérét.

117. Azután fogja a paténát, vagy az áldoztató edényt (pyxis-t), és az áldozókhoz megy. A kissé felemelt szentostyát mindenkinek külön felmutatja, és mondja: „Krisztus teste!” Az áldozó „Ámen”-nel felel, és magához veszi a Szentséget.

118. A két szín alatti áldozás esetén meg kell tartani a közölt utasításokat (vö. 240–252. pontokat).

119. A pap áldozása alatt kezdjék el az áldozási éneket (vö. 56. i. pontot).

120. A hívek áldozása után a pap visszatér az oltárhoz. Összegyűjti az esetleges fragmentumokat. Azután az oltárnál oldalt, vagy az asztalkánál állva a miséző kehely fölött purifikálja a paténát, illetve az áldoztató edényt, majd magát a kelyhet is. Az utóbbit kehelykendővel kitörli. Ha a purifikálás az oltárnál történt, a szent edényeket a ministráns az asztalkára viszi. Szabad azonban a purifikálandó edényeket, főleg, ha többről van szó, megfelelően letakarva és korporáléra téve az oltáron vagy az asztalkán hagyni, és a szentmise befejeztével, a nép elbocsátása után végezni el a purifikálást.

121. Purifikálás után a pap visszatérhet a székhez. Szent csendet tarthat egy kis ideig; vagy lehet dicsérő éneket, illetve zsoltárt énekelni; ezalatt mindenki ül (vö. 56. j. pontot).

122. Majd a pap a széknél vagy az oltárnál állva a nép felé fordul, és mondja: „Könyörögjünk!” Ezután kitárt kézzel elimádkozza az áldozás utáni imát, amit rövid csend előzhet meg, ha áldozás

után nem tartottak szent csendet. A posztkommunió végén a nép „Ámen" felel.

Befejező szertartás

123. Az áldozás utáni könyörgés befejeztével kell a néppel közölni az esetleges rövid hirdetéseket.

124. Ezután a pap kiterjeszti a kezét, üdvözli a népet: „Az Úr legyen veletek!" A nép válaszol: „És a te lelkeddel!" A pap folytatja: „Áldjon meg benneteket a mindenható Isten, – keresztet vet rájuk – az Atya, a Fiú és a Szentlélek!" Válasz: „Ámen". Bizonyos napokon és alkalmakkor az említett áldásformula előtt vehető, a rubrikák szerint, más ünnepélyesebb formula, vagy pedig egy záró-könyörgés (oratio super populum).

Áldás után a pap összetett kézzel azonnal hozzáfűzi: „A szentmise véget ért. Menjetek békével!" Mindenki feleli: „Istennek legyen hála!"

125. Ekkor a pap, tisztelete jeléül, megcsókolja az oltárt. A segédkezőkkel együtt kellő tiszteletadást végez, és eltávozik.

126. Ha azonban a szentmisét valamilyen liturgikus cselekmény követi, akkor a befejező szertartás: az üdvözlés, áldás és elbocsátás elmarad.

B) A diákonus feladatai

127. Ha olyan diákonus van jelen, aki diákonusi tisztjét végzi, az előző fejezet előírásait az alábbiak figyelembevételével kell megtartani.

Általánosságban a diákonus:

a) az áldozópapnak segédkezik, és az ő oldalán halad;

b) az oltárnál vagy a kehely, vagy a könyv körül tevékenykedik;

c) ha nincs más segédkező, a helyzetnek megfelelően, mások szerepét is betölti.

Bevezető szertartás

128. A szent ruhákba öltözött diákonus, ha az evangéliumos könyvet is hozza, az oltárhoz vonuló pap előtt halad; egyébként oldalt megy mellette.

129. A tiszteletadást az oltár előtt a pappal együtt végzi. Vele egyszerre lép az oltárhoz, és ha az evangéliumos könyvet is hozta, azt az oltárra helyezi, és a pappal egyszerre csókolja meg az oltárt tisztelete jeléül. Ha incenzálás is van, segédkezik a papnak mind a tömjénbetételkor, mind pedig az oltáricenzálás alatt.

130. Oltáricenzálás után a misézővel együtt a székhez megy, ott a pap mellett áll és segédkezik, amikor arra szükség van.

Igeliturgia

131. Amikor az Allelujá t vagy az előírt egyéb éneket éneklik (a nagybőjti időben az evangélium előtti verset), ha van tömjénbetétel, segít a papnak. Azután meghajol a pap előtt, és áldást kér, halk hangon mondva: „Adj áldást, Atyám!" A pap áldást ad e szavakkal: „Az Úr legyen szívedben . . ." A diákonus „Ámen" mond rá. Ekkor megy az evangéliumos könyvért, ha az az oltáron van. Majd az ambóhoz vonul a ministránsok után. Ezek vihetik a gyertyát s a tömjént. Az ambóról üdvözli a népet, megincenzálja a könyvet, és olvassa vagy énekli az evangéliumot. A végén a könyvet tisztelettel megcsókolja, és csendben mondja: „Az evangélium tanítása . . ." majd visszatér a miséző mellé. Ha pedig nincs homília, sem Hiszekegyet nem kell mondani, akkor maradhat az ambón, az egyetemes könyörgések végzésére. A ministránsok evangélium után a helyükre mennek.

132. A hívek könyörgésének szándékait a pap bevezető szavai után a diákonus mondja akár az ambóról, akár más alkalmas helyről.

Az Eukarisztia liturgiája

133. Offertóriumkor a pap a szédesznél marad, amíg a diákonus a segédkezőkkel az oltárt előkészíti. A szent edényeket azon-

ban maga a diákonus kezeli. Segíti a papot a nép adományainak az átvételében is. Majd odanyújtja a papnak a patenát, rajta a konszekrálandó ostyával. Bort és kevés vizet önt a kehelybe, és átnyújtja a papnak. De a bor és víz kehelybeöntését végezheti az asztalkánál is. Ha tömjéneznek, segít az áldozati adományok és az oltár incenzálásánál, majd ő maga, vagy más segédkező megincenzálja a papot és a népet.

134. Az eukarisztikus ima alatt a diákonus a misézö közelében áll, de kissé mögötte; ha szükséges, segít a kehelynél vagy a misekönyvnél.

135. Az eukarisztikus ima záródicsőítésénél (doxologia finalis) a pap oldalán áll, és felemelve tartja a kelyhet, miközben a pap a patenát emeli fel a szentostyával, egészen addig, amíg a nép „Ámen" felelete elhangzik.

136. Miután a pap elimádkozta a béke-könyörgést, és a pap köszöntésére: „Az Úr békéje legyen veletek mindenkor!" a nép válaszolt: „És a te lelkeddel", a béke-felhívást, ha van, a diákonus mondja: „Engesztelődjetek ki szívből egymással!" Majd a pax-ot átveszi a misézőtől. Továbbadhatja azt a közelében álló segédkezőknek.

137. A pap áldozása után a diákonus is két szín alatt áldozik, azután segít a papnak a nép áldoztatásában. Ha a hívek áldoztatása is két szín alatt történik, a diákonus nyújtja a kelyhet az áldozóknak, és utolsónak iszik a kehelyből.

138. Áldoztatás után a diákonus a pappal együtt visszatér az oltárhoz. Összegyűjti az esetleges fragmentumokat, azután elviszi a kelyhet és a többi szent edényt az asztalkára. Ott purifikálja, és a szokásos módon összerakja azokat. Közben a misézö visszatér a papi székhez. Szabad azonban a purifikálásra váró edényeket az asztalkán hagyni, korporálén és megfelelően letakarva, és azokat csak a szentmise végén, a nép elbocsátása után purifikálni.

Befejező szertartás

139. A posztkommunió után a diákonus közli a néppel az esetleges hirdetnivalókat, kivéve ha maga a pap akarja ezt végezni.

140. A pap áldása után a diákonus bocsátja el a népet: „A szentmise véget ért . . .".

141. Ezután a pappal együtt tisztelete jeléül megcsókolja az oltárt, és az előírt tiszteletadás után a mise elején történt bevonuláshoz hasonló rendben távozik.

C) A szubdiákonus feladatai

142. Amikor olyan szubdiákonus van jelen, aki szubdiákonusi tisztjét tölti be, az alábbiakhoz tartsa magát! Általában a szubdiákonus:

a) segítségére van a diákonusnak, illetve az áldozópapnak, amikor szükséges;

b) a szentleckét, azaz az evangélium előtti olvasmányt ő olvassa fel;

c) ha nincs más segédkező, akkor az evangélium előtti többi olvasmányt is ő olvassa fel. És, ha szükséges, más segédkezők feladatait is ellátja.

Bevezető szertartás

143. Szent ruhába öltözötten vonul az oltárhoz. Viheti az evangéliumos könyvet, ez esetben a pap vagy a diákonus előtt halad; különben vagy a pap oldalán megy, vagy pedig viszi a keresztet a két égő gyertyával haladó akolitus előtt.

144. Az oltár előtt a pappal és a szerpappal együtt tiszteletadást végez, és velük lép az oltárhoz. Az evangéliumos könyvet ráteszi az oltárra, az oltárt tisztelete jeléül megcsókolja a pappal és a szerpappal együtt. Ha van oltárincenzálás, segítségére van a papnak a tömjénezésben. Azután a pappal és a szerpappal együtt a papi székhez vonul; ott, amikor szükséges, segítségére van a papnak.

Igeliturgia

145. A szentleckét, illetve az evangélium előtti olvasmányt az ambóról olvassa fel. Azután visszatér a pap mellé.

146. Segédkezik a papnak az evangélium előtti tömjénbetételnél. A szerpapot az ambóhoz kíséri, és ott szolgálatára van az evangélium éneklésekor. Az evangélium után a diákonussal együtt megfelelő sorrendben visszatér a miséző mellé.

Az Eukarisztia liturgiája

147. Az egyetemes könyörgések után, mialatt a felajánlási éneket éneklik, az alszerpap, más segédkezők közreműködésével, előkészíti az oltárt. Ezalatt a pap és a szerpap a szédesznél maradnak. Az oltár előkészítése után az alszerpap a szerpapot és az áldozópapot segíti a nép esetleges adományainak átvételénél. Azután velük az oltárhoz megy, ahol vizet önt a kehelybe. Ha incenzálás is van, segít a papnak az obláták és az oltár tömjénezésekor.

148. Az eukarisztikus ima alatt az alszerpap a miséző közelében áll, tőle kissé hátrább, és kezeli a misekönyvet, amikor szükséges.

149. A szerpap béke-felhívása után ő is átveszi a misézőtől a diákonus után a pax-ot, és továbbadja a közelében álló segédkezőknek.

150. A szerpap után az alszerpap is két szín alatt áldozik.

151. Áldoztatás után, amikor a pap a szédeszhez megy, segít a szerpapnak a szent edények purifikálásában és összerakásában. Azután a szerpappal együtt visszatér a miséző mellé.

Befejező szertartás

152. Miután a szerpap a népet elbocsátotta, az alszerpap a misézővel és a szerpappal együtt tisztelete jeléül megcsókolja az oltárt, és a többi segédkezővel az előírt tiszteletadás után a mise elején tartott bevonuláshoz hasonló rendben távozik.

II. A KONCELEBRÁLT MISE

Előzetes megjegyzések

153. Az együttmisézés (koncelebrálás) alkalmas módon fejezi ki a papságnak, az áldozatnak és Isten egész népének egységét. Azokon az eseteken kívül, amikor maga a liturgia írja elő végzését, a következő alkalmakkor lehet koncelebrálni:

1–*a)* Nagycsütörtökön, mind a krizmaszentelési, mind az esti szentmise alkalmával;

b) zsinatok, püspöki összejövetelek és szinodusok miséin;

c) apátmegáldás miséjében.

2– Az ordinárius, akinek feladata a koncelebrálás jogosultságát megállapítani, engedélyezheti az együttmisézést:

a) konventmiséken és az egyes templomok, kápolnák főmiséin, ha a hívek lelkipásztori ellátása nem kívánja meg a jelenlévő papoktól a külön misézést;

b) azokon a miséken, amelyeket világi vagy szerzetes papok bármilyen összejövetelük alkalmából tartanak.[56]

154. Ahol nagy számban élnek papok, az illetékes elöljáró megengedheti, hogy ugyanazon a napon többször is legyen együttmisézés, egymásutáni időpontokban, vagy más-más szent helyen.[57]

155. A püspökre tartozik, hogy az együttmisézés rendjét egyházmegyéjében megállapítsa, még az exempt szerzetesek templomaiban és félig nyilvános kápolnáiban is. Az együttmisézés alkalmas voltát azonban megállapíthatja és arra engedélyt adhat bármely ordinárius, továbbá a nem exempt papi szerzeteseknek, valamint a fogadalom nélküli közös életet élő papi társulatoknak nagyobb elöljárója is, saját templomaikban és kápolnáikban.[58]

156. Ha a szentmise elkezdődött, már senki sem kapcsolódhatik be a koncelebrálásba.[59]

157. Fokozottan kell értékelni azt az együttmisézést, amit a megyéspüspök végez egyházmegyéje papjaival, főleg nagycsütörtökön a krizmaszentelési misében, egyházmegyei zsinat vagy lelkipásztori látogatás idején. Ugyanezen okból ajánlatos az együttmisézés, valahányszor a papok találkoznak püspökükkel, akár lelkigyakorlaton, akár más gyűlésen. Ezekben az esetekben ugyanis fokozott mértékben lesz szemléletessé előttünk a papi rend és az Egyház egy-

sége, amely egyébként is megmutatkozik minden együttmisézésnél.[60]

158. Különleges okból, akár a szertartás, akár az ünnep jelentősége miatt megvan a felhatalmazás a többszöri misézésre, illetve együttmisézésre ugyanazon a napon, a következő esetekben:

a) aki nagycsütörtökön a krizmaszentelési misét végezte, vagy abban mint koncelebráló részt vett, az az esti misét is végezheti, illetve azon koncelebrálhat;

b) aki húsvét éjjelén misézett vagy koncelebrált, az húsvét napján is misézhet, illetve koncelebrálhat;

c) karácsonykor minden pap három misét mondhat, vagy három misén koncelebrálhat, feltéve, ha az egyes miséket a maguk idejében mondják;

d) aki zsinaton, lelkipásztori látogatáskor vagy papi összejövetel idején saját püspökével, vagy annak delegátusával koncelebrál, az – püspökének hozzájárulásával – misézhet a hívek számára is.[61] Ugyanez áll, ha – megtartva a vonatkozó előírásokat – szerzetesek koncelebrálnak saját ordináriusukkal, vagy annak delegátusával.

159. A koncelebrált mise menete, bármilyen formájában, igazodik a szentmise általános előírásaihoz, az alábbi változtatásokat kivéve.

160. Ha a koncelebrált misében nincs szerpap, sem más segédkező, azoknak sajátos feladatait végezzék a koncelebrálók.

Bevezető szertartás

161. Az együttmisézők a sekrestyében vagy más alkalmas helyen felöltik a szent ruhákat, mint amikor egyedül miséznek. Jogos okból azonban, ha például sokan vannak, és nincs elég miseruha, el lehet hagyni a kazulát: csak stólát kell felvenni az alba fölé. A főcelebráns azonban ilyenkor is mindig vegyen magára kazulát.

162. Ezek után bevonulnak a templomon keresztül az oltárhoz a szokott módon. Az együttmisézők a főcelebráns előtt haladnak.

163. Amikor megérkeznek az oltárhoz, a koncelebrálók és a főcelebráns az előírt tiszteletadás után az oltárt tiszteletük jeléül megcsókolják, és kijelölt ülőhelyükre mennek. A főcelebráns pedig incenzálhat, majd a papi székhez megy.

Igeliturgia

164. Az igeliturgia alatt a koncelebrálók a helyükön ülnek, illetve felállnak ugyanúgy, mint a főcelebráns.
165. A homíliát rendszerint a főcelebráns mondja, vagy pedig valamelyik az együttmisézők közül.

Az Eukarisztia liturgiája

166. A felajánlás szertartásait a főcelebráns végzi, a többiek a helyükön maradnak.
167. Az offertórium végén az együttmisézők az oltárhoz mennek, és úgy veszik körül az oltárt, hogy a szertartásokat ne akadályozzák, s a hívek a szent szertartást jól láthassák, a szerpap, illetve alszerpap pedig akadálytalanul végezhesse szolgálatát az oltár körül.
168. A prefációt egyedül a főcelebráns mondja, a „Sanctus"-t mindnyájan éneklik vagy mondják, a hívekkel és a szkólával együtt.
169. A „Sanctus" után a koncelebrálók az eukarisztikus imát az alább közölt módon mondják. A gesztusokat egyedül a főmisézö végzi, hacsak nincs más utasítás.

Az eukarisztikus ima végzési módja

170. Azokat a szövegeket, amelyek minden koncelebrálóra tartoznak, a koncelebrálók valamivel halkabban úgy mondják, hogy a főcelebráns hangja jól hallatszék. Így a nép a szöveget könnyebben megérti.

A) Az I. eukarisztikus ima, a római kánon

171. „Könyörögve kérünk": csak a főcelebráns mondja, kitárt kézzel.
172. Az élőkről való megemlékezést (memento vivorum) és a „Szentek közösségében" (Communicantes) eredetű szakaszt rá le-

het bízni egy-egy koncelebrálóra, aki egymaga, kitárt kézzel és hangosan imádkozik.

173. „Kérünk tehát, Istenünk" (Hanc igitur): ezt ismét egyedül a főcelebráns mondja, kitárt kézzel.

174. Az „Áldd meg, Istenünk"-től (Quam oblationem) egészen a „Mély alázattal kérünk"-ig (Supplices te rogamus) bezárólag a koncelebrálók mindent együtt mondanak, mégpedig:

a) az „Áldd meg, Istenünk" imát az adományok fölé kiterjesztett kezekkel;

b) „A kínszenvedése előtti estén" (Qui pridie) és „A vacsora után" (Simili modo) részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd pedig mélyen meghajolnak;

d) a „Megemlékezünk tehát" (Unde et memores) és a „Nézd kegyes" (Supra quae) imákat kitárt kézzel;

e) a „Mély alázattal"-t (Supplices) meghajolva és összetett kézzel, egészen az „ennek az oltárnak áldozatából részesülve" (ex hac altaris participatione) szavakig; ezután felegyenesednek és keresztet vetnek magukra „a mennyei áldás és kegyelem teljessége töltsön el" (omni benedictione caelesti et gratia repleamur) szavaknál.

175. A halottakról való megemlékezést (memento mortuorum) és a „Nekünk is" (nobis quoque) kezdetű szakaszt rá lehet bízni egy-egy koncelebrálóra, aki egyedül, széttárt kézzel és hangosan végzi ezeket az imákat.

176. E szavakra: „Nekünk is bűnös szolgáidnak" (Nobis quoque peccatoribus) valamennyi koncelebráló mellét veri.

177. „Istenünk, te mindezeket" (Per Christum) kezdetű részt egyedül a főcelebráns mondja.

178. Ebben az eukarisztikus imában az „Áldd meg, Istenünk"től (Quam oblationem) egészen a „Mély alázattal"-ig (Supplices) valamennyi rész és a záródicsőítés énekelhető is.

B) A II. eukarisztikus ima

179. „Valóban szent vagy" (Vere Sanctus): egyedül a főmisézö mondja, kitárt kézzel.

180. A „Kérünk tehát" (Haec ergo dona) szavaktól egészen a „Kérve kérünk" (Et supplices) kezdetű részig mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) A „Kérünk tehát" kezdetű részt az adományok fölé kiterjesztett kezekkel;

b) az „Ő, mielőtt önként" (Qui cum passioni) és „A vacsora után" (Simili modo) részeknél összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd pedig mélyen meghajolnak;

d) az „Ezért tehát" (Memores igitur) és a „Kérve kérünk" (Et supplices) részeket kitárt kézzel.

181. A közbenjárások: „Viseld szíveden" (Recordare, Domine) az élőkért, az „Emlékezzél meg" (Memento etiam) a holtakért, rábízhatók egy-egy koncelebrálóra, aki egyedül, széttárt kézzel és hangosan végzi ezeket az imákat.

182. Ebben az eukarisztikus imában énekelhetők a következők: „Ő, mielőtt önként" (Qui cum passioni), „A vacsora után" (Simili modo), „Ezért tehát" (Memores igitur), továbbá a záródicsőítés.

c) A III. eukarisztikus ima

183. „Valóban szent vagy" (Vere Sanctus): egyedül a főmisézö mondja, kitárt kézzel.

184. A „Kérve kérünk tehát" (Supplices ergo) résztől a „Tekints, kérünk" (Respice quaesumus) részig bezárólag mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) a „Kérve kérünk tehát" imát az adományok fölé kiterjesztett kezekkel;

b) az „Ő ugyanis" (Ipse enim) és „A vacsora után" (Simili modo) részeket összetett kézzel;

c) Az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd pedig mélyen meghajolnak;

d) az „Annak emlékét" (Memores igitur) és a „Tekints, kérünk" (Respice quaesumus) szakaszokat kitárt kézzel.

185. A közbenjárások: „Ő tegyen minket" (Ipse nos) és „Kérünk, Istenünk". (Haec hostia nostrae reconciliationis) rábízhatók

egy-egy koncelebrálóra, aki egyedül, széttárt kézzel és hangosan végzi ezeket az imákat.

186. Ennek az eukarisztikus imának énekelhetők a következő részei: „Ő ugyanis" (Ipse enim), „A vacsora után" (Simili modo), „Annak emlékét" (Memores igitur) és a záródicsőítés.

D) A IV. eukarisztikus ima

187. A „Dicsérünk téged" (Confitemur tibi, Pater sancte) kezdetű imát egészen a „minden megszentelést teljessé tegyen"-ig (omnem sanctificationem compleret) a főcelebráns mondja, kitárt kézzel.

188. A „Kérünk tehát" (Quaesumus igitur)-tól egészen a „Tekints, Istenünk" (Respice, Domine) részig bezárólag mindent együtt mondanak a koncelebrálók, mégpedig:

a) a „Kérünk tehát" imát az adományok fölé kiterjesztett kezekkel;

b) az „Amikor ugyanis eljött az óra" (Ipse enim, cum hora venisset), továbbá az „És ugyanígy" (Simili modo) részeket összetett kézzel;

c) az Úr szavait lehetőség szerint az ostya és a kehely felé nyújtott jobb kézzel; a felmutatott szentostyára és kehelyre föltekintenek, majd pedig mélyen meghajolnak;

d) a „Mi is megünnepeljük" (Unde et nos) és a „Tekints, Istenünk" (Respice, Domine) imákat kitárt kézzel.

189. A közbenjárásokat: „Most pedig, Istenünk" (Nunc ergo, Domine) rábízhatják egy koncelebrálóra, aki egyedül széttárt kézzel és hangosan végzi.

190. Ennek az eukarisztikus imának énekelhetők a következő részei: „Amikor ugyanis eljött az óra" (Ipse enim), „És ugyanígy" (Simili modo), „Mi is" (Unde et nos), valamint a záródoxológia.

191. Az eukarisztikus ima záródoxológiáját vagy csak a főmisézö mondja, vagy valamennyi koncelebráló a főmisézővel együtt.

Az áldozás rítusa

192. Ezek után a főcelebráns összetett kézzel mondja a Miatyánk előtti felhívást, majd széttárt kézzel a koncelebrálókkal és a néppel együtt az Úr imáját.

193. A „Szabadíts meg" (Libera nos)-t ismét csak a főcelebráns mondja, kitárt kézzel. Az együttmisézők és a nép a záróakklamációt mondják: „Mert tiéd az ország"

194. A szerpap vagy egy koncelebráló felhívására: „Engesztelődjetek ki szívből egymással", mindnyájan pax-ot adnak egymásnak. Akik a főcelebráns mellett állnak, azok tőle veszik át a pax-ot, a szerpapot megelőzve.

195 Amíg éneklik vagy mondják: „Isten Báránya", egyesek a koncelebrálók közül segíthetnek a főmisézőnek megtörni a szentostyákat, mind a koncelebrálók, mind pedig az áldozók számára.

196 Miután az egyesítés (immixtio) megtörtént, csak a főcelebráns mondja, csendben, az „Uram, Jézus Krisztus, élő Isten Fia" (Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi), vagy az „Uram, Jézus Krisztus, szent tested és véred" (Perceptio) kezdetű könyörgést.

197. Ezután a főcelebráns térdet hajt, és kissé oldalt áll. A koncelebrálók egymás után az oltár közepéhez mennek, ott térdet hajtanak, Krisztus testét az oltárról tisztelettel jobb kezükbe veszik, bal kezüket pedig a szentostya alá tartva visszatérnek a helyükre. Az együttmisézők azonban maradhatnak a helyükön is, ott veszik ki a szentostyát az áldoztató edényből, amit a főcelebráns vagy egy, illetve több koncelebráló körbevisz előttük. Azt is megtehetik, hogy egymásnak adják tovább az áldoztató edényt.

198 Ezután a főcelebráns kezébe veszi a szentostyát, a paténa fölött kissé fölemelve tartja, és a nép felé fordulva mondja: „Íme, az Isten Báránya". A koncelebrálók és a nép folytatják: „Uram, nem vagyok méltó . . ."

199. Ezután a főcelebráns az oltár felé fordulva csendben mondja: „Krisztus teste őrizzen meg engem az örök életre", s Krisztus testét magához veszi. Hasonlóképpen cselekszenek a koncelebrálók is. Őutánuk a szerpap és az alszerpap fogadják, a főmisézõ kezéből, az Úr testét.

200. A szent Vért magukhoz vehetik a koncelebrálók vagy úgy, hogy isznak a kehelyből, vagy szívócsövet vagy kanalat használnak, vagy pedig a szentostya bemártásával.

201. Ha a Szent Vért úgy veszik magukhoz, hogy a kehelyből isznak, ez kétféleképpen lehetséges:

a) A főcelebráns veszi a kelyhet, és csendben mondja: „Krisztus vére őrizzen meg engem az örök életre". Egy keveset iszik a szent Vérből, és a kelyhet átadja a diákonusnak vagy egy koncelebrálónak. A főcelebráns megáldoztatja a híveket, vagy a szédeszhez megy. A koncelebrálók egyesével vagy kettesével – ha két kehelyben van a szent Vér –, az oltárhoz vonulnak, isznak a szent Vérből, és ülőhelyükhöz mennek. A szerpap vagy a koncelebráló a kehely szélét a purifikatóriummal minden alkalommal megtörli.

b) A főcelebráns magához veszi a szent Vért a szokott módon, az oltárnál középen állva.

A koncelebrálók pedig helyükön maradva isznak a kehelyből úgy, hogy vagy a szerpap, vagy egy koncelebráló nyújtja nekik a kelyhet, vagy egymásnak adják azt tovább. A kehely szélét minden alkalommal megtörlik: vagy az áldozó, vagy az, aki a kelyhet nyújtja. A szent Vér vétele után mindenki ülőhelyére megy.

202. Ha szívócsővel történik az áldozás, ez lesz a szent Vér vételének a menete: a főcelebráns veszi a szívócsövet, és csendben mondja: „Krisztus vére őrizzen meg engem az örök életre". Egy kevés szent Vért felszív, és a szívócsövet rögtön purifikálja oly módon, hogy kevés vizet is felszív rajta keresztül az oltár megfelelő helyére készített edényből. Aztán a szívócsövet leteszi egy patánára. Ezután a szerpap, illetve egy koncelebráló a kelyhet vagy az oltár közepén hagyja, vagy pedig az oltár jobb oldalára viszi, s egy másik korporáléra helyezi. A kehely mellé kerül a vízzel telt edény a szívócsövek purifikálásához, és a paténa, amelyre a szívócsöveket helyezik.

A koncelebrálók pedig egymásután az oltárhoz járulnak, veszik a szívócsövet, és egy kevés szent Vért vesznek magukhoz; a szívócsövet purifikálják víz felszívásával, és az odahelyezett edénybe teszik.

203. Ha a szentáldozás kiskanál segítségével történik, a mód ugyanaz, mint amikor szívócsővel áldoznak. Vigyázni kell arra, hogy az egyes áldozók után a kiskanál vízzel telt edénybe kerüljön, amit az alszerpap az áldozás után a kis asztalhoz visz, hogy a kanalakat purifikálja és megtörölje.

204. Utoljára járulnak az oltárhoz a diákonus és a szubdiákonus. Az alszerpapnak a szerpap nyújtja a kehelyben Krisztus vérét,

és mondja: „Krisztus vére", mire az feleli: „Ámen". Majd a diákonus magához veszi a kehelyben maradt szent Vért, a kelyhet az asztalkára viszi, és ott purifikálja. Az alszerpap kitörli és összerakja.

205. A koncelebrálók áldozása úgy is történhet, hogy az oltárnál a szentostya vétele után mindjárt a szent Vért is magukhoz veszik.

Ebben az esetben a főcelebráns mindkét szín alatt megáldozik, mint amikor egyedül misézik, megtartva a kehely vételénél az egyes esetekben választott rítust, – amit azután a többiek követnek.

Mikor a főcelebráns megáldozott, a kelyhet az oltár jobb oldalára teszik egy másik korporáléra. A koncelebrálók egyenként vonulnak az oltár közepéhez, ott térdet hajtanak és magukhoz veszik a szent Testet, majd az oltár jobb oldalára mennek és ott magukhoz veszik a szent Vért a kehelyből való áldozásra választott, fentebb már említett rítus szerint.

A segédkezők áldozása és a kehely purifikálása ugyanúgy történik ez esetben is, mint előbb.

206. Ha a koncelebrálók áldozása bemártással történik, a főcelebráns a szokott módon veszi magához az Úr testét és vérét. Vigyáz azonban arra, hogy a szent Vérből elegendő maradjon a koncelebrálók áldozásához. Ezután a szerpap, vagy valaki a koncelebrálók közül, a kelyhet vagy az oltár közepén, vagy pedig az oltár jobb oldalán egy másik korporálén elhelyezi, és ugyanígy a partikulákat is a paténán. A koncelebrálók egymásután az oltárhoz jönnek, térdet hajtanak, és a kézbevett partikulát a szent Vérbe mártják. A paténát ajkuk alá tartva magukhoz veszik a bemártott partikulát, és visszatérnek ülőhelyükhöz, mint a szentmise elején.

Bemártással részesül az áldozásban a diákonus és a szubdiákonus is. Az egyik koncelebráló mondja nekik: „Krisztus teste és vére!" Ők pedig válaszolják „Ámen". A diákonus magához veszi a megmaradt szent Vért. Majd az oltártól az asztalkára viszi a kelyhet, és ott purifikálja. A szubdiákonus pedig kitörli és összerakja.

Befejező szertartás

207. A szentmise végéig a főcelebráns végzi a szertartásokat, a szokott módon. A koncelebrálók helyükön maradnak.

208. Mielőtt az oltárt elhagynák, az oltárnál elvégzik a kellő tiszteletadást. A főcelebráns pedig megcsókolja az oltárt, tisztelete jeléül.

III. A MAGÁNMISE

Előzetes megjegyzések

209. Olyan szentmiséről van szó, amelyet a pap csak egy ministráns jelenlétében mutat be, aki neki segédkezik és válaszol.
210. Az ilyen szentmise általában követi a közösségi mise rítusát. A nép szerepét, amennyire lehet, a ministráns tölti be.
211. Ministráns nélkül a szentmise bemutatása csak súlyos szükség esetén („ex gravi necessitate") történhet. Ebben az esetben elmaradnak az üdvözlések és a mise végén az áldás.
212. A kelyhet mise előtt kell kikészíteni vagy az asztalkára az oltár mellett, vagy az oltárra; a misekönyvet pedig az oltár bal oldalára készítjük ki.

Bevezető szertartás

213. A pap az oltárnak szóló tisztelet adás után keresztet vet: „In nomine Patris"; a ministráns felé fordul, és üdvözli a megadott formulák egyikével; ezután az oltárlépcsőknél állva elvégzi a bűnbánati szertartást.
214. Ezután fölmegy az oltárhoz, és megcsókolja. Majd az oltár bal oldalán lévő misekönyvhöz lép, ott is marad az egyetemes könyörgések befejezéséig.
215. Elolvassa a kezdőéneket, azután elmondja a Kyrié-t és a Glória-t, a rubrikák szerint.
216. Majd összetett kézzel mondja: „Oremus", és szokásos módon rövid csendet tartva, kitárt kézzel folytatja a könyörgést. A végén a ministráns válaszol: „Amen".

Igeliturgia

217. Könyörgés után a ministráns, vagy maga a pap, olvassa az első olvasmányt és a zsoltárt, valamint a második olvasmányt és az Alleluja-verset, illetve az előírt egyéb éneket (nagyböjtben az evangélium előtti verset).

218. Ezután a pap ugyanazon a helyen maradva meghajol, és mondja: „Munda cor", majd olvassa az evangéliumot. A szakasz végére érve tisztelete jeléül megcsókolja a könyvet, és csendben mondja: „Per evangelica dicta". A ministráns az előírt akklamációval válaszol.

219. A Hitvallást, ha van, a pap a ministránssal együtt mondja.

220. Következnek az egyetemes könyörgések, amelyek magánmisékben is végezhetők. A pap mondja a szándékot, a ministráns felel rá.

Az Eukarisztia liturgiája

221. Az offertórium-antifóna elmarad. A ministráns a korporálét, a purifikatóriumot és a kelyhet az oltárra helyezi, hacsak ez már a mise előtt meg nem történt.

222. A kenyér és a bor felajánlása, illetve a víz betöltése ugyanúgy történik, mint a közösségi misében, a misekönyvben megadott formulákkal. A kenyér és a bor oltárra helyezése után a pap kezet mos az oltár oldalánál állva. A vizet a ministráns önti a kezére.

223. A felajánló könyörgést és az eukarisztikus imát a pap úgy végzi, ahogyan a közösségi misében van előírva.

224. A Pater noster-t és az embolizmust úgy kell végezni, mint a közösségi misén.

225. Az embolizmus után elhangzott akklamációt követően a pap elimádkozza a „Domine Iesu Christe, qui dixisti" imát; utána mondja: „Pax Domini sit semper vobiscum", a ministráns pedig válaszol: „Et cum spiritu tuo". A miséző pax-ot adhat a ministránsnak.

226. Ezután a pap, mialatt a ministránssal együtt az „Agnus Dei"-t imádkozza, a paténa fölött megtöri a szentostyát. Az „Agnus Dei" után a kehelybe ejti a partikulát, csendben imádkozva: „Haec commixtio".

227. Az egyesítés után a pap csendben imádkozza a „Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi", vagy a „Perceptio" kezdetű könyörgést; térdet hajt, kezébe veszi a szentostyát, és ha a minisztráns is áldozik, akkor feléje fordulva a paténa fölött kissé felemeli, és mondja: „Ecce Agnus Dei". A minisztránssal együtt egyszer hozzáteszi: „Domine, non sum dignus". Ezután visszafordul az oltárhoz, és magához veszi az Úr testét. Ha pedig a minisztráns nem áldozik, akkor térdhajtás után a pap az oltár felé fordulva marad és csendesen, egyszer mondja: „Domine, non sum dignus", és magához veszi Krisztus testét. A szent Vér vétele úgy történik, mint a közösségi misében.

228. Még a minisztráns áldozása előtt a pap elmondja az áldozási antifónát.

229 A kelyhet az oltár oldalánál purifikálja. Ennek megtörténte után a minisztráns az asztalkára viheti a kelyhet, vagy pedig maradhat az az oltáron, miként a szentmise kezdetén volt.

230 A kehely purifikálása után a pap tarthat szent csendet; végül elmondja az áldozás utáni könyörgést.

Befejező szertartás

231 A befejező szertartás úgy történik, mint a közösségi misében, az Ite, missa est azonban elmarad.

IV NÉHÁNY ÁLTALÁNOS, MINDEN MISEFORMÁRA ÉRVÉNYES SZABÁLY

Az oltárnak és az evangéliumos könyvnek járó tiszteletadás

232. A hagyományos liturgikus szokások szerint az oltár és az evangéliumos könyv iránti tiszteletet csókkal fejezzük ki. Ott azonban, ahol a tiszteletadásnak ez a jele nem felel meg a vidék hagyományának és gondolkodásmódjának, a Püspöki Kar állapítsa meg helyette a tiszteletadás megfelő jelét. Erről a Szentszéket értesíteni kell.

Térdhajtás és meghajlás

233. A szentmisében háromszor kell térdet hajtani, mégpedig: a szentostya-felmutatás után, a kehely felmutatása után és áldozás előtt.

Ha azonban a szentségház az Oltáriszentséggel a presbitériumban van, szentmise előtt és után térdet kell hajtani az Oltáriszentség előtt, és a szentmise közben is, valahányszor valaki elhalad előtte.

234. Megkülönböztetünk fejhajtást és meghajlást:

a) fejet kell hajtani (inclinatio capitis), midőn a három isteni személyt együtt említjük, továbbá Jézus, Szűz Mária és annak a szentnek nevénél, akire emlékezve végezzük a szentmisét;

b) meghajolunk (inclinatio corporis, seu profunda): az oltár előtt, ha nincs rajta tabernákulum Oltáriszentséggel; a „Tisztítsd meg" (Munda cor) és az „Alázatos lélekkel" (In spiritu humilitatis) könyörgések alatt; a Hiszekegyben a „Megtestesült" (Et incarnatus est) szavaknál; a római kánonban a „Mély alázattal" (Supplices) kezdetű szakasznál; ugyanígy hajol meg a szerpap, amikor áldást kér az evangélium olvasása előtt. Ezenkívül: a pap meghajol, de csak kevéssé, amidőn az átváltoztatás szavait mondja.

Tömjénezés

235. A tömjén tetszés szerint alkalmazható bármely misében:

a) a bevonulási körmenet alatt;

b) a szentmise kezdetén az oltár incenzálására;

c) evangéliumi körmenetkor és az evangélium felolvasása előtt;

d) felajánláskor, az adományok, az oltár, a pap és a nép incenzálására;

e) a konszekráció után a szentostya és a kehely felmutatásakor.

236. A pap tömjént tesz a füstölőbe, megáldja a kereszt jelével, közben nem mond semmit.

Az oltár incenzálása így történik:

a) ha az oltár és a fal között van hely (például szembeoltár esetében), a pap körüljárva incenzál;

b) ellenkező esetben először az oltár jobb oldali részét incenzálja, majd átmegy a túlsó oldalra, és a bal oldali részt tömjénezi meg.

Ha a kereszt az oltáron vagy az oltár mellett van, még az oltárt megelőzően kell megtömjénezni; ha pedig a kereszt az oltár mögött áll, akkor kell megincenzálni, amikor elhaladnak előtte.

Purifikálás

237. Valahányszor a szentostya morzsája az ujjakhoz tapad, különösen a szentostya megtörésekor vagy a hívek áldoztatása után, a pap dörzsölje le ujjait a paténa fölött; szükség esetén öblítse is le. És gyűjtse össze azokat a morzsákat is, amelyek esetleg a paténán kívül vannak.

238. A szent edényeket a pap vagy a szerpap purifikálja lehetőleg az asztalkánál. A kehely purifikálása borral és vízzel, vagy csak vízzel történik, és azt a pap vagy a szerpap veszi magához. A paténát szokás szerint, kehelytörlővel kell letörölni.

239. Ha a szentostya, vagy egy részecskéje leesnék, tisztelettel fel kell azt venni; ha pedig a szent Vér ömlik ki, a helyet vízzel fel kell mosni, a vizet pedig a szakráriumba kell önteni.

Két szín alatti áldozás

240. A jel szempontjából tökéletesebb formája a szentáldozásnak, ha az két szín alatt történik. A két szín alatti áldozáskor ugyanis az eukarisztikus lakomának a jele (az Eukarisztia lakomajellege) beszédesebben áll előttünk. Világosabban kifejezésre jut az az isteni akarat is, amely az új és örök szövetséget az Úr vérével szentesítette, és jobban felismerhető az a szoros kapcsolat, amely az eukarisztikus lakoma és az Atya országában reánk váró eszkatológikus lakoma között áll fenn.[62]

241. Legyen gondjuk a lelkipásztoroknak arra, hogy híveiket, akik a szentmisén résztvesznek, illetve azon jelen vannak, a lehető legjobban oktassák ki a szentáldozás formáiról, a trentói zsinat tanítása szerint. Először is arra figyelmeztessék őket, hogy a katolikus hit tanítása szerint egyetlen szín alatt is az egész és teljes Krisztust, a valóságos szentséget veszik magukhoz, és ezért – az áldozás gyümölcsét tekintve – az egy szín alatt áldozó sincs híjával semmiféle, az üdvösség elérésére szükséges kegyelemnek.[63]

Tanítsák meg továbbá őket arra, hogy a szentségek kiszolgáltatása terén – megőrizve azok lényegét – az Egyháznak hatalma van elrendelni vagy megváltoztatni mindazt, amit a szentségek iránti tisztelet, illetve a szentségekben részesülők lelki haszna érdekében a változó körülmények között, a különböző korokban és vidékeken, célravezetőbbnek ítél.[64] Egyúttal arra is figyelmeztessék a híveket, hogy azt az áldozási ritust tartsák inkább szívügyüknek, amelyben az Eukarisztia lakoma-jellege jobban megmutatkozik.

242. A püspök engedélyével, kellő fölkészítés után, két szín alatt áldozhatnak a következők:[65]

1. a megkeresztelt felnőttek a keresztelési misében; a felnőtt bérmálkozók a bérmálási misében; az Egyház közösségébe visszatérő keresztények;

2. a jegyesek a nászmisében;

3. a szentelési misében az egyházi rendfokozatot felvevők;

4. apátnők a benedikálási szentmisében; az Istennek szentelt szüzek konszekrációs miséjükben; a szerzetesi fogadalmat tevők, úgyszintén szüleik, rokonaik és konfrátereik, feltéve, hogy ha a szentmise keretében teszik le vagy újítják meg a fogadalmakat, vagy tesznek örök fogadalmat;

5. a világi missziós munkatársak, azon szentmisében, amelyben az ünnepélyes küldetést kapják; valamint mindazok, akik szentmise keretében kapnak egyházi megbízást;

6. a Szent Útravaló kiszolgáltatásakor a beteg maga és minden jelenlevő, ha – megfelelő engedély alapján – a beteg lakásán van a szentmise;

7. az énekelt szentmisében (missa cum cantu) a szerpap, az alszerpap és a segédkezők;

8. koncelebrálás esetén:

a) mindazok, akik együttmisézés alkalmából valódi liturgikus feladatot töltenek be, még ha laikusok is, úgyszintén az összes jelenlévő papnövendékek;

b) saját templomaikban az evangéliumi tanácsokat követő intézmények (Instituta) és más társulatok (Societates) összes tagjai, akik magukat szerzetesi fogadalmakkal, fölajánlással vagy ígérettel Istennek elkötelezik; azonkívül mindazok, akik az ilyen intézmények és társulatok házaiban állandó jelleggel tartózkodnak;

9. azok a papok, akik egyes alkalmakkor a nagy létszám miatt sem misézni, sem koncelebrálni nem tudnak;

10. lelkigyakorlat idején az összes résztvevők a számukra mondott misében; ugyancsak mindazok, akik valamilyen lelkipásztori összejövetel alkalmával a közösség számára mondott szentmisébe belekapcsolódnak;

11. a 2. és 4. pontban említettek a jubileumaik alkalmával bemutatott szentmisén;

12. a felnőtt megkeresztelt keresztszülei, szülei, házastársa, világi hitoktatói a keresztelési szentmisében;

13. az újmisések első miséin résztvevő szülők, rokonok és jótevők;

14. egyházi jellegű közösségek a konventmiséjükön, illetve a közösség miséjén, a 76. pont utasítása szerint.

243. A két szín alatti áldoztatáshoz elő kell készíteni:

a) ha a szent Vér vétele szívócsővel történik, akkor a celebráns és az összes áldozók részére ezüst szívócsöveket; továbbá egy vízzel telt edényt a szívócsövek leöblítésére, valamint egy patenát elhelyezésükre;

b) ha a szent Vért kiskanállal veszik, akkor egy kiskanalat;

c) ha a két szín alatti áldozás bemártással történik, vigyázni kell, hogy a partikulák ne legyenek vékonyak, se nagyon kicsik, hanem a szokottól valamivel vastagabbak; így a szent Vérbe kissé belemártva, könnyen lehet kiosztani azokat.

1. A két szín alatti áldoztatás rítusa, ha az áldozók a kehelyből isznak

244. Ha szerpap vagy más segédkező pap is van jelen:

a) A misező pap a szokott módon magához veszi a szent Testet és Vért. Ügyel arra, hogy a kehelyben elegendő szent Vér maradjon az áldozók részére. A kehely külső peremét purifikatóriummal megtörli.

b) A celebráns a kelyhet a purifikatóriummal együtt átadja a szerpapnak, ő maga pedig fogja a patenát, illetve áldoztató kelyhet a partikulákkal. A misező pap és a szerpap ott helyezkedjék el, ahol az áldoztatás könnyebben végezhető.

c) Az áldozók egyenként eléjük lépnek, illő tiszteletadás után megállnak a pap előtt. A misező pap felemeli a szentostyát, és

mondja: „Krisztus teste". Az áldozó feleli: „Ámen", és magához veszi a pap kezéből Krisztus testét.

d) Az áldozó azután átmegy a szerpaphoz és megáll előtte. A szerpap ezt mondja: „Krisztus vére", az áldozó feleli: „Ámen". A szerpap odanyújtja a purifikatóriumot és a kelyhet. Az áldozó ezt saját kezével is ajkához emelheti, bal kezével ajka alatt tartva a purifikatóriumot. Egy keveset iszik a kehelyből, ügyelve arra, hogy a szent Vér le ne csöppenjék. Azután visszatér a helyére, a szerpap pedig a kehely peremét megtörli a purifikatóriummal.

e) Ha vannak, akik csak egy szín alatt áldoznak, a szerpap, miután a két szín alatti áldozók mindnyájan ittak a kehelyből, a kelyhet visszateszi az oltárra. A miséző pap pedig megáldoztatja az egy szín alatti áldozókat, majd visszatér az oltárhoz. A megmaradt szent Vért vagy a miséző pap, vagy a szerpap veszi magához; a szent edények purifikálását a szokott módon végzik.

245. Ha szerpap, vagy más segédkező pap nincs jelen:

a) A miséző pap a szokott módon magához veszi az Úr testét és vérét. Vigyáz arra, hogy a kehelyben elegendő szent Vér maradjon az áldozók részére. A kehely külső peremét a purifikatóriummal megtörli.

b) Ezután úgy helyezkedik el, hogy könnyen nyújthassa az áldozóknak az Úr testét. A szokott módon nyújtja az eléje járuló, két szín alatt áldozók mindegyikének a szentostyát, akik kellő tiszteletadást végeznek, és az Úr testének vétele után kissé félreállnak.

c) Miután mindenegyes áldozó magához vette az Úr testét, a miséző pap az áldoztató edényt (pyxis) az oltárra teszi. Azután a kelyhet veszi kézbe a purifikatóriummal. Mindenegyes áldozó ismét a celebráns elé vonul. Megáll előtte; a pap mondja: „Krisztus vére". Az áldozó „Ámen"-nel válaszol, a celebráns pedig nyújtja a kelyhet és a purifikatóriumot. A purifikatóriumot az áldozó bal kezével ajka alatt tartja, egy keveset iszik a kehelyből, és nagyon vigyáz arra, hogy a szent Vér le ne cseppenjék. Azután visszamegy a helyére, a pap pedig a kehely peremét megtörli a purifikatóriummal.

d) A szent Vér kiosztása után a pap leteszi a kelyhet az oltárra. Ha vannak olyanok, akik csak egy szín alatt áldoznak, akkor a szokásos módon megáldoztatja őket. Visszatérve az oltárhoz, magához veszi a megmaradt szent Vért, és a purifikálást a szokott módon végzi el.

2. A két szín alatti áldoztatás rítusa, ha az bemártással történik

246. Ha szerpap vagy más segédkező pap is van jelen:

a) A misézö pap átadja neki a kelyhet és a purifikatóriumot, ő maga pedig fogja a patenát, illetve az áldoztató edényt a szentostyákkal. Mindketten megállnak ott, ahol a legkönnyebben történhet az áldoztatás.

b) Az áldozók eléjük járulnak, elvégzik az előírt tiszteletadást, és áldoztató tálcát (patina) az ajkuk alatt tartva állnak a celebráns elé. Ő a szentostya egy részét belemártja a kehelybe, majd a szentostyát felemelve mondja: „Krisztus teste és vére". Az áldozó feleli: „Ámen". Megáldozik, és visszamegy a helyére.

c) Az egy szín alatt áldozók áldoztatása, a megmaradó szent Vér vétele és a purifikálás a fent jelzett módon történik.

247. Ha szerpap, vagy más segédkező pap nincs jelen:

a) A celebráns a szent Vér vétele után bal kezének mutató és középső ujja közé fogja az áldoztató edényt vagy patenát a szentostyákkal, a kelyhet pedig bal keze hüvelyk és mutató ujja közé, és oda áll, ahol könnyen tud áldoztatni.

b) Az áldozók egyenként eléje járulnak, kellő tiszteletadás után a celebráns előtt megállnak, ajkuk alatt tartva a patinát. A pap a szentostyát egy kissé belemártja a szent Vérbe, felemeli és mondja: „Krisztus teste és vére". Az áldozó pedig feleli: „Ámen", a miséző kezéből megáldozik, majd visszatér a helyére.

c) Szabad az oltár lépcsője előtt vagy az áldoztató rácsnál egy kis asztalt felállítani, terítővel és korporáléval; a celebráns erre helyezze a kelyhet, hogy ezzel könnyebbé tegye az áldoztatást.

d) Az egy szín alatt áldozók áldoztatása, a fennmaradó szent Vér vétele és a purifikálás a fent jelzett módon történik.

3. A két szín alatti áldoztatás rítusa szívócsővel

248. A celebráns is szívócsővel veszi magához a szent Vért.

249. Ha szerpap vagy más segédkező pap is van jelen:

a) Az Úr testével való áldoztatás úgy történik, amiként azt fentebb a 244. pont *b)* és *c)* alatt előírja.

b) Ezután az áldozó a szerpaphoz járul, és megáll előtte. A szer-

pap így szól: „Krisztus vére", az áldozó feleli: „Ámen". Majd az áldozó átveszi a ministránstól a szívócsövet, belenyújtja azt a szent Vérbe, és egy keveset felszív belőle. Azután vigyázva, hogy a szent Vér le ne cseppenjék, kiveszi a kehelyből a szívócsövet és a vízzel telt edénybe mártja, amelyet a szerpap mellett álló ministráns tart a kezében. Az áldozó egy kis vizet szív fel a csövön, ezzel purifikálja azt. A csövet ezután ráteszi a tálcára, amelyet a ministráns nyújt feléje.

250. Ha szerpap vagy más segédkező pap nincs jelen: a misézó maga nyújtja a kelyhet az egyes áldozóknak úgy, ahogyan az a kehelyből történő áldozásnál (245. pont) előírva van, a mellette álló ministráns tartja a vizesedényt a cső purifikálására.

4. A két szín alatti áldozás rítusa kiskanállal

251. Ha szerpap vagy más segédkező pap is van jelen, ez tartja bal kezében a kelyhet, a kiskanállal pedig mindenegyes áldozónak kiosztja a szent Vért, és mondja: „Krisztus vére". Vigyáz arra, hogy az áldozók ajka és nyelve ne érintse a kanalat. Az áldozók patinát tartanak ajkuk alatt.

252. Ha szerpap vagy más segédkező pap nincs jelen, akkor maga a celebráns osztja ki ezen a módon a szent Vért a két szín alatt áldozóknak, miután ezek már előbb a szentostyával megáldoztak.

V. fejezet

A TEMPLOMOK ELRENDEZÉSE ÉS FELSZERELÉSE A SZENTMISÉHEZ

I. ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

253. Isten népe az Eukarisztia megünneplésére általában templomba jön össze, vagy annak hiányában más olyan helyre, amely méltó az ilyen fönséges misztériumhoz. Legyenek tehát a templomok, és ezek az utóbbi helyek is, alkalmasak a szent cselekmény végzésére és a hívek tevékeny bekapcsolódásának biztosítására. Ezenfelül mind a szent épületek, mind az istentiszteletre szánt tárgyak legyenek valóban méltóak, szépek és a természetfeletti dolgoknak jelei, jelképei.[66]

254. Az Egyház szüntelenül kéri a művészetek nemes szolgálatát, és befogadja minden nép és ország művészi kifejezési eszközeit.[67] Sőt, miként törekszik arra. hogy az elmúlt századok művészi alkotásait és kincseit megőrizze,[68] és ha szükséges, az új kívánalmakhoz alkalmazza, ugyanúgy akarja fejleszteni az egyes korok szellemének megfelelő új irányokat is.[69]

Éppen ezért mind a művészek képzésében, mind pedig a templomokba kerülő műalkotások kiválasztásában el kell érni az igazi művészet szintjét, amely táplálja a hitet és a vallásosságot, hűen fejezi ki, amit ábrázol, és megfelel a kívánt célnak.[70]

255. Kívánatos, hogy a templomokat ünnepélyesen szenteljék fel. A hivők tisztelettel vegyék körül egyházmegyéjük székesegyházát és a saját templomukat. Úgy tekintsék ezeket, mint annak a lelki Egyháznak a jelképét, amelynek építése és növelése keresztény mivoltuknál fogva kötelességük.

256. Az érdekeltek kérjék ki az Egyházmegyei Liturgikus és Egyházművészeti Bizottság véleményét, hogy az egyházi épületek építése, felújítása, illetve átrendezése megfelelően menjen végbe.

A helyi főpásztor is kérje ki e bizottság véleményét, és vegye igénybe segítségét, amikor rendeleteket ad ki e tárgyban, vagy új épületek tervrajzait hagyja jóvá, vagy pedig amikor döntést kell hoznia ilyen jellegű fontos kérdésben.[71]

II. A TEMPLOM BELSŐ ELRENDEZÉSE A SZENTMISÉHEZ

257. Istennek a szentmisére egybegyűlt népe összetartozik és hierarchikus rendezettségű, ami az ünneplés egyes részeinél a különféle szolgálatokban és különféle cselekményekben válik szemléletessé. A szent épület elrendezettségének tehát meg kell mutatnia valamiképpen az egybegyűlt közösségnek ezt a jellegét, továbbá lehetővé kell tennie minden jelenlévő megfelelő elhelyezkedését, és segítenie kell mindenkit a maga feladatának illő teljesítésében.

A hívek és a szkóla olyan helyet kapjanak, ami megkönnyíti számukra a tevékeny részvételt.[72]

A pap és segédkezők a presbitériumban foglaljanak helyet, vagyis a templomnak abban a részében, amely kifejezi hierarchikus szerepüket: ki-ki itt vezeti, mint elöljáró, az imádságot, illetve hirdeti Isten igéjét, vagy szolgál az oltárnál.

Mindezek a tagozódások, jóllehet a hierarchikus elrendezettséget és a feladatok különbözőségét kell kifejezniök, olyan belső és egybefonódó egységet alkossanak, hogy az az egész szent nép egységét világosan kifejezze. A hely maga és az egész felszerelés is, és mindennek a szépsége, fokozza az áhítatot és tükrözze az ünnepelt misztériumok szentségét.

III. A PRESBITÉRIUM

258. A presbitériumot (szentélyt) vagy valamelyes kiemeléssel, vagy különleges kiképzéssel és díszítéssel kell a templom hajójától megkülönböztetni. Tágas legyen, hogy a szent szertartásokat akadálytalanul lehessen végezni.[73]

IV. AZ OLTÁR

259. Az oltár, amelyen jelenvalóvá lesz a szentségi színek alatt a kereszttáldozat, egyben az Úr terített asztala is; a szentmisében ehhez hivatalos az Isten népe, hogy részesüljön róla; az oltár a hálaadásnak is központja, mely az Eukarisztiában nyeri el tökéletességét.[74]

260. A szentmisét vagy rögzített (fixum), vagy mozdítható (mobile) oltáron kell bemutatni, ha szent helyen végezzük azt. Szent helyen kívül bemutatható a mise asztalon is, főleg ha csak alkalmilag történik. Az oltárt is, az asztalt is minden esetben terítő és korporálé takarja.

261. Rögzített oltárnak nevezzük azt az oltárt, amelyet úgy építettek a padozathoz, hogy elmozdítani nem lehet. Minden más esetben mozdítható oltárról van szó.

262. A főoltárt a faltól elválasztva kell felállítani, hogy könnyen körüljárható legyen, és a néppel szemben lehessen misézni. Valóban központ legyen, amelyre önként ráirányul a hívek egész közösségének a figyelme.[75]

A főoltár általában mozdíthatatlan oltár legyen, és legyen konszekrálva is.

263. Az Egyház régi szokása szerint és a jelképszerűség miatt az elmozdíthatatlan oltár fedőlapja (menzája) kőből, mégpedig természetes kőből készüljön. A Püspöki Kar döntése alapján más nemes, szilárd és művészeti kidolgozásra alkalmas anyagból is készülhet.

Az oltárlap tartására szolgáló alapzat, illetve alépítmény készülhet bármilyen méltó és szilárd anyagból.

264. Az elmozdítható oltár készülhet bármilyen nemes és tartós anyagból. Ez az anyag legyen alkalmas liturgikus használatra, az ország hagyománya és szokásai alapján.

265. Mind az elmozdíthatatlan, mind az elmozdítható oltárokat a Római Pontifikále szertartása szerint kell konszekrálni. Az elmozdítható oltárokat azonban elég csak benedikálni. Nincs kötelezettség arra, hogy az elmozdítható oltárokon, valamint azokon az asztalokon, melyeken a templomon kívül miséznek (vö. 260. pontot), konszekrált oltárkő legyen.

266. Azt a szokást, hogy a konszekrálandó oltárba szentek, vértanúk vagy nem vértanúk ereklyéit zárjuk, illetve az oltár alá

helyezzük azokat, lehetőleg meg kell őrizni. Vigyázni kell azonban arra, hogy az ereklyék valódiságához kétség ne férjen.

267. Mellékoltár minél kevesebb legyen! Új templomban a mellékoltár lehetőleg a templom hajójától valamiképpen elválasztott kápolnában kapjon helyet.

V. AZ OLTÁR DÍSZÍTÉSE

268. Az oltáron legalább egy terítő legyen, tiszteletből az Úr emlékezetének megünneplése és a szent vendégség iránt, amelyben az Úr testét és vérét kapjuk. A terítő mérete, alakja és díszítése egyezzék magának az oltárnak a struktúrájával.

269. A gyertyatartók az egyes liturgikus cselekményeknél a tisztelet és az ünnepélyesség szükséges kifejezői. Az oltáron vagy az oltár körül úgy kell elhelyezni azokat, hogy minden összhangban legyen, figyelembe véve az oltár és a presbitérium struktúráját. Vigyázni kell: a gyertyatartók ne akadályozzák a híveket abban, hogy láthassák azt, ami az oltárnál történik, és ami az oltáron van.

270. Hasonlóképpen vagy az oltáron, vagy az oltár közelében legyen a kereszt is, hogy azt az egybegyűlt közösség jól láthassa.

A PAPI SZÉK ÉS A SEGÉDKEZŐK ÜLŐHELYE, VAGYIS AZ ELÖLJÁRÓ HELYE

271. A szertartást végző pap ülőhelyének jeleznie kell, hogy ő a közösség elöljárója, és feladata az imádság irányítása. A papi szék legalkalmasabb helye a néppel szemben a presbitérium tengelyében van, hacsak az épület struktúrája vagy más körülmény ezt nem akadályozza, például ha túl nagy távolság nehezítené meg a kapcsolatot a pap és a hívek között. A trónszék minden látszatát kerülni kell. A segédkezők ülőhelye a presbitériumban olyan alkalmas helyen legyen, hogy a rájuk bízott feladatot könnyen teljesíthessék.[77]

VII. AZ AMBÓ, VAGYIS AZ ISTEN IGÉJE HIRDETÉSÉNEK HELYE

272. Isten igéjének méltósága megkívánja, hogy a templomban legyen egy megkülönböztetett hely, ahonnét hirdetik. Az igeliturgia alatt a hívek figyelme önként ide irányuljon![78]

Illő, hogy általában ez a hely szilárd ambó legyen, ne pedig egyszerű, elmozdítható olvasóállvány. Az ambót a templom struktúrájának megfelelően úgy kell elhelyezni, hogy a hívek jól láthassák és hallhassák azokat, akik az igeliturigában szolgálatot teljesítenek.

Az ambóról olvassák fel vagy éneklik az olvasmányokat (olvasmány, szentlecke, evangélium), a válaszos zsoltárt és a húsvéti örömeneket; ez lehet a helye a homíliának és az egyetemes könyörgéseknek is.

Kevésbé alkalmas hely az ambó a magyarázó, a kántor és a karvezető számára.

VIII. A HÍVEK HELYE

273. Úgy kell a hívek elhelyezéséről gondoskodni, hogy a szent szertartásokat láthassák, és figyelemmel kísérhessék. Helyes, ha székek vagy padok állnak rendelkezésükre. Azt a szokást azonban, hogy egyes kiváltságos személyeknek ülőhelyeket tartanak fenn, meg kell szüntetni.[79] A székeket és padokat úgy kell elrendezni, hogy a hívek könnyen megtarthassák a szertartás egyes részeinél megkívánt testtartásra vonatkozó előírásokat, és akadálytalanul járulhassanak a szentáldozáshoz.

Gondoskodni kell arról, is, hogy a hívek a papot, illetve a segédkezőket necsak láthassák, hanem, a mai technikai eszközök segítségével, könnyen hallhassák is.

IX. AZ ÉNEKKAR, AZ ORGONA ÉS A HANGSZEREK HELYE

274. Tekintetbe véve az egyes templomok adottságait, az énekkart (schola cantorum) úgy kell elhelyezni, hogy világosan kitűnjék: igazi része az az egybegyűlt közösségnek, és abban különleges feladatot tölt be. Elhelyezése könnyítse meg liturgikus szolgála-

tát, tagjainak pedig tegye lehetővé a szentmisén való teljes részvételt, amihez a szentáldozás is hozzátartozik.[80]

275. Az orgonát és a többi engedélyezett hangszert megfelelően kell elhelyezni, hogy mind az énekkarnak, mind az éneklő népnek segítségére lehessenek, és amikor önálló szerepet töltenek be, mindenki jól hallhassa azokat.

X. AZ OLTÁRISZENTSÉG ŐRZÉSE

276. Nagyon ajánlatos, hogy az Oltáriszentséget külön kápolnában őrizzék, amely alkalmas helye a hívek magánáhítatának.[81] Ha ez nem valósítható meg, akkor az egyes templomok elrendezése és a jóváhagyott helyi szokás szerint az Oltáriszentséget valamelyik oltáron kell elhelyezni, vagy a templom más kiemelt és szépen díszített helyén.[82]

277. A szent Eukarisztiát egyetlen helyen, szilárd anyagból készült és biztonságos tabernákulumban kell őrizni. Tehát általában egy templomban csak egy szentségház legyen.[83]

XI. A TISZTELETRE ELHELYEZETT KÉPEK ÉS SZOBROK

278. Az Úr, a Boldogságos Szűz Mária és a szentek ábrázolásait az Egyház ősi hagyománya szerint jogosan helyezik el a szent helyeken a hívek tiszteletadása céljából. Ügyelni kell azonban arra, hogy ne legyenek nagy számban, és úgy helyezzék el azokat, hogy a hívek figyelmét ne vonják el a szent cselekménytől.[84] Ugyanannak a szentnek ne legyen több ábrázolása. Általában a templom díszítése és elrendezése szolgálja az egész hívő közösség áhítatát!

XII. A SZENT HELYEK ELRENDEZÉSÉRŐL ÁLTALÁBAN

279. A templom díszítése inkább a nemes egyszerűséget szolgálja, mint a pompát. A díszítésre felhasznált elemek megválasztásában ügyelni kell azok valódiságára, és arra kell törekedni, hogy

a díszítés fejlessze és szolgálja a hívek vallási műveltségét és az egész szent hely méltóságát.

280. A templom és mindaz, ami vele kapcsolatos, legyen úgy elrendezve, hogy feleljen meg korunk igényeinek. Ne csak arra ügyeljünk tehát, ami közvetlenül a szent cselekmények végzéséhez tartozik, hanem arról is gondoskodjunk, ami az egybegyűlt hívek illő kényelmét szolgálja, és amiről más, az emberek rendszeres összejövetelére szánt helyeken is gondoskodnak.

VI. fejezet

A SZENTMISE BEMUTATÁSÁNAK KELLÉKEI

I. A MISÉZÉSHEZ SZÜKSÉGES KENYÉR ÉS BOR

281. Krisztus példáját követve, az Egyház az Úr lakomájának megünnepléséhez mindig kenyeret és vízzel vegyített bort használt.

282. Az egyetemes Egyház hagyománya szerint a szentmise bemutatásához szükséges kenyérnek búzalisztből kell készülnie, amely a latin Egyház hagyománya szerint kovásztalan.

283. A jelnek a szempontja megköveteli, hogy az eukarisztikus lakoma anyaga valóban mint eledel álljon előttünk. Kívánatos ezért, hogy az eukarisztikus kenyér, jóllehet kovásztalan és hagyományos formájú, oly módon készüljön, hogy a közösségi misében a pap valóban több részre törhesse, és a partikulákkal a híveknek legalább egy részét megáldoztathassa. A kisostyák használatát ez nem zárja ki, amikor azok alkalmazását az áldozók nagy száma vagy más pasztorális okok megkívánják. A kenyértörés mozzanata ugyanis hatásos és fontos jel – az apostoli korban egyszerűen kenyértörésnek nevezték az Eukarisztiát –; nagyon szépen tárja elénk az egy kenyérben részesülők egységét és szeretetét, mivel az egy kenyeret a testvérek között osztják szét.

284. A miséhez szükséges bornak szőlőből sajtoltnak kell lennie (vö. Lk 22,18). Nem szabad idegen anyagot hozzákeverni: legyen az természetes szín-bor.

285. Serény gonddal kell őrködni a fölött, hogy a misézéshez szánt kenyér és bor romlatlan állapotban maradjon meg, azaz vigyázni kell arra, hogy a bor ne ecetesedjék meg, a kenyér pedig meg ne romoljék, illetve ne száradjon meg annyira, hogy csak nehezen lehessen megtörni.

286. Ha a pap konszekráció után vagy áldozás közben veszi észre, hogy bor helyett vizet öntött a kehelybe, öntse ki a vizet egy edénybe, töltsön bort és vizet a kehelybe, és konszekrálja azt! Mondja el az Eukarisztia szerzése történetének azt a részét, amelyik a bor konszekrálására vonatkozik; nem köteles a kenyeret is újból konszekrálni.

II. A SZENT FELSZERELÉSEKRŐL ÁLTALÁBAN

287. Miként a templomok építésénél, úgy az összes szent felszerelési tárgy készítésénél is az Egyház engedélyezi minden ország művészeti stílusát, és elfogad oly módosításokat, amelyeknek célja az egyes népek ízléséhez és hagyományaihoz való alkalmazkodás, csak a szent felszerelési tárgyak jól feleljenek meg rendeltetésüknek.[85]

Ezen a téren is nagy gonddal ügyelnünk kell arra a nemes egyszerűségre, amely az igazi művészet velejárója.

288. Ami a szent felszerelések anyagát illeti, az eddig használt anyagokon kívül megengedett mindaz, ami korunk felfogása szerint nemes, tartós és szakrális használatra való. Az illetékes Püspöki Kar jogosult ebben a kérdésben dönteni.

III. A SZENT EDÉNYEK

289. A szentmise bemutatásához szükséges felszerelések között különleges tisztelet illeti meg a szent edényeket, ezek között is a misézőkelyhet és a patenát. Ezeken ajánlják fel a kenyeret és a bort, ezeken történik a konszekráció, és ezekből áldoztatnak.

290. A szent edények szilárd és az egyes vidékek közfelfogása szerint nemesnek tartott anyagból készüljenek! A döntés minderről a Püspöki Karra tartozik. Előnyben kell részesíteni azokat az anyagokat, amelyek nem törékenyek és nem könnyen mennek tönkre.

291. A kehelynek és minden, az Úr vérének befogadására szánt edénynek a kupája olyan anyagból készüljön, amely a folyadékot nem issza be. A talpazat lehet más szilárd és méltó anyagból.

292. Az ostyák befogadására szánt edények, úgymint a paténa, áldoztató edény (ciborium és pyxis), szelence (theca), szentségmutató és más effélék készíthetők egyéb, azon a vidéken nagyra értékelt anyagból, például elefántcsontból, vagy keményebb fából is, csak feleljenek meg a szent célnak.

293. A konszekrálandó ostyák számára előnyös módon alkalmazható egyetlen nagyobb méretű paténa (áldoztató edény). Ezen elfér a celebráns, a segédkezők és a hívek ostyája is.

294 A fémből készült szent edényeket belül általában aranyozni kell, ha rozsdásodásra hajlamos fémből vannak. Ha viszont rozsdamentes és aranynál is nemesebb fémből valók, megaranyozásuk szükségtelen.

295. Ami pedig a szent edények formáját illeti, a művészek úgy képezzék ki azt, ahogy az egyes vidékek szokásainak megfelel, csak az edények legyenek alkalmasak a liturgikus használatra.

296. Az egyes szent edények megáldásánál, illetve konszekrálásánál meg kell tartani a liturgikus könyvekben előírt szertartásokat.

IV. A SZENT RUHÁK

297. Az Egyházban, mely Krisztus teste, nem minden tagnak ugyanaz a szerepe. A szolgálatoknak ezt a különbözőségét az istentiszteleteken a szent ruhák különbözősége érzékelteti. Éppen ezért jelezniök kell az egyes szolgálattevők sajátos feladatát. Ugyanakkor a szent ruhák az istentisztelet fényét is hivatottak emelni.

298. Bármely rangú szolgálattevőnek közös szent ruhája az alba, amelyet derékban cingulummal szorítunk össze, hacsak az alba szabása ezt feleslegessé nem teszi. Ha az alba nem takar tökéletesen a nyak körül, vállkendőt kell venni az alba alá. Az alba helyettesíthető karinggel, kivéve, ha miseruhát, dalmatikát vagy tunikát kell felvenni, vagy pedig ha a stóla a miseruhát vagy a dalmatikát helyettesíti.

299. A misézö pap sajátos öltözéke a szentmisénél és a szentmiséhez közvetlenül kapcsolódó szent cselekményeknél – hacsak más előírás nincsen – a miseruha (kazula), amelyet az alba és a stóla fölé kell venni.

300. A szerpap sajátos ruhája az albára és a stólára vett dalmatika.

301. Az alszerpap tunikát visel, amelyet az albára vesz fel.

302. A pap nem teszi keresztbe a stólája szárait; a szerpap pedig a bal válláról átlósan vezeti azt a jobb oldalra, és ott rögzíti.

303. Pluviálet vesz magára a pap körmenetekre és más szent cselekményeknél, ahogyan azt az egyes rítusok rubrikái előírják.

304. A szent ruhák formáját a Püspöki Karok határozzák meg, és előterjesztik az Apostoli Szentszéknek azokat a módosításokat, amelyek megfelelnek az egyes országok igényeinek és szokásainak.[86]

305. A szent ruhák készíthetők a hagyományos anyagokon kívül az azon a vidéken ismert anyagokból, sőt műszálakból is, csak feleljenek meg az istentisztelet méltóságának. Minderről a Püspöki Kar dönt.[87]

306. Úgy illik, hogy a ruhák szépségét és nemességét ne a díszítések sokaságában keressük, hanem a felhasznált anyagban és annak szabásában. A díszítések olyan motívumokat, illetve képeket és szimbólumokat ábrázoljanak, amelyek a szent használatra utalnak; mellőzni kell mindazt, ami a szent célhoz kevésbé illő.

307. A szent ruhák különböző színei azt a célt szolgálják, hogy mind az ünnepelt hittitkok sajátos jellegét, mind pedig az egyházi évhez igazodó keresztény életet külsőleg is szemléletessé tegyék.

308. A szent ruhák színeivel kapcsolatban maradjon meg az eddigi gyakorlat, vagyis:

a) fehér színt kell használni a húsvéti időszak és karácsony officiumain és miséiben; azonkívül az Úr ünnepein és megemlékezésein, kivéve a szenvedésre vonatkozókat; Szűz Mária ünnepein és megemlékezésein; a következő ünnepeken: Mindenszentek (nov. 1.), Keresztelő Szent János (jún. 24.), Szent János evangelista (dec. 27.), Szent Péter székfoglalása (febr. 22.) és Szent Pál megtérése (jan. 25.);

b) piros színt használunk virágvasárnap, nagypénteken, pünkösdkor, az Úr szenvedésének ünnepein, az apostolok és evangélisták, valamint a vértanúk ünnepein;

c) zöld színt kell használni az „évközi" officiumokban és miséken;

d) violaszínt használunk advent és nagyböjt idején, és tetszés szerint a halotti officiumokban és a gyászmisén is;

e) fekete szín alkalmazható a gyászmiséken;

f) rózsaszínt lehet venni advent III. („Gaudete") és nagyböjt IV. („Laetare") vasárnapján.

A Püspöki Karok azonban meghatározhatnak és a Szentszéknek előterjeszthetnek bizonyos változtatásokat, amelyeket az egyes népek igénye és ízlése megkövetel.

309. Nagyobb ünnepeken lehet használni a nemesebb anyagból készült ruhákat, még ha nem is felelnek meg a napi színnek.

310. A votívmiséket az illető misének megfelelő színben végezzük, de mondhatók a napi színben, illetve a liturgikus időszaknak megfelelő színben is. A különféle szándékokra végezhető miséket vagy a saját, vagy a napi, illetve időszaki színben mondjuk.

V. TEMPLOMI HASZNÁLATRA SZÁNT EGYÉB TÁRGYAK

311. A szent edényeken és ruhákon kívül, amelyeknek anyagára előírások vannak, minden más berendezési tárgy a templomban, akár közvetlenül szolgál liturgikus használatra, akár közvetve, méltó legyen, és feleljen meg annak a célnak, amire használják!

312. Szorgosan ügyelni kell arra is, hogy a kisebb jelentőségű tárgyak kivitelezésében is érvényesüljenek a művészet követelményei, és hogy a nemes egyszerűség mindig kellő ízléssel párosuljon.

VII. fejezet

A MISÉNEK ÉS RÉSZEINEK MEGVÁLASZTÁSA

313. A szentmise bemutatásának lelkipásztori hatékonysága minden bizonnyal növekszik, ha az olvasmányoknak, könyörgéseknek és énekeknek a szövege a lehető legjobban megfelel a résztvevők lelki szükségleteinek és várakozásának, valamint értelmi fokának. Ez elérhető az alább közölt gazdag választási lehetőségek jó fölhasználásával.

A miséző pap ezért a szentmise megválasztásában inkább a közösség lelki javát, mint a saját elgondolását tartsa szem előtt. Ne feledje azt sem, hogy az egyes részek összeállításában teljes összhangban járjon el a segédkezőkkel és mindazokkal, akiknek bármilyen megbizatásuk van a szentmise bemutatásánál. Sőt még a híveket sem szabad kizárni azoknak a dolgoknak megbeszéléséből, amelyek közvetlenül rájuk vonatkoznak.

Minthogy sokféle változat adódhat a szentmise egyes részeinek összeválogatása során, szükséges, hogy a szentmise bemutatása előtt a diákonus, a lektorok, a zsoltárénekes, a kántor, a magyarázó és a szkóla pontosan tudja, melyik reátartozó szöveget kell előadnia. Semmit sem szabad rögtönzésre hagyni. A szertartások harmonikus elrendezése és végzése ugyanis sokban hozzájárul ahhoz, hogy a hívek megfelelő lelkülettel kapcsolódjanak be az Eukarisztia ünneplésébe.

I. A SZENTMISE MEGVÁLASZTÁSA

314. Főünnepeken a pap köteles követni annak a templomnak a liturgikus naptárát, amelyikben misézik.

315. Vasárnapokon, az adventi, karácsonyi, nagybőjti és húsvéti idő köznapjain, az ünnepeken és a kötelező emléknapokon:

a) ha a pap közösségi misét mond, kövesse a templom kalendáriumát;

b) ha magánmisét mond, akkor választhat vagy a templom, vagy a saját kalendáriuma között.

316. Nem kötelező emléknapokon:

a) adventi fériákon december 17-től 24-ig, karácsony nyolcada alatt és nagybőjt fériáin – kivéve hamvazószerdát és a nagyhetet – a pap a liturgikus napról mondja a szentmisét; arról az emléknapról azonban, amely az általános kalendáriumban éppen arra a napra van beírva, lehet venni a könyörgést (collecta), – kivéve hamvazószerdán vagy nagyhét fériáin;

b) adventi fériákon december 17 előtt, a karácsonyi és a húsvéti idő fériáin a pap választhatja vagy a féria miséjét, vagy a napi szent miséjét, vagy veheti a szentmisét egy olyan szentről, akinek emléknapja van, vagy pedig arról a szentről, aki azon a napon szerepel a Martirológiumban;

c) évközi fériákon a pap választhatja: vagy a féria miséjét, vagy az arra a napra eső nem kötelező emléknap miséjét, vagy veheti a szentmisét arról a szentről, aki azon a napon szerepel a Martirológiumban, vagy pedig választhat a különféle alkalmakra szánt és a votívmisék közül.

Amikor a pap közösségi misét mond, elsősorban a hívek lelki javát kell szolgálnia, és óvakodjék, nehogy a saját elgondolását erőltesse a hívekre. Főleg azonban arra ügyeljen, hogy gyakran és kellő ok nélkül ne hagyja el azokat az olvasmányokat, amelyeket minden egyes hétköznapra közöl az olvasmányrend. Az Egyház ugyanis azt óhajtja, hogy az Isten igéjének minél bőségesebb asztalát terítsék meg a hívek számára.[88]

Ugyanezen okból legyen mértéktartó a gyászmise mondásában! Minden egyes szentmisét ugyanis mind az élőkért, mind a meghaltakért mutatunk be.

Ahol a hívek szívéhez nőtt a Boldogságos Szűz Mária vagy a szentek valamelyik nem kötelező emléknapja, ott legalább egy

szentmisét vegyenek róla, hogy a hívek jogos áhítatának eleget tegyenek!

Ha pedig lehetőség nyílik arra, hogy válasszunk az egyetemes naptár emléknapja és az egyházmegyei, illetve szerzetesi naptár emléknapja között, előnyben kell részesíteni, azonos föltételek mellett és a hagyománynak megfelelően, a helyi emléknapot.

II. A MISE RÉSZEINEK MEGVÁLASZTÁSA

317. Amikor a mise egyes részeinek szövegeit választjuk meg, – akár a liturgikus idő, akár a szentek miséiről van szó –, a következőket kell szem előtt tartani.

Olvasmányok

318. Vasárnapokra és ünnepnapokra három olvasmány van kijelölve, mégpedig a Próféta, az Apostol és az Evangélium szövegei. Ezek révén nevelődik a keresztény nép arra, hogy a csodálatos isteni elgondolás szerint az üdvösség műve a jelenben is folytatódik.

Nagyon kívánatos tehát, hogy valóban három olvasmány legyen. Lelkipásztori okokból és a Püspöki Kar döntése alapján egyes helyeken megengedett, hogy csak két olvasmányt vegyenek. Amikor a papok így választhatnak a két első olvasmány között, a lekcionáriumban közölt normák vezessék őket, és az a szándék, hogy a híveket a szentírás minél alaposabb megismerésére segítsék. Legkevésbé sem szabad a szöveg rövidsége vagy könnyebb volta szerint választani.

319. A hétköznapi lekcionáriumban egész éven át mindegyik hét minden egyes napjára találunk olvasmányokat. Ezért általában ezeket az olvasmányokat vesszük a megfelelő napon, hacsak közbe nem jön valamelyik főünnep vagy ünnep.

Ha pedig valamelyik héten a folyamatos olvasást félbeszakítaná egy ünnep vagy különleges alkalom, szabad a papnak, figyelembe véve az olvasmányok egész heti rendjét, vagy a következőkhöz csatolni a kimaradt részeket, vagy pedig eldönteni, melyik szöveget részesítse előnyben a másikkal szemben.

Ha a pap egy sajátos jellegű közösségnek misézik, szabad a mi-

sézési alkalomnak jobban megfelelő szövegeket felolvasnia, amennyiben ezeket a jóváhagyott lekcionárium szövegeiből választja ki.

320. Ezen kívül van a szentírási szövegeknek egy külön összeállítása azon szentmisék számára, amelyekben szentségeket vagy szentelményeket szolgáltatnak ki, vagy amelyeket különleges alkalmakkor végeznek.

Az olvasmányok ezen összeállítása azért készült, hogy a hívek Isten alkalomszerűen választott igéjének hallgatása által tökéletesebben megértsék a misztériumot, amelyben részesednek, ugyanakkor pedig Isten igéjének odaadóbb szeretetére is buzduljanak.

Éppen ezért a liturgikus közösségben olvasott szövegek megválasztásánál figyelembe kell venni mind a megfelelő lelkipásztori szempontokat, mind pedig a megadott választási lehetőséget.

Imádságok

321. A prefációk bősége a római misekönyvben azt a célt szolgálja, hogy a hálaadás eszméje az eukarisztikus ima keretén belül sokféle módon ragyogjon fel, és hogy az üdvösség misztériumának különféle szempontjai teljesebb fényben álljanak elénk.

322. Az eukarisztikus imák megválasztását az alábbi normák irányítják:

a) Az első eukarisztikus ima, vagyis a római kánon mindig vehető. Igen alkalmas azonban azokon a napokon, amikor saját „Communicantes", illetve „Hanc igitur" szerepel; ezenkívül az apostolok ünnepein és azoknak a szenteknek a napjain, akikről megemlékezés történik a kánonban. Hasonlóképpen ajánlatos a vasárnapokon, hacsak lelkipásztori szempontok nem javallanak másik eukarisztikus imát.

b) A második eukarisztikus ima különleges sajátosságai miatt, inkább hétköznapra, vagy sajátos alkalmakra való.

Noha saját prefációja van, más prefációkkal is vehető, főleg azokkal, amelyek az üdvösség misztériumát összefoglalóan tárják elénk, mint például az évközi vasárnapok prefációi vagy a közös prefációk.

Amikor elhunytért mutatjuk be a szentmisét, a megjelölt helyen, tudniillik az „Emlékezzél meg" (Memento) előtt, beiktathatjuk a jelzett külön imádságot.

c) A harmadik eukarisztikus ima bármelyik prefációval végezhető; különösen vasárnapokon és ünnepeken ajánlott.

Ebben az eukarisztikus imában is vehető a külön formula az elhunytért. A jelzett helyen iktatjuk be, vagyis a következő szavak után: „Jóságos Atyánk, vond magadhoz irgalmasan a világon szétszóródott valamennyi gyermekedet" (Omnes filios . . . conjunge).

d) A negyedik eukarisztikus ima saját, mással nem helyettesíthető prefációval rendelkezik, és az üdvtörténet átfogóbb összefoglalását nyújtja. Vehető, amikor a misének nincsen saját prefációja. Nagyon alkalmas végezni olyan híveknek a közössége előtt, akik kitűnnek a szentírás mélyebb ismeretében.

Ebbe az eukarisztikus imába, tekintettel szerkezetére, nem lehet beiktatni külön imaszöveget elhunytért.

e) A saját prefációval ellátott eukarisztikus ima vehető ugyanezen prefáció megtartásával olyan szentmisékben is, amelyekben egyébként időszaki prefációt kellene mondani.

323. Bármely szentmisében, hacsak más utasítás nincs, az illető mise saját könyörgéseit kell venni.

Az emléknapok miséiben azonban vagy a saját könyörgést (collecta) vesszük, vagy a szentek közös miséiből való megfelelő könyörgést; a felajánlási könyörgést és az áldozás utáni könyörgést pedig, hacsak nincsen saját szövegük, vehetjük vagy a közösből, vagy a megfelelő fériáról.

Az évközi fériákon pedig, az előző vasárnap könyörgésein kívül mondhatjuk vagy bármely másik évközi vasárnap könyörgéseit, vagy a misekönyvben található alkalmi könyörgések (orationes ad diversa) közül választhatunk. Mindig szabad azonban ezekből a misékből csak a könyörgést (collecta) venni.

Ily módon a szövegek nagy bősége áll rendelkezésünkre, és adva van a lehetőség is nemcsak arra, hogy állandóan változatos legyen a liturgikus közösség imáinak a tartalma, hanem arra is, hogy ezeket az imákat megfelelően alkalmazzuk a hívek, az Egyház és a világ szükségleteihez. Ez az alkalmazkodás már meg is valósult az év fontosabb időszakaiban: a misekönyv minden egyes fériára az időszaknak megfelelő saját könyörgéseket közöl.

Énekek

324. Az egyes olvasmányok közötti, valamint a kezdő-, felajánló és áldozási énekek megválasztásánál a már közölt szabályokat kell megtartani.

Különleges felhatalmazások

325. Az előző pontok lehetőséget adnak néhány alkalmasabb olvasmány megválasztására. Ezen a lehetőségen kívül a Püspöki Karoknak megvan a felhatalmazásuk arra, hogy különleges körülményekre bizonyos módosításokat vezessenek be az olvasmányokkal kapcsolatban. A szövegeket azonban mindig szabályszerűen jóváhagyott lekcionáriumból kell venni.

VIII. fejezet

I. SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA, VOTÍVMISÉK, GYÁSZMISÉK

I. SZENTMISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA, VOTÍVMISÉK

326. A szentségek és szentelmények liturgiája azt célozza, hogy a jól fölkészült hívek életüknek szinte minden eseményét megszenteljék a húsvéti misztériumból kiáradó isteni kegyelemmel.[89] És, mivel az Eukarisztia a szentségek szentsége, olyan miseszövegekkel és könyörgésekkel szolgál a misekönyv, amelyeket a keresztény életben alkalmazni lehet az egész világ vagy az egyetemes, illetve a helyi egyház szükségleteire.

327. Mivel az olvasmányok és könyörgések megválasztására úgyis szélesebb körű lehetőség van, a különféle szándékokra mondható miséket csak mértékkel végezzük, vagy amikor igazán kívánja az alkalom!

328. Ezekben a különféle szándékokra végezhető misékben lehet venni a féria olvasmányait, hacsak kifejezetten más rendelkezés nincs. Ugyanez áll az olvasmányok közötti énekekre is, amennyiben ezek az ünnepléssel összhangban vannak.

329. A különféle szándékokra végezhető szentmiséknek három fajtája van:

a) rituális misék, amelyeket bizonyos szentségek vagy szentelmények kiszolgáltatásával kapcsolatban végzünk;

b) különféle szükségletekben mondott szentmisék, amelyeket adott körülmények között végzünk, vagy előre meg nem határozott, vagy pedig rendszeresen ismétlődő időpontban;

c) votívmisék, amelyeket a hívek áhítatának megfelelően, szabadon lehet választani az Úr misztériumaival, vagy pedig a Boldogságos Szűz Mária és a szentek tiszteletével kapcsolatban.

330. Tilosak a rituális misék az adventi, nagybőjti és húsvéti idő vasárnapjain, a főünnepeken, valamint hamvazószerdán és egész nagyhéten. Ezenkívül figyelembe kell venni azokat az előírásokat is, amelyek a szertartáskönyvekben, vagy pedig az egyes rituális miséknél találhatók.

331. A különféle szándékokra mondható szentmisék közül választhatja ki az illetékes egyházi hatóság a könyörgő napokon végzendő miséket; a Püspöki Kar iktatja be e napokat az egyházi évbe.

332. Valamely súlyosabb szükség idején vagy megfelelő lelkipásztori okból az ordinárius rendeletére vagy engedélyével minden nap mondható ezeknek megfelelő szentmise, kivéve a főünnpeket, advent, nagybőjt és húsvét vasárnapjait, továbbá hamvazószerdát és a nagyhetet.

333. Kötelező emléknapokon vagy az adventi, karácsonyi és húsvéti idő fériáin, melyeken tilosak a votívmisék, komoly szükség esetén vagy lelkipásztori okból a közösségi szentmisékben vehető ennek a szükségnek vagy lelkipásztori oknak megfelelő mise – a templomigazgató vagy a miséző pap megítélése szerint.

334. Évközi fériákon, amelyeken nem kötelező emléknap vagy pedig feriális offícium van, bármelyik misét vehetjük, illetve bármelyik különböző szándékokra mondható könyörgést mondhatjuk, – de nem mondhatók, hacsak nincs meg a kapcsolatos szertartás, a rituális misék.

II. GYÁSZMISÉK

335. Az Egyház az elhunytakért is felajánlja Krisztus húsvéti eukarisztikus áldozatát, hogy ez Krisztus összes tagjainak egymással való szoros kapcsolata révén egyeseknek kieszközölje a lelki segítséget, másoknak pedig a remény vigaszát nyújtsa.

336. A gyászmisék között az első helyet foglalja el a temetési mise. Végezhető minden nap, kivéve a parancsolt ünnepeket, továbbá advent, nagybőjt és húsvét vasárnapjait.

337. A halálhír vétele után vagy a végleges eltemetés alkalmával, valamint az első évfordulón végezhető gyászmise: a kötelező emléknapokon, továbbá valamennyi férián, kivéve hamvazószerdát és a nagyhetet.

A többi, egyszerű megemlékező gyászmise azokon a napokon végezhető, amelyeken megengedett a votívmise is, – feltéve, hogy valóban megholtakért ajánljuk fel.

338. A temetési miséken általában legyen rövid homília. Mellőzzük azonban a halott bárminemű dicséretét! Ajánlott a homília minden más közösségi gyászmisében is.

339. Buzdítani kell a híveket, főleg a gyászoló családot, hogy az elhunytért bemutatott eukarisztikus áldozaton szentáldozással vegyenek részt.

340. Ha a temetési mise közvetlen kapcsolatban van magával a temetéssel, akkor az áldozás utáni könyörgés befejeztével elmarad a mise befejező szertartása, és mindjárt következik a halottól való búcsúvétel rítusa. Ez azonban csak a holttest jelenlétében végezhető.

341. A gyászmisék, főleg a temetési misék változó részeinek a megválasztásánál (például könyörgések, olvasmányok, egyetemes könyörgések) tekintettel kell lenni a lelkipásztori szempontokra, illetve az elhunytra, a családjára és a jelenlevőkre.

Különös felelősséget érezzenek a lelkipásztorok azokért, akik a temetés alkalmából a liturgikus cselekményen jelen vannak s hallgatják az örömhírt, akár nem katolikusok, akár olyan katolikusok, akik szentmisén soha vagy csak nagy ritkán vesznek részt, vagy már a hitüket is elveszítették. Szükséges ugyanis, hogy a papok minden ember számára legyenek Krisztus evangéliumának szolgái.

JEGYZETEK

Előszó

[1] Trentói Zsinat, 22. sessio, 1562. szept. 17.

[2] A II. vatikáni egyetemes zsinat rendelkezése a Szent Liturgiáról (Liturgikus Konstitúció) 47. Vö. Hittani Rendelkezés az Egyházról 33, 28. Határozat a papi szolgálatról és életről 2, 4, 5.

[3] Vö. Sacramentarium Veronense, ed. Mohlberg, 93.

[4] Vö. III. eukarisztikus ima.

[5] Vö. IV. eukarisztikus ima.

[6] Lit. Konst. 7,47; A papi szolgálatról és életről 5,18.

[7] Vö. XII. Pius: Humani generis enciklika AAS 42 (1950), 570–571. o; VI. Pál: Mysterium fidei enciklika, AAS 57 (1965), 762–769. o; Sollemnis professio fidei, AAS 60 (1968), 442–443. o; Rituskongregáció: Eucharisticum mysterium instructio, 1967. május 25., 3,9. AAS 59 (1967), 543. és 547. o.

[9] Vö. A papi szolgálatról és életről. 2.

[8] 13. sessio, 1551. okt. 11.

[10] Lit. Konst. 11.

[11] Uo. 50.

[12] 22. sessio. Doctr. de SS. Missae Sacrificio 8. f.

[13] Uo. 9. f.
[14] Uo. 8. f.
[15] Lit. Konst. 33.
[16] Uo. 36.
[17] Uo. 52.
[18] Uo. 35/2.
[19] Vö. Lit. Konst. 33.
[20] 22. sessio, Doctr. de SS Missae Sacrificio, 6. f.
[21] Lit. Konst. 55.

Általános Rendelkezések

[1] Vö. Lit. Konst. 41; Hittani Rendelkezés az Egyházról 11; A papi szolgálatról 2,5,6; Határozat a püspökök pásztori tisztségéről, 30; Határozat a keresztény egységre törekvésről 15; Eucharisticum mysterium instrukció 1967. május 25. 3e, 6.
[2] Vö. Lit. Konst. 10.
[3] Vö. uo. 102.
[4] Vö. Határozat a papi szolgálatról 5, Lit. Konst. 10.
[5] Vö. Lit. Konst. 14, 19, 26, 28, 30.
[6] Uo. 47.
[7] Uo. 14.
[8] Uo. 41.
[9] Vö. Határozat a papi szolgálatról 13.
[10] Vö. Lit. Konst. 59.
[11] Uo. 37–40.
[12] Vö. Határozat a papi szolgálatról 5; Lit. Konst. 33.
[13] Vö. Lit. Konst. 56; Eucharisticum mysterium instrukció 10.
[14] Vö. Lit. Konst. 51.
[15] Vö. Lit. Konst. 48; Hittani rendelkezés az isteni kinyilatkoztatásról 21; A papi szolgálatról 4.
[16] Vö. Lit. Konst. 7,33.
[17] Uo. 52.
[18] Uo. 33.
[19] Vö. Musicam sacram instrukció 1967. március 5., 14.
[20] Vö. Lit. Konst. 26, 27; Eucharisticum mysterium instrukció 3d.
[21] Vö. Lit. Konst. 30.
[22] Musicam sacram instr. 16a.
[23] Sermo 336, 1: PL 38, 1472.
[24] Vö. Lit. Konst. 54; Inter Oecumenici instrukció 1964. szeptember 26., 57.
[26] Vö. Lit. Konst. 30.
[27] Uo. 39.
[28] Uo. 30; Musicam sacram instr. 17.
[29] Vö. Lit. Konst. 33.
[30] Uo. 7.
[31] Uo. 51.
[32] Inter Oecumenici instr. 50.
[33] Vö. Lit. Konst. 52.
[34] Vö. Inter Oecumenici instr. 54.
[35] Uo. 53.
[36] Vö. Lit. Konst. 53.
[37] Vö. Inter Oecumenici instr. 56.
[38] Vö. Lit. Konst. 47; Eucharisticum mysterium instr. 3a, b.
[39] Vö. Inter Oecumenici instr. 91; Eucharisticum mysterium instr. 24.
[40] Vö. Lit. Konst. 48; A papi szolgálatról 5; Eucharisticum mysterium instr. 24.
[41] Vö. Eucharisticum mysterium instr. 12, 33a.
[42] Uo. 31, 32.
[43] Vö. Lit. Konst. 14.
[44] Uo. 26.
[45] Uo. 28.
[46] Hittani rendelkezés az Egyházról, 96; Lit. Konst. 42.
[47] Vö. Lit. Konst. 26.
[48] Uo. 48.
[49] Vö. Musicam sacram instr. 19.
[50] Uo. 21.
[51] Lit. Konst. 24.
[52] Vö. uo. 41.
[53] Uo. 42; Euch. mysterium instr. 26; Hittani rendelkezés az Egyházról 28; A papi szolgálatról 5.
[54] Vö. Euch. mysterium instr. 47.
[55] Uo. 26; Musicam sacram instr. 16, 27.
[56] Vö. Lit. Konst. 57.
[57] Vö. Euch. mysterium instr. 47.
[58] Vö. Ritus servandus in concelebratione missae 3.
[59] Uo. 8.
[60] Rituskongregáció: Ecclesiae semper dekrétum, 1965. március 7., ASS 57 (1965), 410–4123 o; Euch. mysterium instr. 47.
[61] Vö. Ritus servandus in concelebratione missae 9.

[62] Vö. Euch. mysterium instr. 32.
[63] Trent. zsinat 21 sessio, Decr. de Communione eucharistica, c. 1–3.
[64] Uo. c. 2.
[65] Euch. mysterium instr. 32.
[66] Vö. Lit. Konst. 122–124; A papi szolgálatról 5; Inter Oecumenici instr. 90; Euch. mysterium instr. 24.
[67] Vö. Lit. Konst. 123.
[68] Vö. Euch. mysterium instr. 35.
[69] Lit. Konst. 123, 129; Inter Oecumenici instr. 13c.
[70] Vö. Lit. Konst. 123.
[71] Uo. 126.
[72] Inter Oecumenici instr. 97, 98.
[73] Uo. 91.
[74] Euch. mysterium instr. 24.
[75] Vö. Inter Oecumenici instr. 91.
[76] Uo. 93.
[77] Uo. 92.
[78] Uo. 96.
[79] Vö. Lit. Konst. 32; Inter Oecumenici instr. 98.
[80] Musicam sacram instr. 23.
[81] Euch. mysterium instr. 53.
[82] Uo. 54; Inter Oecumenici instr. 95.
[83] Vö. Euch. mysterium instr. 52; Inter Oecumenici instr. 95; Szentségek Kongregációja: Nullo unquam tempore instr. 1938. május 28. 4; AAS 30 (1938), 199–200.
[84] Vö. Lit. Konst. 125.
[85] Uo. 128; Euch. mysterium instr. 24.
[86] Vö. Lit. Konst. 128.
[87] Uo. 51.
[88] Uo. 61.

AZ EGYHÁZI ÉV SZABÁLYAI ÉS AZ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁR

VI. PÁL PÁPA APOSTOLI LEVELE

MOTU PROPRIO
AZ EGYHÁZI ÉV EGYETEMES SZABÁLYAINAK ÉS AZ ÚJ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁRNAK JÓVÁHAGYÁSÁRÓL

HÚSVÉT SZENT TITKA megünneplésének igen nagy fontossága van a keresztény vallási életben. Ez az ünneplés a napok, a hetek és az egész év folyamán bontakozik ki, amint világosan tanítja a II. vatikáni szent zsinat. Következőleg Krisztus húsvéti titkát jobban meg kell világítanunk a liturgikus év megújításában – ennek szabályait épp a zsinat adta meg[1] – akár az egyházi év időszaki szövegei (az úgynevezett „Proprium de Tempore") és a szentek saját szövegei („Proprium de Sanctis"), akár a Római Naptár átdolgozását illetően.

I.

Idő haladtával ugyanis a vigíliák meg az ünnepek sokasodása és az utóbbiaknak nyolc napon át tartó megünneplése miatt, de a liturgikus évbe lassankint beiktatott különféle részek miatt is néha valóban annyira belemerültek a hívek a különleges áhítatgyakorlatokba, hogy szinte elterelődött a figyelmük az isteni megváltás főtitkairól.

Ismeretes azonban, hogy elődeink – Szent X. Pius és boldogemlékű XXIII. János – kiadtak egynéhány rendelkezést arra vonatkozólag, hogy egyrészt a vasárnapot vissza kell helyezni régi méltóságába, és igazi *elsőrendű ünneppé*[2] kell tenni mindenki részére, másrészt pedig meg kell újítani a szent nagyböjti idő liturgiai megünneplését. Nem kevésbé fontos, hogy elődünknek, boldogemlékű XII. Piusnak rendelkezése szerint[3] helyre kell állítani a nyugati

Egyházban húsvét éjszakájának ünnepi virrasztását, és ezen – a kereszténységbe avatás szentségeinek kiszolgáltatása folyamán – Isten népének meg kell újítania lelki szövetségét a föltámadó Úr Krisztussal.

Ezek a pápák, szilárd akarattal követve az egyházatyák tanítását meg a katolikus Egyház hagyományát, nagyon helyesen úgy vélték, hogy a liturgia évenkinti körforgása nemcsak megemlékezik azon tettekről, amelyek által Jézus Krisztus meghozta nekünk halálával az üdvösséget; és nemcsak fölidézi az elmúlt események emlékét, ami oktatja és táplálja a keresztény lelkeket, még az egyszerűbbeket is, ha elmélkednek rajta; hanem azt is tanították, hogy a liturgikus év megünneplésének *különleges szentségi ereje és hatása is van a keresztény élet táplálására.*[4] Mi szintén ezt tartjuk és valljuk.

Amikor tehát *Krisztus születésének titkát*[5] és a világban való megnyilatkozását ünnepeljük, helyesen és méltán könyörgünk azért, hogy *őáltala, akit testben magunkhoz hasonlónak ismerünk, lélekben új emberré váljunk.*[6] Megújítva pedig az ő húsvétját, kérjük fölséges Istenünktől, hogy akik újjászülettek Krisztussal, *életük által tartsák meg azt a szent valóságot, amelyet hittel fogadtak.*[7] Mert a II. vatikáni zsinat szavai szerint, ha *így ünnepli meg az Egyház a megváltás titkait, akkor minden időben valami módon jelen valósággá teszi Urunk erényeinek és érdemeinek gazdagságát, megnyitva ezeket a hívek előtt, hogy részesüljenek belőlük, és eltöltse őket a kegyelem üdvözítő ereje.*[8]

Ezért tehát az egyházi év átdolgozása és a megújításából következő szabályok épp arra valók, hogy a hívek a hit, a remény és a szeretet által minél bensőségesebben egyesüljenek *Krisztus egész misztériumával, amint ez az év körforgásában kibontakozik.*[9]

II.

Úgy gondoljuk, hogy ennek az érvelésnek nem mond ellen az a tény, hogy a Boldogságos Szűz ünnepei meg a szentek emléknapjai szintén ragyogó fényben tündökölnek. Hiszen a Szent Szüzet föloldhatatlan kapcsolat fűzi össze Fiának művével;[10] a szentek emléknapjai közé pedig jogosan és méltán sorolódik *hitvalló és győ-*

zelmes nagyjainknak[11] égi születésnapja. *A szentek ünnepei ugyanis Urunk azon csodálatraméltó vonásait hirdetik, amelyek szolgáiban nyilvánulnak meg, a hívek számára pedig követendő jópéldával szolgálnak.*[12] A katolikus Egyház mindenkor meg volt róla győződve, hogy a szentek ünnepei Krisztus húsvéti titkát hirdetik és újítják meg.[13]

Mivel tagadhatatlan, hogy a századok folyamán a szenteknek kelleténél több ünnepe honosodott meg, ezért helyénvaló a zsinat figyelmeztetése: *A szentek ünnepei ne nyomják el azokat az ünnepeket, amelyek az üdvösség titkait ünneplik! A szentek ünnepei közül tehát többnek a megtartását egy-egy részegyházra, nemzetre vagy szerzetes-családra kell hagynunk, és csupán az olyan ünneplléseket kell kiterjeszteni az egész Egyházra, amelyek valóban általános jelentőségű szentekről emlékeznek meg.*[14]

Az egyetemes zsinat e határozatainak foganatosítása végett **mármost** egyrészt egyes szentek neve kimaradt az általános naptárból, másrészt meg van engedve, hogy más szentek emléknapjait tetszés szerint meg lehessen tartani, és a tiszteletüket megfelelő módon helyre lehessen állítani a nekik engedélyezett külön területeken. Így történt, hogy egyes – nem mindenütt ismert – szentek nevének a római naptárból való törlése után, helyet kapott benne néhány olyan vértanú, akinek hazájába csak később jutott el az evangélium híre. Ezért látni e jegyzékben minden népfajnak mintegy a képviselőit, akiknek egyformán tisztelettel adózunk, akár Krisztusért ontott vérük, akár a legkimagaslóbb erények gyakorlása miatt.

Úgy gondoljuk tehát, hogy az új általános naptár, amely a latin rítus használatára készült, egyfelől jobban illeszkedik korunk vallásosságának szempontjaihoz és érzületéhez, másfelől pedig jobban kifejezi az Egyház egyetemes voltát; hiszen ezentúl épp azoknak a nagyhírű személyeknek a nevét terjeszti elő, akik a sokféleképpen kialakított életszentség szembeszökő példáit tárják Isten egész népe elé. Arról felesleges szólnunk, hogy ez milyen nagy lelki hasznára válik majd az egész kereszténységnek.

E szempontoknak az Úr színe előtt való szorgos megfontolása után tehát apostoli tekintélyünkkel jóváhagyjuk egyrészt az új általános római naptárt, amelyet a szent liturgiáról szóló rendelkezés végrehajtására alakított Tanács szerkesztett, másrészt a liturgikus év átrendezésére vonatkozó általános szabályokat. Legyenek érvényben 1970. január 1-től kezdve azon ideiglenes határozatok sze-

rint, amelyeket a Szertartások Szent Kongregációja készít el az az említett Tanáccsal karöltve, és amelyek addig lesznek érvényben, amíg meg nem jelenik a kellőképp megújított Misekönyv és Breviárium.

Elrendeljük, hogy mindannak, amit ezen Motu proprio formájában kibocsátott levelünkkel határoztunk, teljes joghatálya legyen még akkor is, ha az elődeink-kiadta rendelkezések, szabályozások, valamint egyéb említésre méltó és visszavonásra érdemes előírások esetleg másképp intézkedtek.

Kelt Rómában, Szent Péternél, 1969. február 14-én, pápaságunk hatodik évében.

VI. PÁL PÁPA

JEGYZETEK

[1] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 102–111. szám: A. A. S. 56 (1964) 125–128. o.

[2] Vö. *uo.* 106. szám: 126. o.

[3] Vö. Szertartások Sz. Kongr.: *Dominicae Resurrectionis* határozat, 1951. febr. 9.: A. A. S. 43 (1951) 128–129. o.

[4] Szertartások Sz. Kongr.: *Maxima Redemptionis nostrae mysteria* általános határozat, 1955. nov. 16.: A. A. S. 47 (1955) 839. o.

[5] Nagy Szent Leó: *Sermo XXVII in Nativitate Domini* 7, 1: PL 54, 216.

[6] Vö. Római Misekönyv: *Könyörgés Urunk megkeresztelkedése ünnepén.*

[7] Vö. *uo.*: *Könyörgés kedden húsvét nyolcadában.*

[8] II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 102. szám: A. A. S. 56 (1964) 125. o.

[9] Vö. *uo.*

[10] *Uo.* 103, szám.

[11] Vö. Breviarium Syriacum (V. század), kiadta B. Mariani, Róma, 1956, 27. o.

[12] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 111. szám: A. A. S. 56 (1964) 127. o.

[13] Vö. *uo.*, 104. szám, 125 sköv. o.

[14] Vö. *uo.*, 111. szám, 127. o.

ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK A LITURGIKUS ÉVRŐL ÉS NAPTÁRRÓL

1. fejezet

A LITURGIKUS ÉV

1. A megváltás krisztusi művét az év folyamán meghatározott napokon szent megemlékezéssel ünnepli az Anyaszentegyház. Azon a napon, amelyet az Úr napjának, vasárnapnak nevezünk, hétről hétre megemlékezik az Úr föltámadásáról, és ezt évenkint egyszer, húsvét ünnepén külön is megünnepli Urunk áldott szenvedésével együtt. Egy év leforgása alatt Krisztusnak egész misztériumát kifejti, de megemlékezik a szentek égi születésnapjáról is.

Az Egyház a liturgikus év különböző időszakaiban – hagyományos rend szerint – testi-lelki áhítatgyakorlatokkal, tanítással, imádsággal, a bűnbánat és az irgalmasság cselekedeteivel neveli híveit.[1]

2. A most következő elveket mind a római rítusra, mindpedig valamennyi más rítusra is lehet és kell alkalmazni. A gyakorlati szabályok azonban csak a római rítusra értendők; hacsak nem olyasmiről van szó, ami a dolog természete folytán más rítusokat is érint.[2]

I. A liturgikus napok

I. A liturgikus nap általában

3. Isten népe minden egyes napot megszentel liturgikus ünneplléssel, főképp a szentmise-áldozattal és a zsolozsmával.

A liturgikus nap éjféltől éjfélig tart. A vasárnapok és a főünnepek megülése azonban már az előző nap estéjén megkezdődik.

II A vasárnap

4. Minden egyes hét első napján, vasárnap, a húsvéti misztériumot ünnepli az Egyház, Krisztus föltámadásának napjáig visszanyúló apostoli hagyomány alapján. A vasárnap tehát elsődleges jelentőségű ünnepnapnak számítson![3]

5. A vasárnap – különleges fontossága miatt – csak főünnepeknek engedi át az ünneplést, továbbá az Úr ünnepeinek. Advent, nagyböjt és húsvét vasárnapjai azonban megelőzik az Úr minden ünnepét, sőt minden főünnepet is. Azokat a főünnepeket, amelyek esetleg ezekre a vasárnapokra esnek, a megelőző szombaton tartjuk meg.

6. Bár vasárnapra nem kerülhet állandó jelleggel semmilyen más ünneplés, mégis:

a) a karácsony nyolcadába eső vasárnap a Szent Család ünnepe,

b) a január 6-a utáni vasárnap Urunk megkeresztelkedésének ünnepe,

c) a pünkösd utáni vasárnap a Szentháromság főünnepe,

d) az utolsó „évközi" vasárnap Krisztus Urunknak, a világmindenség Királyának főünnepe.

7. Ahol pedig vízkeresztet, Urunk mennybemenetelét vagy úrnapját nem kell parancsolt ünnepnapként megtartani, ott vasárnapra kell áttenni mint saját napjára, a következő módon:

a) vízkeresztet a január 2-a és 8-a közötti vasárnapra,

b) Urunk mennybemenetelének ünnepét húsvét hetedik vasárnapjára,

c) úrnapját a Szentháromság főünnepét követő vasárnapra.

III. A főünnepek, az ünnepek és az emléknapok

8. Az Egyház, miközben évente megünnepli Krisztus titkát, megkülönböztetett szeretettel tiszteli Isten Anyját, a boldogságos Szüzet is; továbbá a hívők kegyeletének tárgyává teszi a vértanúk és más szentek emlékét.[4]

9. Kötelezően megtartjuk mindazon szentek napját, akiknek egyetemes jelentőségük van az egész Egyházban. A többi szentek napja mint tetszés szerint megtartható kerül a naptárba, vagy csak

valamelyik helyi egyházban, nemzetben, szerzetes családban tartják meg azt.

10. A liturgikus ünneplések a nekik tulajdonított fontosság szerint különböznek egymástól. E szerint van: főünnep, ünnep, emléknap.

11. A *főünnepek* különleges napok. Ünneplésük már az előző napon, az első vecsernyével kezdődik. Egynéhány főünnep saját előesti misét is kap: ezt az előző nap estéjén kell mondanunk, ha a mise az esti órákban van.

12. Húsvét és Karácsony főünnepének megülése nyolc álló napon át tart. Mindkét nyolcadot saját törvényei szabályozzák.

13. Az *ünnepeket* a természetes nap határain belül üljük meg. Ezért nincsen első vecsernyéjük – kivéve, ha az Úrnak olyan ünnepeiről van szó, amelyek „évközi" vasárnapra, vagy a karácsonyi időszak vasárnapjaira esnek, és ezek ünneplését helyettesítik.

14. Az *emléknap* vagy kötelező, vagy tetszés szerinti. Megtartását összekapcsoljuk az egyidejű hétköznapéval azon szabályok szerint, amelyeket a miséről és a zsolozsmáról szóló általános rendelkezések részleteznek.

A nagyböjti hétköznapokra eső kötelező emléknapokat pedig csak tetszés szerinti emléknapként lehet megtartani.

Ha ugyanazon a napon több tetszés szerinti emléknap van a naptárba iktatva, csak egyet tarthatunk meg, a többit pedig mellőzzük.

15. Az olyan „évközi" szombatok, amelyekre nem esik kötelező emléknap, a Boldogságos Szűz tetszés szerinti emléknapjai.

IV. A köznapok

16. *Köznapoknak* hívjuk a hétnek a vasárnapra következő napjait. Ezeket más-más módon tartjuk meg, sajátos fontosságuk szerint:

a) Hamvazószerda és a nagyhét napjai, hétfőtől csütörtökig bezárólag, előnyt élveznek minden más ünnepléssel szemben.

b) Ádvent köznapjai december 17-től 24-ig bezárólag, valamint a nagyböjt összes köznapjai előnyt élveznek a kötelező emléknapokkal szemben.

c) A többi köznap enged minden főünnepnek és ünnepnek, az emléknapokkal pedig egybekapcsolódik.

II. Az év lefolyása

17. Egy év folyamán az Egyház Krisztus egész misztériumának emlékezetét ünnepli a megtestesüléstől kezdve pünkösd napjáig, utána pedig Urunk eljövetelének várásáig.

I. A húsvéti szent háromnap

18. Az emberek megváltásának és Isten tökéletes megdicsőítésének művét Krisztus főképp az ő húsvéti titka által vitte végbe, amikor halálunkat halálával megtörte, és az életet föltámadásával újjászerzette. Ezért az Úr szenvedésének és föltámadásának húsvéti szent háromnapja az egész egyházi év tetőpontjaként tündöklik.[7] Ahogy a vasárnap csúcspont a köznapok fölött, úgy csúcspont a húsvét ünnepe is az egyházi évben.[8]

19. Az Úr szenvedésének és föltámadásának húsvéti szent háromnapja a nagycsütörtök-esti szentmisével kezdődik, középpontja a húsvéti virrasztás, befejezője pedig húsvétvasárnap vecsernyéje.

20. Nagypénteken mindenütt,[9] – és ahol alkalmasnak látszik, nagyszombaton is a húsvéti virrasztásig[10] – meg kell tartani a húsvéti szent bőjtöt.

21. Húsvét előestéjét, vagyis azt az éjszakát, amelyen föltámadt az Úr, „valamennyi vigília szülőanyjának" tekintjük.[11] Ezen az éjszakán az Egyház virrasztva várja Krisztus feltámadását, és szentségek kiszolgáltatásával ünnepli. Ezt a szent virrasztást tehát teljes egészében éjszaka kell megünnepelnünk, mégpedig vagy úgy, hogy az éjszaka, a sötétedés beállta után kezdődjék, vagy úgy, hogy a vasárnap hajnala előtt fejeződjék be.

II. A húsvéti idő

22. A húsvét vasárnapjától pünkösdvasárnapig tartó ötven napot ujjongó örömben üljük meg: egyetlen ünnepnapként, sőt „nagy vasárnapként".[12]

Ezeket a napokat az Alleluja gyakoribb éneklése jellemzi.

23. A húsvéti idő vasárnapjai húsvét vasárnapjainak számítanak, és – húsvétvasárnap után – húsvét második, harmadik, negyedik, ötödik, hatodik és hetedik vasárnapjának hívjuk őket. Ez az ötven napra terjedő szent idő pünkösd vasárnapjával zárul.

24 A húsvéti idő első nyolc napja: húsvét nyolcada. Minden egyes napja az Úr főünnepe.

25 Húsvét után a negyvenedik napon ünnepeljük Urunk mennybemenetelét. Ahol ez nem parancsolt ünnepnap, ott át kell tenni húsvét hetedik vasárnapjára (vö. 7. p.).

26 Az Urunk mennybemenetele utáni köznapok – pünkösd szombatjáig bezárólag – a Vigasztaló Szentlélek eljövetelét készítik elő.

III A nagyböjti idő

27. A nagyböjti idő célja húsvét megünneplésének előkészítése. A nagyböjti liturgia ugyanis egyrészt a keresztségre készülőket hangolja a húsvéti titok megünneplésére, a kereszténységbe avatás különféle fokozatai által; másrészt fölkészíti reá a híveket is, akik visszaemlékeznek keresztségükre, és bűnbánatot tartanak.[13]

28 A nagyböjt időszaka hamvazószerdától nagycsütörtök estig, a szentmise megkezdéséig tart.

Nagyböjt kezdetétől a húsvéti virrasztásig nem mondunk Alleluját.

29 A nagyböjtöt megnyitó szerdán van a hamvazás. Ez a nap mindenütt böjt.[14]

30. Ennek az időnek vasárnapjait nagyböjt első, második, harmadik, negyedik és ötödik vasárnapjának hívjuk. A hatodik vasárnap a nagyhét kezdete: virágvasárnap, az Úr szenvedésének vasárnapja.

31. A nagyhét rendeltetése, hogy emlékezzünk Krisztus szenvedésének eseményeire, amelyek a Jeruzsálembe való messiási bevonulásával kezdődnek.

Nagycsütörtkön reggel a püspök együtt misézik papjaival. Közben megáldja a szent olajokat, és megszenteli a krizmát.

IV. A karácsonyi idő

32. A húsvéti misztérium évi megünneplése után az Egyház legfontosabbnak tartja, hogy megemlékezzék Urunk születéséről és első megnyilatkozásairól. Ez történik a karácsonyi időszakban.

33. A karácsonyi idő karácsony első vecsernyéjével kezdődik, és a vízkereszt utáni – vagy a január 6-a utáni – vasárnapig bezárólag tart.

34. Karácsony előestéjének miséjét december 24-én este mondjuk, akár az első vecsernye előtt, akár utána.

Karácsony napján pedig – régi római hagyomány szerint – háromszor lehet misézni: éjjel, hajnalban és nappal.

35. Karácsony nyolcada a következő rendben folyik le:

a) a nyolcad alatti vasárnap – vagy ha ilyen nincs, akkor december 30-a – a Szent Család ünnepe;

b) december 26-a Szent István első vértanú ünnepe;

c) december 27-e Szent János apostol és evangélista ünnepe;

d) december 28-a Aprószentek ünnepe;

e) december 29-e, 30-a és 31-e: a nyolcad alatti napok;

f) január 1-én – karácsony nyolcadán – Mária istenanyaságának főünnepe van, de ezen a napon emlékezünk meg Jézus névadásáról is.

36. Január 2-a és 5-e közé eső vasárnap: a karácsony utáni második vasárnap.

37. Vízkeresztet január 6-án ünnepeljük. Ahol azonban nem parancsolt ünnepnap, ott a január 2-a és 8-a közé eső vasárnapra kell tenni (vö. 7. p.).

38. A január 6-át követő vasárnap az Úr megkeresztelkedésének ünnepe.

V. Az ádventi idő

39. Az ádventi időnek kettős jellege van. Ez az előkészület ideje a karácsonyi ünnepekre, amikor is Isten Fiának az emberekhez való első eljöveteléről emlékezünk; de a visszaemlékezés egyúttal ráirányítja figyelmünket ebben az időszakban Krisztus történelem végi, második eljövetelének várására is. E két ok miatt bizonyul az ádventi idő a bensőséges és örvendező várakozás idejének.

40. Az ádventi idő a november 30-ra eső – vagy hozzá legközelebbi – vasárnap első vecsernyéjével kezdődik, és karácsony első vecsernyéjével végződik.

41. Ennek az időnek vasárnapjait ádvent első, második, harmadik és negyedik vasárnapjának nevezzük.

42. A köznapok december 17-től 24-ig bezárólag közvetlenebbül is az Úr születésének előkészítését szolgálják.

VI. Az „évközi" idő

43. A sajátos jellegű időkön kívül van még harminchárom, esetleg harmincnégy hét az év folyamán. Ilyenkor Krisztus titkát nem valamely külön szempont szerint ünnepeljük, hanem éppen a maga egész teljességében, kiváltképp a vasárnapokon. Ezt az időszakot hívjuk „évközi időnek".

44. Az „évközi idő" azzal a hétfővel kezdődik, amely a január 6-a utáni vasárnapot követi. Tart egészen a nagyböjt előtti keddig bezárólag. Majd újra kezdődik a pünkösd vasárnapját követő hétfőn, és az ádventi első vasárnap első vecsernyéjének kezdetével zárul.

Ehhez igazodó szövegsorozat található vasárnapokra is, köznapokra is, mind a Breviáriumban, mind a Misekönyvben.

VII. Keresztjáró napok és „évnegyedes idők"

45. Az Egyház szokása, hogy keresztjáró napokon és „évnegyedes időkben" könyörög Istenhez az emberiség különféle szükségleteiért, elsősorban a föld terményeiért meg az emberi munka eredményességéért, és nyilvánosan hálát is ad mindezekért.

46. A Püspöki Karokra tartozik, hogy szabályozzák a keresztjáró napok és az „évnegyedes idők" megtartásának módjait és időpontjait; alkalmazva ezeket híveiknek és a különböző földrajzi helyeknek sajátos szükségleteihez.

Tehát – a helyi szükségletek szemmel tartásával – az illetékes egyházi tekintély szabja meg e napok megtartásának arányait: azt, hogy egy vagy több napon át tartsanak-e, és hogy mily gyakran ismétlődjenek az év folyamán.

47. Minden egyes ilyen nap miséjét a votív misék közül kell választani: azt, amelyik inkább megfelel a könyörgés tárgyának.

II. fejezet

A NAPTÁR

1. A naptár és annak előírt tartalma

48. A liturgikus év ünneplési rendjét az egyházi naptár (calendarium) irányítja; megkülönböztetünk általános naptárt, melyet az Egyház az egész római rítus számára ír elő, és részletes naptárt, melyet valamelyik helyi egyház vagy szerzetesi család használatára állapít meg.

49. Az általános naptár tartalmazza az ünneplések teljes sorozatát, részint azokét, amelyeknek az üdvösség misztériuma a tárgya, vagyis az egyházi év időszakaiba tartoznak (Proprium de tempore), részint azoknak a szenteknek az ünneplését, akiknek egyetemes a jelentőségük, és ezért mindenki köteles megemlékezni róluk, vagy azokét, akik jól szemléltetik az életszentség általános és megszakítatlan valóságát Isten népében.

A részleges naptárak viszont a szűkebb kört érintő ünnepléseket tartalmazzák, ezeket szervesen kapcsolva az általános ünnepkörbe. Szükséges ugyanis, hogy az egyes helyi egyházak és a szerzetesi családok megkülönböztetett módon tiszteljék az olyan szenteket, akiket kiváltképpen tekintenek a magukénak.

A részleges naptárakat, melyeket az illetékes egyházi hatóság állít össze, az Apostoli Szentszéknek kell jóváhagynia.

50. A részleges naptárak összeállításánál a következőkre kell ügyelni:

a) Az év időszaki ünnepeinek körét ünnepeivel és főünnepeivel (Proprium de tempore), amelyben a megváltás titkát fejtjük ki és tiszteljük a liturgikus év folyamán, mindig érintetlenül kell hagyni. Szükséges, hogy ez minden részleges ünnepléssel szemben élvezze az őt megillető kiváltságot.

b) A külön ünnepléseket szerves kapcsolatba kell hozni az egyetemes ünneplésekkel, figyelembe véve mindegyiknek rendjét és előjogát, amint az a liturgikus napok alábbi táblázatában külön-külön fel van tüntetve. A részleges naptárakat ne terheljék meg a kelleténél jobban; ezért mindenegyes szentnek csak egyetlen ünnepe legyen a liturgikus évben, meghagyva, ha a lelkipásztori szempont ezt javallja, a másik ünneplést nem-kötelező emléknap formájában, amikor a helyi egyházak vagy szerzetesi családok védőszentjei, illetve alapítói ereklyéinek átviteléről, vagy megtalálásáról van szó.

c) Az engedélyezett ünneplés tárgya ne legyen olyan, ami már úgyis előfordul a szent titkok ünneplésének körén belül; és az ilyen ünneplések száma ne legyen túl nagy.

51. Mindenegyes egyházmegyének meglehet ugyan a maga külön naptára, lehetnek külön zsolozsma- és miseszövegei (Proprium), de annak sincs akadálya, hogy egy egész tartománynak, vidéknek vagy nemzetnek, sőt még nagyobb földrajzi egységnek legyen közös naptára, és legyenek saját szövegei; ezt az érdekeltek közösen állítsák össze.

Ez az elv ugyanígy érvényesülhet a polgárilag egyazon területhez tartozó szerzetes-tartományok esetében is.

52. A részleges naptár úgy készül, hogy az általános naptárba beiktatják a saját főünnepeket, ünnepeket és emléknapokat, mégpedig:

a) Az egyházmegyei naptárba a védőszenteknek és a székesegyház felszentelése évfordulójának ünneplésein kívül azokét a szentekét és boldogokét is, akiknek valamilyen kapcsolatuk volt az egyházmegyével, például ott születtek vagy haltak meg, vagy hosszabb ideig ott tartózkodtak;

b) a szerzetesi naptárba a Cím (titulus), az alapító és a védőszent ünneplése mellett azokét a szentekét és boldogokét, akik a szerzetesi család tagjai voltak, vagy azzal számottevő kapcsolatban álltak;

c) az egyes templomok naptárába az egyházmegye, esetleg a szerzetesi család saját ünneplésein kívül magának a templomnak azokat az ünnepeit, amelyeket a liturgikus napok táblázata sorol fel, továbbá azoknak a szenteknek emlékezetét, akiknek teste abban a templomban nyugszik. A szerzetesi családok tagjai pedig a helyi egyházak közösségével együtt ünneplik a székesegyház fel-

szentelését, továbbá lakóhelyük vagy a tágabb földrajzi egység fő védőszentjeit.

53. Ha valamely egyházmegye vagy szerzetesi család számos szentet vagy boldogot mond magáénak, ügyelni kell, hogy túlságosan zsúfolttá ne legyen az egész egyházmegye vagy az egész szerzet naptára. Ezért:

a) Az egyházmegye vagy szerzetesi család valamennyi szentje vagy boldogja, esetleg azok egy csoportja közösen ünnepelhető;

b) Külön-külön történő ünneplés céljából csak azok a szentek vagy boldogok kerüljenek be a naptárba, akik kiemelkedően fontosak az egész egyházmegye vagy szerzetesi család számára.

c) A többi szentet és boldogot csak azokon a helyeken ünnepeljék meg, amelyekhez sajátos kapcsolatok fűzik őket, vagy ahol a testük pihen.

54. A saját ünneplések, mint kötelező vagy nem-kötelező *emléknapok* kerüljenek be a naptárba, kivéve, ha egyesek már egyébként is szerepelnek a liturgikus napok táblázatában, vagy pedig sajátos történelmi és lelkipásztori szempontok indokolják az eltérést. Annak azonban nincs akadálya, hogy bizonyos ünneplések egyes helyeken magasabb fokúak legyenek, mint másutt az egyházmegyében vagy a szerzetesi családban.

55. Mindazok, akik a szóban forgó naptárt követni tartoznak, kötelesek megtartani a saját naptárjuk ünnepléseit; s azokat csak az Apostoli Szentszék jóváhagyásával lehet rangjukban megváltoztatni, vagy a kalendáriumból törölni.

II. Ünneplés saját napon

56. A szenteket égi születésnapjukon szokta ünnepelni az Egyház: ajánlatos ehhez igazodni a részleges naptárak külön ünnepléseinek rögzítésénél is.

Jóllehet a külön megünneplésnek megvan a maga jelentősége az egyes helyi Egyházakban vagy szerzetesi családokban, mégis nagyon hasznos, ha az általános kalendáriumban feltüntetett főünnepek, ünnepek és kötelező emléknapok megtartásában annyira őrizzük az egységet, amennyire lehetséges.

Ezért a külön ünnepléseknek a részleges kalendáriumban történő besorolásánál ezekre kell ügyelni:

a) Az olyan ünneplések, melyeket az általános naptár is feltüntet, a külön naptárban is ugyanarra a napra kerüljenek, megváltoztatva az ünneplés fokát, amennyiben szükséges.

Ez az irányadó az olyan ünneplések besorolására is, amelyek csupán az egyházmegyei vagy a szerzetesi naptárba tartoznak.

b) Az általános naptárban nem szereplő szentek megünneplését azok égi születésnapjára kell tenni.

Ha pedig az égi születésnap ismeretlen, a szenttel kapcsolatos valamely más körülmény alapján kell rögzíteni az ünneplést, például felszentelésének, ereklyéi megtalálásának vagy átvitelének napjára kell azt tenni. Mindezek hiányában pedig a részleges kalendáriumnak más ünnepléssel le nem foglalt napjára.

c) Ha pedig az égi születésnapot vagy a kijelölt napot az általános vagy a külön naptárban szereplő más kötelező ünneplés akadályozza, mégha annak alacsonyabb is a rangja, akkor a legközelebbi nem akadályozott napra kell besorolni.

d) Ha viszont olyan ünneplésekről van szó, amelyek lelkipásztori okok miatt nem vihetők át egy másik napra, akkor az akadályozó ünneplést kell áthelyezni.

e) Az úgynevezett engedélyezett ünnepléseket a lelkipásztori szempontból indokoltabb napra kell helyezni.

f) Fontos, hogy a liturgikus év köre a maga teljes fényében ragyogjon, és a szentek ünneplése se ütközzék állandóan akadályokba. Ezért is hagyjuk a külön ünneplésektől szabadon azokat a napokat, amelyeket rendszerint úgyis lefoglal a nagyböjti idő és húsvét nyolcada; valamint a december 17 és 31 közötti napokat is, hacsak nem egyszerű (nem kötelező) emléknapról van szó, vagy azokról az ünnepekről, amelyeket a liturgikus napok táblázata tartalmaz a 8. pont a, b, c, d szakaszában; vagy olyan főünnepekről, amelyeket nem lehet más napra áttenni.

A Püspöki Kar átteheti Szent József főünnepét, hacsak nem parancsolt ünnep, március 19-ről a nagyböjtön kívülre eső valamelyik napra.

57. Ha egyes szenteket vagy boldogokat ugyanazon a napon említ a naptár, mindig együtt kell őket megünnepelni, amennyiben ünneplésük foka azonos, még akkor is, ha egyiküknek vagy egy csoportjuknak van csupán sajátos vonatkozása. Ha azonban e

szentek vagy boldogok egyikét, illetve egy csoportját magasabb fokozattal kell megünnepelni, akkor a nap liturgiájában csak ezekről történjék említés, elhagyva a többiek ünneplését, illetve, ha megfelelőbb, áttéve napjukat egy másik napra kötelező emléknapi fokozattal.

58. A híveknek lelkipásztori szempontból vett érdekét tartva szem előtt, szabad az évközi vasárnapokon megrendezni azokat az ünnepléseket, amelyek a megelőző héten fordultak elő, s amelyeket a nép vallásos érzése becsben tart, feltéve, hogy az ünneplések elsőbbségének táblázatán (tabella praecendentiae) a szóban forgó vasárnap fölött állanak. Ezekről az ünneplésekről lehet a miseszövegeket mondani mindazokon a miséken, amelyeken a nép nagyobb számban vesz részt.

59. A liturgikus napok ünneplési rangsorát kizárólag az alábbi táblázat szabályozza.

A LITURGIKUS NAPOK TÁBLÁZATA

ünneplésük rangsora szerint

I

1. Az Úr szenvedésének és feltámadásának húsvéti szent **három**napja.

2. Karácsony, vízkereszt, Urunk menybemenetele és **pünkösd.**
Ádvent, nagyböjt és **húsvét** vasárnapjai.
Hamvazószerda.
Nagyhét köznapjai, hétfőtől nagycsütörtökig bezárólag.
Húsvét nyolcadának napjai.

3. Az Úrnak, a Boldogságos Szűz Máriának, és az általános **naptárba** felvett szenteknek főünnepei (sollemnitas).
Halottak napja.

4. A saját főünnepek, mégpedig:

a) A hely, a helység, a város fő védőszentjeinek főünnepe.

b) A templom felszentelésének, illetve felszentelési évfordulójának főünnepe.

c) A templom Címének (titulus) főünnepe.

d) A szerzetesrend vagy szerzetestársulat Címének, **alapítójának,** fő védőszentjének főünnepei.

5. Az Úr ünnepei (festum), amelyek az általános naptárban találhatók.

6. A karácsonyi idő és az „évközi idő" vasárnapjai.

7. A Boldogságos Szűz Mária és a szentek általános naptárban található ünnepei.

8. A saját ünnepek, mégpedig:

a) az egyházmegye főpártfogójának ünnepe,

b) a székesegyház felszentelési évfordulójának ünnepe,

c) a vidék, a tartomány, a nemzet, a nagyobb földrajzi egység főpártfogójának ünnepe,

d) a szerzetesrend vagy a szerzetestársulat, illetőleg szerzetesi tartomány Címének, alapítójának, főpártfogójának ünnepe, a 4. pont előírásainak szemmeltartásával.

e) a templom egyéb saját ünnepei,

f) más olyan ünnepek, amelyek fél vannak tüntetve az egyházmegye, a szerzetesrend vagy szerzetesi társulat naptárában.

9. Ádvent köznapjai december 17-től 24-ig bezárólag.

A karácsony nyolcadába eső napok.

Nagyböjt köznapjai.

III

10. Az általános naptár kötelező emléknapjai (memoria obligatoria).

11. A saját kötelező emléknapok, mégpedig:

a) a hely, az egyházmegye, a vidék vagy tartomány, a nemzet, a nagyobb földrajzi egység, a szerzetesrend, illetve a szerzetestársulat és szerzetesi tartomány védőszentjei (patronus secundarius).

b) valamely templom saját kötelező emléknapjai,

c) azok a kötelező emléknapok, amelyeket az egyházmegye, a szerzetesrend, vagy a szerzetestársulat naptárai tartalmaznak.

12. Nem kötelező emléknapok (memoria ad libitum). Megtarthatók a táblázat 9. pontjában felsorolt napokon is, mégpedig a misére

és a zsolozsmára vonatkozó Általános Rendelkezésekben leírt sajátos módon.

Ugyanezen az alapon mint nem-kötelező emléknapok ünnepelhetők azok a kötelező emléknapok, amelyek nagyböjt köznapjaira esnek.

13. Ádvent köznapjai december 16-ig bezárólag.

A karácsonyi idő köznapjai január 2-től Vízkereszt utáni szombatig.

A húsvéti idő köznapjai a húsvét nyolcada utáni hétfőtől kezdve a pünkösd előtti szombatig bezárólag.

Az évközi idő köznapjai.

60. Ha ugyanazon napra több ünneplés is esnék, az marad meg, amelyik a liturgikus napok táblázatán előbb áll. De a rangelsőséget élvező liturgikus nap által akadályozott főünnep kerüljön át a legközelebbi olyan napra, amely mentes az elsőbbségi táblázatban az 1–8. számnál megjelölt ünneplésektől, szemmel tartva azt is, ami az 5. számnál elő van írva. Az egyéb ünneplések abban az esztendőben elmaradnak.

61. Ha pedig egyazon napon kellene elmondani a napi zsolozsma vecsernyéjét és a következő nap első vecsernyéjét, akkor előjogot az a vecsernye élvez, amelyik előbb áll a liturgikus napok táblázatán; egyenrangúság esetén pedig az aznapi vecsernye.

JEGYZETEK

[1] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 102–105. szám: A. A. S. 56 (1964) 125–126. o.

[2] Vö. *uo.*, 3. szám: A. A. S. 56 (1964) 98. o.

[3] Vö. *uo.*, 106. szám: A. A. S. 56 (1964) 126. o.

[4] Vö. *uo.*, 103–104. szám: A. A. S. 56 (1964) 125–126. o.

[5] Vö. *uo.*, 111. szám: A. A. S. 56 (1964) 127. o.

[6] Vö. *uo.*, 102. szám: A. A. S. 56 (1964) 125. o.

[7] Vö. *uo.*, 5. szám: A. A. S. 56 (1964) 99. o.

[8] Vö. *uo.*, 106. szám: A. A. S. 56 (1964) 126. o.

[9] Vö. VI. Pál: *Poenitemini* apostoli rendelkezés, 1966. febr. 17., II 3. §: A. A. S. 58 (1966) 184. o.

[10] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 110. szám: A. A. S. 56 (1964) 127. o.

[11] Szent Ágoston: *Sermo 219:* PL 38, 1088.

[12] Szent Athanáz: *Epist. fest. 1:* PG 26, 1366.

[13] Vö. II. vat. zsinat: *Sacrosanctum Concilium* rendelkezés a szent liturgiáról, 109. szám: A. A. S. 56 (1964) 127. o.

[14] Vö. VI. Pál: *Poenitemini* apostoli rendelkezés, 1966. febr. 17, II 3. §: A. A. S. 58 (1966) 184. o.

AZ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁR

Január

Cal.	1	SZŰZ MÁRIÁNAK, ISTEN ANYJÁNAK ÜNNEPE Újév, Kiskarácsony	Főünnep
IV	2	Nagy Szent Vazul és Naziánzi Szent Gergely püspökök és egyháztanítók	Emléknap
III	3		
Prid.	4		
Non.	5		
VIII	6	URUNK MEGJELENÉSÉNEK ÜNNEPE. Vízkereszt	Főünnep
VII	7	*Pennafort Szent Rajmund áldozópap**	
VI	8		
V	9		
IV	10		
III	11		
Prid.	12		
Idib.	13	*Szent Hilárius (Vidor) püspök és egyháztanító*	
XIX	14		
XVIII	15		
XVII	16		
XVI	17	Szent Antal apát	Emléknap
XV	18		
XIV	19		
XIII	20	*Szent Fábián pápa és vértanú, Szent Sebestyén vértanú*	
XII	21	Szent Ágnes szűz és vértanú	Emléknap
XI	22	*Szent Vince diákonus és vértanú*	
X	23		
IX	24	Szalézi (De Sales) Szent Ferenc püspök és egyháztanító	Emléknap
VIII	25	SZENT PÁL MEGTÉRÉSÉNEK ÜNNEPE. Pál fordulása	Ünnep
VII	26	Szent Timóteus és Szent Títus püspökök	Emléknap
VI	27	*Merici Szent Angéla szűz*	
V	28	Aquinói Szent Tamás áldozópap és egyháztanító	Emléknap
IV	29		
III	30		
Prid.	31	Bosco Szent János áldozópap	Emléknap
		Vasárnap január 6. után: URUNK MEGKERESZTELKEDÉSÉNEK ÜNNEPE	Ünnep

*Amikor nincs jelezve az ünneplés foka, akkor tetszés szerinti emléknap értendő (memoria ad libitum).

Február

Cal.	1		
IV	2	URUNK BEMUTATÁSÁNAK ÜNNEPE. Gyertyaszentelő Boldogasszony	Ünnep
III	3	*Szent Balázs püspök és vértanú* *Szent Anszgár (Oszkár) püspök*	
Prid.	4		
Non.	5	Szent Ágota szűz és vértanú	Emléknap
VIII	6	Szent Miki Pál és társai vértanúk	Emléknap
VII	7		
VI	8	*Emiliáni Szent Jeromos*	
V	9		
IV	10	Szent Skolasztika szűz	Emléknap
III	11	*A Boldogságos Szűz Mária lourdesi megjelenése*	
Prid.	12		
Idib.	13		
XVI	14	Szent Cirill szerzetes és Szent Metód püspök	Emléknap
XV	15		
XIV	16		
XIII	17	*A szervita rend hét szent alapítója*	
XII	18		
XI	19		
X	20		
IX	21	*Damiáni Szent Péter püspök és egyháztanító*	
VIII	22	SZENT PÉTER SZÉKFOGLALÁSÁNAK ÜNNEPE	Ünnep
VII	23	Szent Polikárp püspök és vértanú	Emléknap
VI	24		
V	25		
IV	26		
III	27		
Prid.	28		

Szökőévben február hónap 29 napból áll, és kétszer kell mondani „Sexto Calendas", azaz 24-et és 25-et. Az ünneplésekben azonban nincs változás, azon a napon végezzük, amelyikre a naptár jelzi.

Március

Cal.	1		
VI	2		
V	3		
IV	4	*Szent Kázmér*	
III	5		
Prid.	6		
Non.	7	Szent Perpetua és Felicitász vértanúk	Emléknap
VIII	8	*Istenes Szent János szerzetes*	
VII	9	*Római Szent Franciska szerzetesnő*	
VI	10		
V	11		
IV	12		
III	13		
Prid.	14		
Idib.	15		
XVII	16		
XVI	17	*Szent Patrik püspök*	
XV	18	*Jeruzsálemi Szent Cirill püspök és egyháztanító*	
XIV	19	SZENT JÓZSEFNEK, SZŰZ MÁRIA JEGYESÉNEK ÜNNEPE	Főünnep
XIII	20		
XII	21		
XI	22		
X	23	*Mongrovejói Szent Turibius püspök*	
IX	24		
VIII	25	AZ ANGYALI ÜDVÖZLET ÜNNEPE. Gyümölcsoltó Boldogasszony	Főünnep
VII	26		
VI	27		
V	28		
IV	29		
III	30		
Prid	31		

Április

Cal.	1		
IV	2	*Paolai Szent Ferenc remete*	
III	3		
Prid	4	*Szent Izidor püspök és egyháztanító*	
Non.	5	*Ferreri Szent Vince áldozópap*	
VIII	6		
VII	7	De la Salle Szent János áldozópap	Emléknap
VI	8		
V	9		
IV	10		
III	11	*Szent Szaniszló püspök és vértanú*	
Prid.	12		
Idib.	13	*Szent I. Márton pápa és vértanú*	
XVIII	14		
XVII	15		
XVI	16		
XV	17		
XIV	18		
XIII	19		
XII	20		
XI	21	*Szent Anzelm püspök és egyháztanító*	
X	22		
IX	23	*Szent György vértanú*	
VIII	24	*Sigmaringeni Szent Fidél áldozópap és vértanú*	
VII	25	SZENT MÁRK EVANGELISTA	Ünnep
VI	26		
V	27		
IV	28	*Chanel Szent Péter áldozópap és vértanú*	
III	29	Sziénai Szent Katalin szűz és egyháztanító	Emléknap
Prid	30	*Szent V. Pius pápa*	

Május

Cal.	1	*A munkás Szent József ünnepe*	
VI	2	Szent Athanáziusz püspök és egyháztanító	Emléknap
V	3	SZENT FÜLÖP ÉS SZENT JAKAB APOSTOLOK	Ünnep
IV	4		
III	5		
Prid.	6		
Non.	7		
VIII	8		
VII	9		
VI	10		
V	11		
IV	12	*Szent Néreusz és Szent Akhilleusz vértanúk, Szent Pongrác vértanú*	
III	13		
Prid.	14	SZENT MÁTYÁS APOSTOL	Ünnep
Idib.	15		
XVII	16		
XVI	17		
XV	18	*Szent I. János pápa és vértanú*	
XIV	19		
XIII	20	*Sziénai Szent Bernardin áldozópap*	
XII	21		
XI	22		
X	23		
IX	24		
VIII	25	*Szent Beda Venerabilis áldozópap és egyháztanító, Szent VII. Gergely pápa*	
		Pazzi Szent Mária Magdolna szűz	
VII	26	Néri Szent Fülöp áldozópap	Emléknap
VI	27	*Canterbury Szent Ágoston püspök*	
V	28		
IV	29		
III	30		
Prid.	31	MÁRIA LÁTOGATÁSÁNAK ÜNNEPE	Ünnep
		A pünkösd utáni első vasárnap: A SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE	Főünnep
		A Szentháromság ünnepe utáni csütörtök: AZ ÚR TESTÉNEK ÉS VÉRÉNEK ÜNNEPE. Úrnapja	Főünnep
		A pünkösd második vasárnapja utáni péntek: JÉZUS SZENT SZÍVÉNEK ÜNNEPE	Főünnep
		A pünkösd második vasárnapja utáni szombat: *Szűz Mária Szeplőtelen Szíve*	

Június

Cal.	1	Szent Jusztinusz vértanú	Emléknap
IV	2	*Szent Marcellinusz és Szent Péter vértanúk*	
III	3	Szent Lwanga Károly és társai vértanúk	Emléknap
Prid.	4		
Non.	5	Szent Bonifác püspök és vértanú	Emléknap
VIII	6	*Szent Norbert püspök*	
VII	7		
VI	8		
V	9	***Szent Efrém diákonus és egyháztanító***	
IV	10		
III	11	Szent Barnabás apostol	Emléknap
Prid.	12		
Idib	13	Páduai Szent Antal áldozópap és egyháztanító	Emléknap
XVIII	14		
XVII	15		
XVI	16		
XV	17		
XIV	18		
XIII	19	***Szent Romuáld apát***	
XII	20		
XI	21	Gonzága Szent Alajos szerzetes	Emléknap
X	22	*Nolai Szent Paulinusz püspök*	
		Fischer Szent János püspök és Mórus Szent Tamás vértanúk	
IX	23		
VIII	24	KERESZTELŐ SZENT JÁNOS SZÜLETÉSÉNEK ÜNNEPE	Főünnep
VII	25		
VI	26		
V	27	*Alexandriai Szent Cirill püspök és egyháztanító*	
IV	28	Szent Iréneusz püspök és vértanú	Emléknap
III	29	SZENT PÉTER ÉS SZENT PÁL APOSTOL ÜNNEPE	Főünnep
Prid.	30	*A római egyház első szent vértanúi*	

Július

Cal.	1		
VI	2		
V	3	SZENT TAMÁS APOSTOL	Ünnep
IV	4	*Portugáliai Szent Erzsébet*	
III	5	*Zaccaria Szent Antal Mária áldozópap*	
Prid.	6	*Goretti Szent Mária szűz és vértanú*	
Non.	7		
VIII	8		
VII	9		
VI	10		
V	11	Szent Benedek apát	Emléknap
IV	12		
III	13	*Szent Henrik*	
Prid.	14	*Lellisi Szent Kamill áldozópap*	
Idib.	15	Szent Bonaventura püspök és egyháztanító	Emléknap
XVII	16	*Kármelhegyi Boldogasszony*	
XVI	17		
XV	18		
XIV	19		
XIII	20		
XII	21	*Brindisi Szent Lőrinc áldozópap és egyháztanító*	
XI	22	Szent Mária Magdolna	Emléknap
X	23	*Szent Brigitta szerzetesnő*	
IX	24		
VIII	25	SZENT JAKAB APOSTOL	Ünnep
VII	26	Szent Joachim és Szent Anna, a Boldogságos Szűz Mária szülei	Emléknap
VI	27		
V	28		
IV	29	*Szent Márta*	
III	30	*Aranyszavú (Krizologusz) Szent Péter püspök és egyháztanító*	
Prid.	31	Loyolai Szent Ignác áldozópap	Emléknap

Augusztus

Cal	1	Liguori Szent Alfonz Mária püspök és egyháztanító	Emléknap
IV	2	*Vercelli Szent Özséb püspök*	
III	3		
Prid.	4	Vianney Szent János Mária áldozópap	Emléknap
Non.	5	*Havas Boldogasszony. Szűz Mária római főtemplomának felszentelési ünnepe*	
VIII	6	URUNK SZÍNEVÁLTOZÁSA	Ünnep
VII	7	*Szent II. Xisztusz pápa és társai vértanúk* *Szent Kajetán áldozópap*	
VI	8	Szent Domonkos áldozópap	Emléknap
V	9		
IV	10	SZENT LŐRINC DIÁKONUS ÉS VÉRTANÚ	Ünnep
III	11	Szent Klára szűz	Emléknap
Prid.	12		
Idib.	13	*Szent Pontiánusz pápa és Szent Hippolytusz áldozópap vértanúk*	
XIX	14		
XVIII	15	SZŰZ MÁRIA MENNYBEVITELÉNEK ÜNNEPE. Nagyboldogasszony	Főünnep
XVII	16	*Szent István magyar király*	
XVI	17		
XV	18		
XIV	19	*Eudes Szent János áldozópap*	
XIII	20	Szent Bernát apát és egyháztanító	Emléknap
XII	21	Szent X. Pius pápa	Emléknap
XI	22	Szűz Mária Királynő ünnepe	Emléknap
X	23	*Limai Szent Róza szűz*	
IX	24	SZENT BERTALAN APOSTOL	Ünnep
VIII	25	*Szent Lajos* *Kalazanci Szent József áldozópap*	
VII	26		
VI	27	Szent Monika	Emléknap
V	28	Szent Ágoston püspök és egyháztanító	Emléknap
IV	29	Keresztelő Szent János vértanúsága	Emléknap
III	30		
Prid.	31		

Szeptember

Cal.	1		
IV	2		
III	3	Nagy Szent Gergely pápa és egyháztanító	Emléknap
Prid.	4		
Non.	5		
VIII	6		
VII	7		
VI	8	SZŰZ MÁRIA SZÜLETÉSÉNEK ÜNNEPE. Kisboldogasszony	Ünnep
V	9		
IV	10		
III	11		
Prid.	12		
Idib.	13	Aranyszájú Szent János püspök és egyháztanító	Emléknap
XVIII	14	A SZENT KERESZT FÖLMAGASZTALÁSÁNAK ÜNNEPE	Ünnep
XVII	15	A fájdalmas Szűzanya ünnepe	Emléknap
XVI	16	Szent Kornél pápa és Szent Ciprián püspök vértanúk	Emléknap
XV	17	*Bellarmin Szent Róbert püspök és egyháztanító*	
XIV	18		
XIII	19	*Szent Januáriusz püspök és vértanú*	
XII	20		
XI	21	SZENT MÁTÉ APOSTOL ÉS EVANGELISTA	Ünnep
X	22		
IX	23		
VIII	24		
VII	25		
VI	26	*Szent Kozma és Damján vértanúk*	
V	27	Páli Szent Vince áldozópap	Emléknap
IV	28	*Szent Vencel vértanú*	
III	29	SZENT MIHÁLY, SZENT GÁBOR ÉS SZENT RÁFÁEL FŐANGYALOK ÜNNEPE	Ünnep
Prid	30	Szent Jeromos áldozópap és egyháztanító	Emléknap

Október

Cal.	1	A Kisded Jézusról nevezett (Lisieuxi) Szent Teréz szűz	Emléknap
VI	2	Szent Őrzőangyalok	Emléknap
V	3		
IV	4	Assziszi Szent Ferenc	Emléknap
III	5		
Prid.	6	*Szent Brúnó áldozópap*	
Non.	7	Rózsafüzér Királynéja	Emléknap
VIII	8		
VII	9	*Szent Dénes püspök és társai vértanúk* *Leonardi Szent János áldozópap*	
VI	10		
V	11		
IV	12		
III	13		
Prid	14	*Szent Callistus pápa és vértanú*	
Idib.	15	Ávilai (Nagy) Szent Teréz szűz és egyháztanító	Emléknap
XVII	16	*Szent Hedvig szerzetesnő* *Alacoque Szent Margit szűz*	
XVI	17	Antiochiai Szent Ignác püspök és vértanú	Emléknap
XV	18	SZENT LUKÁCS EVANGELISTA	Ünnep
XIV	19	*Szent Brébeuf János és Szent Jogues Izsák áldozópapok és társaik, kanadai vértanúk* *Keresztes Szent Pál áldozópap*	
XIII	20		
XII	21		
XI	22		
X	23	*Kapisztrán Szent János áldozópap*	
IX	24	*Claret Szent Antal Mária püspök*	
VIII	25		
VII	26		
VI	27		
V	28	SZENT SIMON ÉS SZENT JUDÁS APOSTOLOK	Ünnep
IV	29		
III	30		
Prid.	31		

November

Cal.	1	MINDENSZENTEK ÜNNEPE	Főünnep
IV	2	HALOTTAK NAPJA	
III	3	*Porres Szent Márton szerzetes*	
Prid.	4	Borromei Szent Károly püspök	Emléknap
Non.	5		
VIII	6		
VII	7		
VI	8		
V	9	A LATERÁNI BAZILIKA FÖLSZENTELÉSÉNEK ÜNNEPE	Ünnep
IV	10	Nagy Szent Leó pápa és egyháztanító	Emléknap
III	11	Toursi Szent Márton püspök	Emléknap
Prid.	12	Szent Jozafát püspök és vértanú	Emléknap
Idib.	13		
XVIII	14		
XVII	15	*Nagy Szent Albert püspök és egyháztanító*	
XVI	16	*Skóciai Szent Margit*	
		Szent Gertrúd szűz	
XV	17	Árpádházi Szent Erzsébet szerzetesnő	Emléknap
XIV	18	*Szent Péter és Szent Pál apostol bazilikája fölszentelésének ünnepe*	
XIII	19		
XII	20		
XI	21	Boldogasszony bemutatása	Emléknap
X	22	Szent Cecília szűz és vértanú	Emléknap
IX	23	*Szent I. Kelemen pápa és vértanú*	
		Szent Kolumbán apát	
VIII	24		
VII	25		
VI	26		
V	27		
IV	28		
III	29		
Prid.	30	SZENT ANDRÁS APOSTOL	Ünnep
		Az utolsó évközi vasárnap: KRISZTUS KIRÁLY ÜNNEPE	Főünnep

December

Cal.	1		
IV	2		
III	3	Xavéri Szent Ferenc áldozópap	Emléknap
Prid.	4	*Damaszkuszi Szent János áldozópap és egyháztanító*	
Non.	5		
VIII	6	*Szent Miklós püspök*	
VII	7	Szent Ambrus püspök és egyháztanító	Emléknap
VI	8	SZŰZ MÁRIA SZEPLŐTELEN FOGANTATÁSÁNAK ÜNNEPE	Főünnep
V	9		
IV	10		
III	11	*Szent I. Damazusz pápa*	
Prid.	12	*Chantal Szent Johanna Franciska szerzetesnő*	
Idib.	13	Szent Lúcia szűz és vértanú	Emléknap
XIX	14	Keresztes Szent János áldozópap és egyháztanító	Emléknap
XVIII	15		
XVII	16		
XVI	17		
XV	18		
XIV	19		
XIII	20		
XII	21	*Kaniziusz Szent Péter áldozópap és egyháztanító*	
XI	22		
X	23	*Kenty Szent János áldozópap*	
IX	24		
VIII	25	AZ ÚR SZÜLETÉSÉNEK ÜNNEPE. Karácsony	Főünnep
VII	26	SZENT ISTVÁN ELSŐ VÉRTANÚ	Ünnep
VI	27	SZENT JÁNOS APOSTOL ÉS EVANGELISTA	Ünnep
V	28	APRÓSZENTEK	Ünnep
IV	29	*Becket Szent Tamás püspök és vértanú*	
III	30		
Prid.	31	*Szent I. Szilveszter pápa*	
		A karácsony nyolcada alatti vasárnap, vagy ha ilyen nincs, december 30.: A SZENT CSALÁD ÜNNEPE	Ünnep

Naptári év	Hamvazó szerda	Húsvét	Áldozó csütörtök	Pünkösd	Úrnapja
1971	febr. 24.	ápr. 11.	máj. 20.	máj. 30.	jún. 10.
1972	febr. 16	ápr. 2.	máj. 11.	máj. 21.	jún. 1.
1973	márc. 7.	ápr. 22.	máj. 31.	jún. 10.	jún. 21.
1974	febr. 27.	ápr. 14.	máj. 23.	jún. 2.	jún. 13.
1975	febr. 12.	márc. 30.	máj. 8.	máj. 18.	máj. 29.
1976	márc. 3.	ápr. 18.	máj. 27.	jún. 6.	jún. 17.
1977	febr. 23.	ápr. 10.	máj. 19.	máj. 29.	jún. 9.
1978	febr. 8.	márc. 26.	máj. 4.	máj. 14.	máj. 25.
1979	febr. 28.	ápr. 15.	máj. 24.	jún. 3.	jún. 14.
1980	febr. 20.	ápr. 6.	máj. 15.	máj. 25.	jún. 5.
1981	márc. 4.	ápr. 19.	máj. 28.	jún. 7.	jún. 18.
1982	febr. 24.	ápr. 11.	máj. 20.	máj. 30.	jún. 10.
1983	febr. 16.	ápr. 3.	máj. 12.	máj. 22.	jún. 2.
1984	márc. 7.	ápr. 22.	máj. 31.	jún. 10.	jún. 21.
1985	febr. 20.	ápr. 7.	máj. 16.	máj. 26.	jún. 6.
1986	febr. 12.	márc. 30.	máj. 8.	máj. 18.	máj. 29.
1987	márc. 4.	ápr. 19.	máj. 28.	jún. 7.	jún. 18.
1988	febr. 17.	ápr. 3.	máj. 12.	máj. 22.	jún. 2.
1989	febr. 8.	márc. 26.	máj. 4.	máj. 14.	máj. 25.
1990	febr. 28.	ápr. 15.	máj. 24.	jún. 3.	jún. 14.
1991	febr. 13.	márc. 31.	máj. 9.	máj. 19.	máj. 30.
1992	márc. 4.	ápr. 19.	máj. 28.	jún. 7.	jún. 18.
1993	febr. 24.	ápr. 11.	máj. 20.	máj. 30.	jún. 10.
1994	febr. 16.	ápr. 3.	máj. 12.	máj. 22.	jún. 2.
1995	márc. 1.	ápr. 16.	máj. 25.	jún. 4.	jún. 15.
1996	febr. 21.	ápr. 7.	máj. 16.	máj. 26.	jún 6.
1997	febr. 12.	márc. 30.	máj. 8.	máj. 18.	máj. 29.
1998	febr. 25.	ápr. 12.	máj. 21.	máj. 31.	jún. 11.
1999	febr. 17.	ápr. 4.	máj. 13.	máj. 23.	jún. 3.

ÜNNEPLÉSEK

ÉVKÖZI HETEK				Ádvent I. vasárnapja
a nagyböjt előtt		pünkösd után		
végső nap	hetek száma	kezdő nap	kezdő hét	
febr. 23.	7	máj. 31.	9	nov. 28.
febr. 15.	6	máj. 22.	7	dec. 3.
márc. 6.	9	jún. 11.	10	dec. 2.
febr. 26.	7	jún. 3.	9	dec. 1.
febr. 11.	5	máj. 19.	7	nov. 30.
márc. 2.	8	jún. 7.	10	nov. 28.
febr. 22.	7	máj. 30.	9	nov. 27.
febr. 7.	5	máj. 15.	6	dec. 3.
febr. 27.	8	jún. 4.	9	dec. 2.
febr. 19.	6	máj. 26.	8	nov. 30.
márc. 3.	8	jún. 8.	10	nov. 29.
febr. 23.	7	máj. 31.	9	nov. 28.
febr. 15.	6	máj. 23.	8	nov. 27.
márc. 6.	9	jún. 11.	10	dec. 2.
febr. 19.	6	máj. 27.	8	dec. 1.
febr. 11.	5	máj. 19.	7	nov. 30.
márc. 3.	9	jún. 8.	10	nov. 29.
febr. 16.	6	máj. 23.	8	nov. 27.
febr. 7.	5	máj. 15.	6	dec. 3.
febr. 27.	8	jún. 4.	9	dec. 2.
febr. 12.	5	máj. 20.	7	dec. 1.
márc. 3.	9	jún. 8.	10	nov. 29.
febr. 23.	7	máj. 31.	9	nov. 28.
febr. 15.	6	máj. 23.	8	nov. 27.
febr. 28.	8	jún. 5.	9	dec. 3.
febr. 20.	7	máj. 27.	8	dec. 1.
febr. 11.	5	máj. 19.	7	nov. 30.
febr. 24.	7	jún. 1.	9	nov. 29.
febr. 16.	6	máj. 24.	8	nov. 28.

HARMADIK INSTRUKCIÓ

A LITURGIKUS KONSTITÚCIÓ VÉGREHAJTÁSÁHOZ

ISTENTISZTELETI KONGREGÁCIÓ

HARMADIK INSTRUKCIÓ

A SZENT LITURGIÁRÓL KIADOTT KONSTITÚCIÓ HELYES VÉGREHAJTÁSÁRA

A liturgikus reformok, amelyek a II. Vatikáni Zsinatnak a Szent Liturgiáról kiadott konstitúciója végrehajtásaként születtek, főként az eukarisztikus misztérium ünneplésére vonatkoznak. „Hiszen az Eukarisztiában benne van az Egyház minden lelki kincse. Krisztus a mi húsvéti Bárányunk és élő Kenyerünk. Ő maga a Szentlélekben élő és életet adó testével az embereket élteti, és ezáltal rávezeti, *felszólítja őket arra,* hogy Vele együtt áldozatul mutassák be saját magukat, munkájukat és minden teremtményt".[1] A liturgikus közösségekben ismételten bemutatott szentmise-áldozat pedig kifejezője annak, hogy az egész egyházi életnek mintegy központja az Eukarisztia ünneplése, melyhez minden más igazodik. Ezért a szertartások megújításának az a lelkipásztori törekvés a célja, hogy a liturgiát tekintsük csúcspontnak és forrásnak, amely Krisztus húsvéti misztériumában való életre vezet.[2]

A megújított miseliturgia gazdag lehetőségei

Az elmúlt hat évben a megújítás munkája lépésről lépésre előkészítette az előző liturgiáról az új liturgiára való áttérést. Ez miután megjelent a Missale Romanum, az Ordo Missae-vel és a hozzácsatolt Institutio generalis-szal most már világosan, a maga teljességében áll előttünk. Nyitva áll a reményt keltő új út a liturgikus pasztoráció számára. A nemrég kiadott olvasmányrend, valamint a Római Misekönyvben található sok formula pedig bőséges lehetőséget nyújt az Eukarisztia gyümölcsöző ünneplésére.

A szövegek sokfélesége, a rubrikák hajlékonysága ugyanis valóban elérhetővé teszi, hogy a szentmise élővé, vonzóvá és üdvössé váljék azáltal, hogy a helyi körülményekhez és a hívek gondolkodásmódjához, valamint szokásaihoz alkalmazkodik. Semmi szükség sincs tehát egyéni elképzelésekre és önkényeskedésekre, mert ezek a szentmise bemutatásának csak ártalmára lennének.

Ellenállók és türelmetlenek

A jelenlegi új formára való áttérés fokozatos megvalósítása szükséges volt, mivel nagy munkát jelentett az átdolgozás, és figyelembe kellett venni az igen sokféle helyi szempontot is. Ezt a papság és a hivő nép általában megértéssel fogadta,[3] és csak egyes helyeken volt tapasztalható ellenállás vagy türelmetlenség.

Egyesek a múlt hagyományaihoz ragaszkodva, nehéz szívvel fogadták a reformokat. Mások viszont pasztorális igényekre hivatkozva úgy vélték, hogy nem kell megvárni a végső döntéseket. Így történt, hogy némelyek egyénieskedve elsietett, nem egyszer kellőképpen át nem gondolt megoldásokat, egészen új dolgokat és egyszerűsítéseket vezettek be, melyek többször ellenkeztek a liturgia alapszabályaival. Ez aztán megzavarta a hívek lelkiismeretét, és magának a helyes reformnak akadálya és hátráltatója lett.

Ezért sok püspök, pap és világi hivő kérte az Apostoli Szentszéket, hogy tekintélyével biztosítsa és növelje a liturgiában a termékeny és az annyira óhajtott összhangot, mely az Isten előtt összegyűlt keresztény közösség sajátos vonása.

Ez azonban nem történhetett meg mindaddig, míg a „Consilium" dolgozott a liturgia reformján. Most azonban elérkezett a biztos és végleges döntés ideje.

A püspökök felelőssége

Elsősorban az egyes püspökök felelősségére kell hivatkoznunk, akiket a „Szentlélek helyezett a nyáj élére elöljárókul, hogy igazgassák az Isten egyházát",[4] és akik „az Isten titkainak fő megbízottai, ugyanakkor a rájuk bízott Egyházban a liturgikus élet irányítói, előmozdítói és őrei".[5] Rájuk tartozik, hogy irányítsanak, igaz-

gassanak, serkentsenek, ha kell fékezzenek, de mindenképpen utat mutassanak a helyes reform végrehajtásában, és gondoskodjanak arról, hogy a munka az egész Egyházban egységesen, a szeretet egységében haladhasson: az egyházmegyében, az országban és a világban. A püspökök e feladatát szükségessé és igen sürgetővé teszi az a tény, hogy a liturgiát és a hitet bensőséges kapcsolat fűzi össze, olyannyira, hogy ami az egyiknek kedvez, az a másiknak is javára szolgál.

A püspökök tehát a liturgikus bizottságok közreműködésével szorgosan tájékozódjanak a rájuk bízott hívek vallási és általános emberi helyzetéről, lelki szükségleteiről és arról, hogy miképpen lehet ezeken segíteni, felhasználva az új szertartás adta minden lehetőséget is. Ezért mérlegelniök kell, mi az, ami az igazi megújulást elősegíti, illetve hátráltatja, majd megfontoltan és bölcsen meg kell szabniok a tennivalókat úgy, hogy figyelembe véve a jogos helyi igényeket is, megvalósítsák az új liturgikus törvények által megkívánt teljes reformot.

A püspökök tájékozottsága komoly segítséget ad a papoknak ebben a szolgálatban, amelyet a papságnak a hierarchiával való közösségben kell végeznie,[6] és könnyebbé teszi a kötelező engedelmességet, amelyre a kultusz tökéletesebb megvalósítása és a lelkek megszentelése végett szükség van.

Hogy pedig minél könnyebbé váljék a püspökök számára a liturgikus szabályok megfelelő végrehajtása, amelyek elsősorban a Római Misekönyv Általános Rendelkezéseiben találhatók, és hogy az Eukarisztiának, az Egyház élete központjának, az egység jelének és a szeretet kötelékének[7] ünneplésében helyreálljon a rend és fegyelem, – megfelelőnek láttuk a következő szabályok és buzdítások közlését.

1. Szabadság és engedelmesség

Az új szabályok egyszerűbbé tették a formulákat, a testtartást, a liturgikus cselekményeket a Szent Liturgiáról kiadott konstitúció előírása szerint. „A szertartásokat tegye széppé a nemes egyszerűség, áttekinthetővé a rövidség, és legyenek mentesek a fölösleges ismételgetésektől. Így alkalmazkodjanak a hívők befogadóképességéhez, és általában ne szoruljanak sok magyarázatra."[8] De e tekin-

tetben sem szabad túllépni az előírt határokat, mert akik ezt teszik, megfosztják a liturgiát szent jellegétől és sajátos szépségétől, ami pedig szükséges, hogy a keresztény közösségben valóban az üdvösség misztériuma valósuljon meg, és azt megfelelő magyarázattal, a látható dolgok fátyla mögött helyesen fogjuk fel.

A reform ugyanis semmiképpen sem akarja szent jellegétől megfosztani (deszakralizálni) a szertartásokat, és semmiképpen sem óhajtja előmozdítani azt a törekvést, amelyet elvilágiasodásnak (szekularizáció) neveznek. Tehát meg kell őriznünk a szertartások méltóságát, komolyságát és szent jellegét.

A liturgikus cselekmények hatékonyságát nem a többszöri kísérletezések, újítások vagy akár a formák végletekig való egyszerűsítése adja meg, hanem az, ha az Isten igéjébe és az ünnepelt misztériumba mélyebben hatolunk be. Ezeknek megjelenítését pedig az Egyház rítusainak megtartása biztosítja, nem pedig az, hogy valamelyik pap saját kedve szerint végez valamit.

Szem előtt kell tartani azt is, hogy az egyes papok által végzett szertartás-módosítások sértik a híveket, és utat nyitnak az egyénieskedő formáknak, pedig a szent szertartások az egész Egyházra tartoznak.

A papi szolgálat ugyanis az egész Egyház szolgálata. Ezt csakis engedelmességgel és a hierarchiával való közösségben szabad végezni, és azzal a szándékkal, hogy Istennek és a testvéreknek szolgálunk. A liturgia hierarchikus jellege, szentségi ereje és a hívek közösségének nagyrabecsülése nyilván megkívánja, hogy a pap a szertartásokban úgy végezze feladatát, mint „Krisztus szolgája és Isten titkainak megbízottja",[9] és ne vezessen be olyan szertartást, amely nincs bent a liturgikus könyvekben, és nincs jóváhagyva.

2. A szentírási olvasmányok

A szent szövegek között, amelyeket a liturgikus közösségben használnak, különleges méltóságuk van a Szentírás könyveinek: az Isten szól ezekben népéhez, és Krisztus, aki jelen van az igében, maga hirdeti az evangéliumot.[10] Ezért:

a) Az ige liturgiáját a legnagyobb tiszteletben kell tartani. Sohasem szabad helyettesíteni más szöveggel, – legyen az egyházi vagy világi szerzőtől, régitől vagy újtól való. A homília célja az, hogy

Isten igéjét magyarázza a híveknek, és azt korunk színvonalán fejtse ki. Ez a pap dolga. A hívek tartózkodjanak a közbeszólásoktól, párbeszédektől és hasonlóktól. Csak egy olvasmányt nem szabad venni.

b) Az ige liturgiája az eukarisztikus liturgiára készít elő, és oda vezet. Azzal egy istentiszteleti aktust képez.[11] Ezért egyiket a másiktól elválasztani, különböző helyen, vagy különböző időben végezni nem szabad.

A szentmisét megelőző szertartásoknak vagy a zsolozsmának az ige liturgiájához való helyes illesztéséről a liturgikus könyvekben adott külön szabályok adnak eligazítást, ha ez szükséges.

3. A liturgikus szövegek; énekek, zene, magyarázatok

Az Egyház által összeállított liturgikus szövegeket is a legnagyobb tisztelettel kell kezelni. Senkinek sincs joga önkényesen változtatni azokon, mással helyettesíteni azokat, hozzáadni vagy elvenni belőlük[12].

a) Az Ordo Missae-ben foglaltak pontosan megtartandók. Az ott található formulákon semmiféle okból, még énekes mise címén sem szabad változtatni. Egyes részeknél, – amilyenek a bűnbánat, az eukarisztikus imák, a nép akklamációi, áldás a mise végén – a különböző formulák között választani lehet úgy, amint ez a maga helyén az egyes szertartásoknál jelezve van.

b) A kezdőének és az áldozási ének a Graduale Romanumból, a Grauduale simplexből, a Missale Romanumból vagy a Püspöki Kar által engedélyezett énekgyűjteményből vehető. A miseénekek összeválogatásában a Püspöki Kar vegye figyelembe a szent időket, a különböző alkalmakat és a hívek igényeit is!

c) A nép énekét minden eszközzel elő kell mozdítani, a mai ember igényeihez mért új szerzeményekkel is. A Püspöki Karok állítsanak össze oly énekrendet is, amely egyes részközösségek, pl. fiatalok, vagy gyermekek számára való, és szövegével, dallamával, ritmusával és zeneeszközeivel megfelel a hely és a szent cselekmény méltóságának.

Az Egyház maga nem zár ki semmiféle szentzenét a liturgikus cselekményből[13], azonban nem tartható minden dallam, ének és zene egyformán alkalmasnak az imádság elősegítésére és Krisztus misztériumának kifejezésére. Az egyházi zenének ugyanis az a ren-

deltetése, hogy a szent cselekményt szolgálja. Ezért legyen szent és értelmes[14], a liturgikus cselekmény szellemének, valamint az egyes részek természetének feleljen meg, az egész közösség cselekvő részvételét ne akadályozza,[15] és a szent ténykedésekre irányítsa a figyelmet és az áhítatot!

A kérdés gyakorlati rendezése a Püspöki Karokra tartozik, vagy ha azok nem hoznak általános szabályokat, akkor az egyes püspökökre a saját egyházmegyéjükben[16]. Gondosan meg kell válogatni a helynek és a közösség jellegének megfelelő hangszereket és azok számát, hogy áhítatot keltsenek és ne legyenek szerfelett zajosak.

d) Bőséges lehetőség nyílik a könyörgések megválasztására. Ezek főleg az évközi hétköznapokon vehetők a 34 vasárnap bármelyikéből, az alkalmi (ad diversa) misékből,[17] vagy a votív misékből.

A szövegek fordításában a Püspöki Karok élhetnek azokkal a különleges engedményekkel, amelyek a Consilium által 1969. január 25-én kiadott és a liturgikus szövegeknek népnyelvre való fordításáról szóló, valamint a közösségi misét érintő instrukcióban találhatók.[18].

e) Minden vasárnapnak, ünnepnapnak és hétköznapnak megvannak a maga olvasmányai. Ezenkívül vannak olyan olvasmányok is, amelyek a szentségek kiszolgáltatásánál vagy más alkalmakkor használhatók. Egyes csoportok számára végzett szentmisékben lehet a helyzetnek megfelelőbb rendkívüli szöveget választani, de a választás a jóváhagyott Lectionarium szövegeiből történjék[19].

f) A pap szentmise közben röviden szólhat a néphez: a mise kezdetén, az olvasmányok és a prefáció előtt, és mielőtt a népet elbocsátja[20]. Az eukarisztikus liturgia végzése közben azonban tartózkodjék mindenféle figyelmeztetéstől. Szavai mindig legyenek rövidek, hatásosak és jól átgondoltak. Ha ezen felül szükséges még szólnia, azt a magyarázó (kommentátor) végezze, kerülve a bőbeszédűséget: tehát csak azt mondja, ami valóban szükséges!

g) Az egyetemes könyörgésekbe ajánlatos a helyi közösséget érintő külön szándékot is beiktatni azon szándékok mellett, amelyeket az Egyházért, a világért és a szükséget szenvedőkért mondanak. A római kánonban az élőkért és a holtakért való mementóba más szándék nem szőhető bele. Az említett szándékokat elő kell készíteni, le kell írni, és az egész szöveg stílusához alkalmazni.[12] Felol-

vasásuk rábízható bárkire, vagy többekre is a liturgikus közösség tagjai közül.

E lehetőségek, ha okosan alkalmazzák azokat, bő változatosságra nyújtanak alkalmat, és így semmi szükség nincsen egyénieskedő rögtönzésre. Ezért a papoknak meg kell tanulniok, hogy elő kell készülniök a szentmisére szem előtt tartva a helyzetet és a hívek lelki szükségletét, valamint hogy az Institutio generális által megszabott korlátokon belül bátor szabadsággal cselekedjenek.

4. Az eukarisztikus ima

A szentmise részei között az eukarisztikus ima mondása csak a papra tartozik, éppen hivatásánál fogva[22]. Tilos tehát bármelyik részét más, nem papi rendben levő segédkezőnek, vagy a közösségnek, vagy valamelyik hívőnek elimádkoznia. A liturgia hierarchikus természetével ugyanis az ilyesmi nem egyeztethető össze. Mindenki csak azt végezze, de azt egészen, ami az ő dolga[23]. Tehát az egész eukarisztikus imát egyedül a papnak kell mondania.

5. Az Eukarisztia ünneplésekor használt kenyér

Az Eukarisztia ünneplésére szolgáló kenyér búzakenyér, mégpedig a latin Egyház ősi hagyománya szerint kovásztalan kenyér.[24]

A jel igazsága szempontjából kívánatos, hogy igazi étel benyomását keltse, amelyet a testvérek között megtörnek és szétosztanak; de mindig a hagyományos formában készüljön a Missale Romanum Általános Rendelkezéseiben foglalt előírás szerint[25], akár a hívek áldoztatására szolgáló kis ostyáról van szó, akár a nagy ostyákról, amelyeket aztán részekre törnek.

Az igazság megkívánja, hogy fontosabbnak kell tekintenünk a kenyér színét, ízét és tömörségét, mint az alakját. A Szentségnek tartozó tisztelet miatt az Eukarisztia számára való kenyér nagy gonddal és figyelemmel készítendő, hogy jól törhető legyen, és vétele a hívekre nézve ne legyen kellemetlen. Nem szabad használni sületlen, liszt ízű kenyeret, sem olyat, amely gyorsan megkeményedik, és már ehetetlen.

Ezen felül a Szentséget illető legnagyobb tisztelettel kell végezni

az átváltoztatott kenyér megtörését és ennek, valamint az átváltoztatott bornak vételét a szentáldozáskor és a szentáldozás utáni esetleges konszumálásnál[26].

6. Az áldoztatással kapcsolatos előírások

A szent jel szempontjából tökéletesebbnek kell mondanunk a híveknek két szín alatt történő áldozását[27]. Az így történő áldozást a Missale Romanum Általános Rendelkezései (N. 242) és az Istentiszteleti Kongregációnak 1970. június 29-én a két szín alatt való áldozás kiterjesztéséről kiadott rendelkezései szabályozzák. Eszerint:

a) Az Ordinariusok ne adjanak ki általános engedélyt a két szín alatt való áldozásra, hanem a Püspöki Karok által megállapított kereten belül pontosan jelöljék meg az eseteket és a végzési módot. Az olyan alkalmakra ne adjanak engedélyt, amikor nagyon számos áldozó van jelen. A csoport legyen meghatározott, rendezett és egységes.

b) Gondosan ki kell oktatni a híveket a két szín alatti áldozás előtt, hogy jól felfogják annak értelmét.

c) Ha kehelyből történik az áldozás, jelen kell lennie papnak vagy szerpapnak vagy felszentelt akolitusnak. Ők nyújtsák a kelyhet az áldozóknak! Ha azonban felszentelt személyek nincsenek jelen, a Missale Romanum Általános Rendelkezéseinek 245. pontjában foglaltak szerint kell eljárni.

Nem látszik helyesnek az az eljárási mód, hogy egyik személy a másiknak nyújtsa a kelyhet, vagy hogy az áldozók maguk járuljanak a kehelyhez a Szent Vér vételére. Ilyen esetekben inkább bemártással történjék az áldoztatás!

d) Elsősorban a miséző pap dolga az áldoztatás, azután a szerpapé és bizonyos esetekben az akolitusé. A Szentszék megengedheti, hogy megbízással más jóhírű személyek is kijelöltessenek áldoztatásra. Akinek nincs megbizatása, az nem áldoztathat, és szent edényben a Szentséget sem viheti.

Az áldoztatás módját illetően megtartandók az előírások, amelyek a Missale Romanum Általános Rendelkezéseiben (N. 244–252.) és az Istentiszteleti Kongregáció által 1970. június 29-én kiadott

szóbanforgó rendelkezésekben foglaltanak. Ha pedig előfordul, hogy az áldoztatásnak a hagyományos módtól eltérő végzésére engedélyt adnak, akkor az Apostoli Szentszék kikötéseit meg kell tartani.

e) Ahol nincs pap, és az Apostoli Szentszék engedélyével – főleg missziókban – a püspökök hitoktatókat (katekétákat) bíznak meg az igeliturgia végzésével és az áldoztatással, az eukarisztikus ima mondásától ott is mindenképpen tartózkodjanak! Ha úgy vélik, hogy alkalmas lenne az Eukarisztia alapításának történetét felolvasni, ezt az igeliturgiában olvasmányként végezzék. E közösségekben az igeliturgia után imádkozzák el a Miatyánk-ot, és az előírt módon történjék az áldoztatás!

f) Bármely módon történik az áldoztatás, ez mindig méltóságteljesen, áhítatosan és ünnepélyesen végeztessék! Minden tiszteletlenséget kerülni kell, és figyelembe kell venni a liturgikus közösség jellegét és az áldozók korát, körülményeit és fölkészültségét[28].

7. A nők szolgálata a liturgiában

Az Egyház hagyományos szabályai szerint tilos a nőknek (leányoknak, házasoknak, szerzetesnőknek) még női otthonok, kollégiumok és intézmények templomaiban is az oltárnál a papnak szolgálatot tenni.

Szabad azonban a nőknek az erre vonatkozó előírások szerint:

a) az olvasmányokat felolvasni az evangéliumot kivéve. Feladatuk végzésében vegyék igénybe a modern technikai eszközöket, hogy szavuk mindenki által hallható legyen. A Püspöki Karok pontosabban megjelölhetik a helyet, ahonnan liturgikus közösségekben a nők Isten igéjét hirdetik;

b) az egyetemes könyörgések szándékait felolvasni;

c) a liturgikus közösség énekét vezetni, orgonálni és megengedett hangszeren játszani;

d) magyarázatokat (vagyis oktató figyelmeztetéseket) felolvasni, amelyek segítik a híveket a szertartások jobb megértésére;

e) a hívek gyülekezetének szolgálatára különböző feladatokat végeznek, amelyeket a nőkre szoktak bízni, pl. a templomajtónál a híveket fogadni, őket helyükre irányítani, körmeneteket rendezni, vagy adományokat a templomban összegyűjteni[29].

8. A liturgikus felszerelések és ruhák

A szent edényeket, ruhákat és felszereléseket külön tisztelettel és gonddal kell kezelni. Az anyaguk és alakjuk tekintetében adott nagyobb szabadság arra szolgál, hogy a különböző nemzetek és művészek tágabb teret nyerjenek, és így egyéni adottságaik és képességeik szerint a legjobbat nyújthassák az istentiszteletek szolgálatában.

Szem előtt tartandók azonban a következők:

a) A szent felszerelések anyaga mindig „nemes, tartós, használatra alkalmas"[30] legyen. Tilos tehát oda nem való közönséges felszerelést alkalmazni.

b) A kelyheket és paténákat használatba való vétel előtt a püspöknek kell konszekrálnia. Ő állapítja meg, hogy arra a célra, amelyre használni akarják azokat, alkalmasak-e.

c) Bármely rangú szolgálattevőnek közös szent ruhája az alba[31]. Elítélendő visszaélés, ha valaki egyszerűen csak szerzetesruha (kukulla), közönséges papi ruha vagy különösen világi ruha fölé tett stólával misézik. Más szent cselekményt sem szabad világi ruhára tett stólával végezni; pl. szentelendőkre kezeket feltenni, szentségeket kiszolgáltatni, áldást adni.

d) A Püspöki Karok joga eldönteni, hogy szükséges-e az eddig használtaktól eltérő ruhaanyagot igénybe venni. E döntésükről azonban tegyenek jelentést az Apostoli Szentszéknek[32].

A szent ruhák alakját illetően a Püspöki Karok dönthetnek, és javaslatokat tehetnek az Apostoli Szentszéknek arra vonatkozólag, hogy mi a megfelelőbb az egyes vidékek körülményeinek és szokásainak[33].

9. Az eukarisztikus ünneplés helye

Az Eukarisztia ünneplése általában szent helyen történik[34]. Nem szabad tehát igazi szükség nélkül, – amit hivatalából kifolyólag az Ordinárius ítél meg, – templomon kívül misézni. Ha az Ordinárius erre mégis engedélyt ad, gondoskodni kell arról, hogy méltó helyet válasszanak, és a szent cselekményt megfelelő asztalnál végezzék. Amennyire lehet, ne misézzenek ebédlőkben vagy étkező asztalon.

10. Liturgikus térség végleges kialakítása

A liturgikus reform végrehajtása során a püspökök egyik legfőbb gondja legyen, hogy a szent hely, főként a presbitérium állandó jellegű és méltó elrendezést nyerjen a Missale Romanum Általános Rendelkezései[35] és az Eucharisticum mysterium kezdetű instrukcióban[36] foglalt előírások szerint.

Az utóbbi években ideiglenesen történt átalakítások kezdenek végleges formát ölteni. Ezek közül némelyek a Consilium irányelveivel nem egyeznek, ennek ellenére ma is megvannak, bár sértik a liturgikus érzületet és a szépérzéket, a szent cselekmények könnyebbé tételével, valamint méltóságával pedig ellenkeznek[37].

Az egyházmegyei Liturgikus és Egyházművészeti Bizottságok munkájával, sőt, ha szükséges, szakértők és világi hatóságok bevonásával új tervek készüljenek, a meglevő elrendezések pedig felülvizsgáltassanak, hogy minden templomban kialakuljon a végleges rend, amely egyrészt az esetleges ottlevő műemlékeket megőrzi, másrészt pedig az új követelményeknek, amennyire csak lehetséges, megfelel.

11. Liturgikus szövegek fordítása és kiadása

A liturgikus reform érthetővé tétele még nagy munkát igényel: az átdolgozott liturgikus könyveket gondosan népnyelvre kell fordítani és kiadni, mégpedig teljes egészükben. Az eddig használt liturgikus könyveket pedig a használatból ki kell vonni.

Ha a Püspöki Karok szükségesnek látják, hogy más formulákat is bevezessenek, vagy a meglevőket kiegészítsék, ezt a Szentszék jóváhagyásával tegyék, és az eredeti latin szövegtől nyomdailag különböztessék meg.

A fordítást nem szabad elsietni. A munkában sokan segítsenek: nemcsak teológiai és liturgikus szakértők, hanem nyelv- és irodalomtudósok is, hogy a fordítások időtálló, szép művek legyenek, és így sajátos szépségükkel, összhangjukkal, alakjukkal, stílusukkal és szókincsükkel időtállónak bizonyuljanak, és közkedveltek legyenek![38]

A liturgikus könyvek népnyelvű kiadásánál a hagyományos szabály irányadó; tehát a fordítók és a szerzők neve a kiadványokon

ne szerepeljen. A liturgikus könyvek ugyanis a keresztény közösség számára és mindig a hierarchia rendeletére és tekintélyével készülnek és kerülnek kiadásra. Semmiféle magánvélemény nem hatálytalanítja azokat. Ez ugyanis sértené az egyházi hatóság szabadságát és a liturgia méltóságát.

12. A kísérletezésre vonatkozó előírások

Egyedül erre a Kongregációra tartozik, hogy engedélyt adjon kísérletezésre a liturgia terén, ha erre szükség van, vagy így látja jónak. Az engedélyt írásban adja, pontos és meghatározott formában, és az illetékes egyházi hatóság felelőssége mellett.

A szentmisét illetően a reform végrehajtása során kísérletezésre adott engedélyek érvényüket vesztik. Az új Missale Romanum kiadásával ugyanis azok a misézési szabályok és formák vannak érvényben, amelyeket az Institutio generalis és az Ordo Missae közöl.

A Püspöki Karok pontosan határozzák meg, hogy a liturgikus könyvekben megadott alkalmazkodási módok közül melyeket vezetnek be, ezt terjesszék az Apostoli Szentszék elé jóváhagyásra!

Ha még másféle alkalmazkodási módra is szükség van, a Liturgikus Konstitucio 40. pontja szerint a Püspöki Kar jól vizsgálja meg a dolgot: vegye tekintetbe a nép jellegzetességét és hagyományait, valamint a sajátos lelkipásztori követelményeket! Ha kísérletezésre van szükség, ennek pontosan írják körül a határait, történjék ez alkalmas közösségben, külön kijelölt bölcs emberek vezetésével! Nagy közösségben ne történjék kísérletezés, hírét ne terjesszék, és egy évnél tovább ne tartson! Utána jelentést tesznek az Apostoli Szentszéknek. Meg kell várni a választ, és csak akkor szabad a kért változtatásokat bevezetni. Amikor pedig a szertartások szerkezetéről vagy a részek sorrendjéről van szó, amelyeket a liturgikus könyvek megszabnak, vagy valamely hagyománytól merőben eltérő dolgokról vagy egészen új szövegekről, bármiféle kísérletezés megkezdése előtt az Apostoli Szentszék elé kell terjeszteni a minden pontjában kidolgozott terveket.

Ezt az eljárást követeli meg a Liturgikus Konstitució az ügy fontossága miatt[39].

13. A papság és a hívek alapos liturgikus nevelése

Végül is megfontolandó az, hogy a Zsinat által hozott liturgikus reform az egész Egyház ügye. Éppen ezért lelkipásztori összejöveteleken foglalkozni kell annak elméleti és gyakorlati szempontjaival, a nép keresztény nevelése érdekében, hogy a liturgia élő, vonzó és helyesen alkalmazott legyen.

A jelenlegi reform olyan liturgikus imakincs bevezetésére törekedett, amely élő és ősi hagyományokból származik. Úgy kell megmutatkoznia, hogy Isten egész népének tulajdona, amely különböző rendekben és szolgálatokban él[40]. Éppen ebben az Egyházat összetartó egységben nyilvánul meg a biztos erő és hitelesség.

Elsősorban tehát a lelkipásztorok legyenek saját példájukkal az egységes liturgia művelői azzal, hogy az Egyház törvényét és előírását megtartják, és a hit szellemében munkálkodnak. Mondjanak le egyéni hajlamaikról és kedvteléseikről, és a liturgia tanulmányozásával, valamint közérthető és állhatatos oktatásukkal legyenek munkásai annak a virágzó tavasznak, amelyet a liturgikus reformtól várunk! De ezt a korszerű liturgikus megújulást nem járathatják le világias és önkényesen bevezetett formák.

Ezen instrukciót, amelyet a pápa rendeletére az Istentiszteleti Kongregáció készített, maga VI. Pál pápa folyó évi szeptember hó 3-án jóváhagyta, tekintélyével megerősítette, közzétételét és megtartását pedig elrendelte.

Kelt az Istentiszteleti Kongregáció székhelyén, 1970. évi szeptember hó 3-án.

BENNO GUT bíboros
elnök

A. BUGNINI
titkár

JEGYZETEK

[1] A II. Vatikáni Zsinat dekrétuma A papi szolgálatról és életről, 5.
[2] Rítuskongregáció: Inter Oecumenici Instrukció, 5–6.
[3] VI. Pál beszéde: 1969. aug. 20.
[4] Vö. ApCsel 20, 28.
[5] II. Vatikáni Zsinat: Határozat a püspökök pásztori tisztségéről, 15: Lit. Konst. 22.
[6] A papi szolgálatról, 15.
[7] Lit. Konst. 47.
[8] Uo. 34.
[9] Vö. 1Kor 4,1.
[10] Lit. Konst. 7,33.
[11] Uo. 56.
[12] Uo. 22/3.
[13] Vö. Rítuskongregáció: Musicam sacram instrukció, 9; Lit. Konst. 116.
[14] Vö. Musicam sacram instr. 4.
[15] Vö. Lit. Konst. 119–20.
[16] Vö. Musicam sacram instr. 9.
[17] Vö. A Római Misekönyv Általános Rendelkezései, 323.
[18] Vö. Notitiae 5 (1969) 9–10. o.; vö. továbbá uo. 21–24. sz., 7–8. o.
[19] Vö. Istentiszteleti Kongregáció: Instr. de Missis pro Coetibus particularibus, Actio pastoralis, 1969. május 15, 6/e: A. A. S. 61 (1969). 809. o.
[20] Vö. Ált. Rend. 11.
[21] Uo. 45–46.
[22] Uo. 10.
[23] Vö. Lit. Konst. 28.
[24] Vö. Ált. Rend. 282.
[25] Uo. 283.
[26] Rítuskongregáció: Eucharisticum mysterium instr. 48.
[27] Vö. Ált. Rend. 240.
[28] Vö. Istentiszteleti Kongregáció: Instr. de ampliore facultate S. Communionis sub utraque specie administrandae, Sacramentali Communione, 1970. jún. 29. 6.
[29] Vö. Ált. Rend. 68,30.
[30] Uo. 288.
[31] Uo. 298.
[32] Vö. Lit. Konst. 128
[33] Vö. Ált. Rend. 304.
[34] Uo. 260.
[35] Uo. 253–280.
[36] Uo. 52–57.
[37] Lercaro kardinalis, a Consilium elnökének levele a püspöki karokhoz 1965. jún. 30. Notitiae 1 (1965) 161–262.
[38] VI. Pál beszéde az olaszországi liturgikus bizottságokhoz 1969. február 7. (L'Osservatore Rom. 1969. febr. 8.)
[39] Vö. 40.
[40] Vö. Ált. Rend. 58.

TÁRGYMUTATÓK

TÁRGYMUTATÓ

A RÓMAI MISEKÖNYV ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEIHEZ

(A megadott számok a szakaszok sorszámai)

A

ADOMÁNYOK a szegényeknek vagy a templomnak: 49. Az oltárhoz hozzák: 49, 101.

ADOMÁNYOK ELŐKÉSZÍTÉSE: 48–53. Közösségi misében: 101–107. A szerpap feladata: 133.

ADOMÁNYOK ÖSSZEGYŰJTŐI: 68c.

ADVENT, ajánlatos a homília: 42; a pap közösségi misében a templom kalendáriumát köteles követni, magánmisében a sajátját követheti: 325. Vasárnapokon nincs Glória: 31; nem mondható miseszöveg „valamely súlyosabb szükség idején": 332, sem temetési mise: 336.

AKKLAMÁCIÓ: 14–15. Kyrie: 30; olvasmányok után: 91; evangéliumra: 32,95; prefáció után: 55b; az eukarisztikus imában: 17a,55; az embólizmus végén: 111.

ALAPÍTÁS TÖRTÉNETE: 55b, 174c, 180c, 188c.

ALBA formája: 304; anyaga: 305, díszítése: 306. Használata: 298; papnál: 81; diákonusnál: 81b,300; szubdiákonusnál: 31c, 301; más segédkezőknél: 81 d; koncelebrálóknál: 161.

ÁLDÁS a mise végén: 57a,124. Elmarad, ha nincs ministráns: 211.

ÁLDOZÁS szertartása: 56. Közösségi misében: 110–122; 136–138 a diákonus feladata; 149–151 a szubdiákonus feladata. Koncelebrált misében: 192–206; magánmisében: 224–230. – Két szín alatti áldozás: 56h, 118,240–241; megengedve: 76,242. Előkészítendők: 243. Szertartása: 244–252. A diákonus két szín alatti áldozása: 137; a szubdiákonusé: 150; koncelebrált misében: 200–206. Áldozás ugyanazon misében konszekrált szentostyával: 56h.

ÁLDOZÁS UTÁNI HÁLAADÁS: 56j. Közösségi misében: 121; magánmisében: 230.

ÁLDOZÁS UTÁNI KÖNYÖRGÉS: 10,12,13,56k. Közösségi misében: 122; megválasztása: 323.

ÁLDOZTATÓ EDÉNY, tál, paténa, pyxis: anyaga: 290, 292–294; alakja: 295; konszekrálása: 296; kitehető a felajánlási asztalkára: 80c; az oltárra viszik: 102; purifikálása az oltárnál vagy az asztalkánál: 120, 138; mise után is purifikálható: 120, 138. Magánmisében: 212,229.

ÁLDOZTATÓ TÁLCA (patina): 246b, 247b, 251.

ÁLL mindenki: 21,35,86.

ALLELUJA: 21,37a 39,92–93 (a közösségi misében), 131.

ALLELUJÁS ÉNEK, lásd Evangélium előtti ének.

AMBÓ: 272; olvasmányok helye: 89,91,95,131,146: a válaszos zsoltárok helye: 36,96; a homília helye: 97; az egyetemes könyörgések helye: 99,131–132; 272. Nem a magyarázó helye: 68a, sem a kántoré vagy a karmesteré: 272.
ALSZERPAP, lásd Szubdiákonus.
ÁMEN a könyörgés végén: 32,88; a felajánló könyörgés végén: 107; az eukarisztikus ima végén: 55h; az áldozás utáni könyörgés végén: 56k,122; a keresztvetés végén: 86; az áldozó válasza: 117,204,206,244d,245c,246b,247b, 249b,251.
ANAMNÉZIS: 55e.
APÁT MEGÁLDÁSA: koncelebráció engedélyezve: 153/1c; apátnő megáldása: két szín alatt áldozhat: 242/4.
ASZTALKA, előkészítése a közösségi miséhez: 81; magánmisére: 212. A szent edények purifikálása itt történhet: 138, 203, 206, 238. A diákonus itt bort és vizet önthet a kehelybe: 113. A szent edényeket purifikálás után a segédkező viheti az asztalkára: 120, 229. – Külön asztalka lehet a két szín alatti áldozáshoz: 247c.
ÁTVÁLTOZTATÁS, lásd konszekrálás.
„AZ ÚR LEGYEN SZÍVEDBEN", ima: 131.
„AZ ÚR LEGYEN VELETEK", evangélium előtt: 95; prefáció előtt: 108; áldás előtt: 124.

B

BEFEJEZŐ SZERTARTÁS: 57; közösségi misében: 123–126; 139–141 a diákonus, 152 a szubdiákonus szerepe. Koncelebrált misében: 207–208; magánmisében: 231.
BEKAPCSOLÓDÁS, lásd Hívek bekapcsolódása.
BÉKE-RÍTUS: 56b. Közösségi misében: 112; 136 a diákonus, 149 a szubdiákonus feladata. Koncelebrált misében: 194. Magánmisében: 225.
BEMÁRTÁS két szín alatti áldozásnál. Koncelebrálók: 200, 206. Hívek: 246–247.
BENEDIKÁLÁS: oltár: 265; szent edények: 296.
BERENDEZÉS, templomé: 287–312.
BÉRMÁLÁS: egyetemes könyörgések a misében: 46; felnőtt bérmálkozók két szín alatt áldozhatnak: 241/1.
BEVEZETŐ SZERTARTÁS: 24–32. Közösségi misében: 82–88. A diákonus feladata: 128–130, a szubdiákonusé: 143–144. Koncelebrált misében: 161–163; magánmisében: 213–216.
BEVONULÁS: 22, 25–26; a templomon át: 162; lásd még: Kereszt, Incenzálás, Diákonus, Szubdiákonus.
BIZOTTSÁG, Liturgikus és Egyházművészeti: 256.
BOR: 281–286. A hívek adják át: 49, 101.
BŰNBÁNAT: 16, 23 (a szent csend ideje), 29, 87.

C

CINGULUM használata: 81, 298.
CSEND, lásd Szent csend.
CSENDBEN (secreto) mondja a pap az evangélium előtti: 93, utáni imát: 95; az adományok előkészítését kísérő imákat: 102–104; a kézmosás imáját: 106; az egyesítés (immixtio) imáját: 113; az áldozás előtti imát: 114, 116.
CSENGŐ: 109.

D

DELEGÁTUS, püspöki, koncelebrálás: 158d.
DIÁKONUS teendői: 34, 47, 49, 51, 61, 71, 127–141; a koncelebrált misében: 167, 194, 199, 201, 204, 206; két szín alatt áldozhat: 242/7; ruhája: 81b, 298, 300, 302.
DICSŐSÉG, lásd Gloria.
DOXOLÓGIA az eukarisztikus ima végén: 55h, 110 a közösségi misében; 135 a diákonus feladata; 178, 182, 191, 196 a koncelebrált misében. Az embolizmus után: 56a.

E

EGYETEMES KÖNYÖRGÉSEK: 16, 21 mindenki áll, 33, 45–47. Közösségi misében: 61, 99, 131–132 a diákonus feladata; a pap irányítja a szédesztől vagy az ambóról: 99, 272. Magánmisében: 220; gyászmisében: 341.
EGYHÁZI NAPTÁR, lásd Kalendárium.
EGYHÁZMŰVÉSZET: 254–256.
EGYÜTTMISÉZÉS, lásd Koncelebrálás.
ELBOCSÁTÁS: 57b.
ELŐKÉSZÜLET a szentáldozásra, magánjellegű: 56f.
ELŐLJÁRÓI IMÁK: 10, 12, 13, 18, 21. Lásd még: eukarisztikus ima, könyörgés, felajánló könyörgés, áldozás utáni könyörgés.
EMBOLIZMUS a Miatyánk után: 56a. Közösségi misében: 111; koncelebrált misében: 193; magánmisében: 224.
EMLÉKNAP, lásd Memoria.
ÉNEKEK: 19, 26, 50, 56i és j, 324, 328.
ÉNEKKAR, lásd Szkóla.
ÉNEKLÉS: 12, 14–19, 22. Bevonulásra: 17b, 21, 25–26, 83; olvasmányok között: 36–40, 90, 92–93; evangélium előtt: 37–39, 92–93, 131; felajánlásra: 17b, 50, 100, 147; kenyértörésre: 17b; áldozásra: 17b, 51i, 119; hálaadásra: 17a, 51j, 56j, 121.
ÉNEKVEZETŐ, lásd Kántor.
EPIKLÉZIS: 55c.
EREKLYÉK: elhelyezhetők az oltárba, vagy az oltár alá: 266. .
„ET INCARNATUS EST . . .” szavaknál mindenki meghajol: 98; mélyen: 234; az angyali üdvözlet ünnepén és karácsonykor letérdelünk: 98.
EUKARISZTIA ünneplésének fontossága és méltósága: 1–5. A mise liturgiájának felépítése: 24–57; a „szentségek szentsége”: 326. Az Eukarisztia liturgiája: 48–56; közösségi misében: 100–126; a diákonus feladata: 133–138; a szubdiákonus feladata: 147–151; koncelebrált misében: 166–206; magánmisében: 217–220.
EUKARISZTIKUS IMA: 10, 12, 13, 48, 54–55; a közösségi misében: 108–110; a diákonus feladata: 134–135; a szubdiákonus feladata: 148; koncelebrált misében: 169–191; magánmisében: 223.
EVANGÉLIUM, a diákonus vagy jelenlévő másik pap feladata: 34; tiszteletadás evangéliumra: 21, 35, 232. Közösségi misében: 92–96, 131; magánmisében: 218.
EVANGÉLIUM ELŐTTI ÉNEK: 37b, 38–39, 92–93, 131.
EVANGÉLIUMOS KÖNYV, ajánlatos, hogy legyen külön kötetben és díszesebb, mint az olvasmányok könyve: 79. Bevonuláskor a felolvasó hozhatja: 82c, vagy az alszerpap: 143, vagy a szerpap: 128; az oltárra helyezik: 79.

84, 129, 144. Tiszteletadás az evangéliumos könyv előtt: 35; közösségi misében: 95, 131 a szerpap feladata; magánmisében: 218. Az evangéliumos könyv megcsókolása: 35, 232.

F

FEHÉR szín: 308a. A kehelytakaró mindig lehet fehér: 80c.
FEJHAJTÁS: 234a.
FEKETE szín: 308e.
FELAJÁNLÁSI ASZTALKA: innét vihetik a segédkezők vagy a hívek az oltárhoz a kenyeret, bort, adományokat: 49, 101.
FELAJÁNLÓ KÖNYÖRGÉS: 10, 12, 13, 53; közösségi misében: 107; magánmisében: 223. Megválasztása: 323.
FELHÍVÁS, lásd Magyarázat.
FELOLVASÓ, lásd Lektor.
FERIA, olvasmányrendje: 319. Az évközi időben a mise megválasztása: 316; a könyörgések megválasztása: 323.
FŐÜNNEPEK, a misézö köteles a templom kalendáriumát követni: 314; nem mondható miseszöveg „valamely súlyosabb szükség idején": 332, sem temetési mise: 336. Glória: 31, Krédó: 44, – van. Lásd még: Ünnepek.

G

GLÓRIA, a bevezető szertartásban: 17, 24, 31. Mikor és hogyan éneklik vagy mondják: 31. Kik kezdhetik el: 87.
GRADUÁLE: 36, 39.
GYÁSZMISÉK: 316, 335; temetési gyászmisék: 336, 338, 340, 341. Egyéb gyászmisék: 337. Külön imaszöveg a II. és III. eukarisztikus imában: 322b és c. Homília: 338. Hívek áldozása: 339. A búcsúvétel szertartása: 340. A rítusok és szövegek megválasztása: 341.
GYERTYA, gyertyatartók: hozhatók a bevonulásnál: 79, 82b, 143; elhelyezésük az oltáron vagy az oltár körül: 79, 84, 269; illetve az asztalkán: 84. Az evangélium meghirdetésénél: 94, 131.

H

HANGHORDOZÁS az elöljáróra tartozó részeknél: 12. A szövegek kiejtése: 18; a koncelebrálóké az eukarisztikus imában: 170; a diákonus áldáskérésénél: 131.
HÁZASSÁG, lásd Nászmise.
HIMNUSZOK: 19. Áldozás után: 56j, 121.
HIRDETÉSEK a pap vagy a diákonus feladata: 123, 139.
HÍVEK BEKAPCSOLÓDÁSA: 3, 4, 14–17, 32 könyörgésben, 35 akklamációjukkal evangélium után, 36 válaszos zsoltárba, 37 az Allelujába, 43–44 a Krédóba, 47 az egyetemes könyörgésekbe, 49 az adományok előkészítésébe, 55 az eukarisztikus imába, 56a a Miatyánkba, 56b a béke rítusába, 56e az Isten Báránya énekbe, 56g–i az áldozás szertartásába, 56k az áldozás utáni könyörgésbe. Isten népe feladata, szerepe: 62–64. Közösségi misék: 76–77.
HÍVEK KÖNYÖRGÉSE, lásd Egyetemes könyörgések.
HOMÍLIA, lényege és fontossága: 9, 33, 41; mikor és ki tartsa: 42, 165 koncelebrált misében, 338 gyászmisében; helye: 97, 272; a nép ülve hallgatja: 21.
HÚSVÉTI IDŐ: ajánlatos a homília: 42.

HÚSVÉTVASÁRNAP, misézés, együttmisézés, áldozás: 158b; szekvencia kötelező: 40.
HÚSVÉT VASÁRNAPJAI, nem mondható miseszöveg „valamely súlyosabb szükség idején": 332, sem temetési mise: 336.

I

IGEHIRDETÉS, lásd Homília.
IGELITURGIA: 33–47. Közösségi misében: 89–99; a diákonus feladata: 131–132, a szubdiákonus feladata: 145–146; koncelebrált misében: 164–165; magánmisében: 217–220.
„ÍME, AZ ISTEN BÁRÁNYA . . .", közösségi misében: 115; koncelebrált misében: 198; magánmisében: 227.
INCENZÁLÁS, mikor történhet: 235. A tömjén megáldása; az oltár és a kereszt tömjénezése: 236. Oltárincenzálás a mise elején: 27, 85, 129, 144, 163; az adományok előkészítésekor: 51, 105, 133, 147; az evangéliumos könyv incenzálása: 95.
„IN SPIRITU HUMILITATIS . . ." ima, a pap mélyen meghajol: 104, 234b.
„ISTEN BÁRÁNYA . . ." ének: 17b, 56e, 113 a közösségi misében, 226 a magánmisében.
„ITE MISSA EST": 124. A diákonus feladata: 140. Magánmisében elmarad: 231.
„IUBE DOMINE BENEDICERE": 131.

J

JELEK: 5.
JELENLÉT: Jézus jelenléte az egybegyűlt közösségben: 28; a szentírási olvasmányokban: 33, 35; a pap személyében: 10, 60; az átváltoztatott Kenyérben és Borban: 48, 55d, 56..

K

KALENDÁRIUM, főünnepeken: 314; vasárnapokon, advent és nagyböjt köznapjain, ünnepeken és kötelező emléknapokon: 315; emléknapokon, az évközi idő köznapjain: 316.
KANÁL, áldozáshoz, – koncelebrálók és segédkezők: 203; hívek: 251–252.
KÁNON, római, használata: 332a; koncelebrált misén: 171–178.
KÁNTOR, szerepe: kezdőének: 26, Kyrie: 29, válaszos zsoltár és Alleluja: 36–37, 90; az egyetemes könyörgések fohászai: 47; felajánlási ének: 50; „Isten Báránya . . .": 56e.; áldozási ének: 56i. Közösségi misén legyen: 78; a nép éneklését segítse, vezesse: 64, 272. Kántor vagy énekesek intonálhatják a Glóriát: 87.
KÁPOLNA, az Oltáriszentség őrzésére: 276. Mellékoltárok inkább kápolnában: 267.
KARÁCSONY, három misét lehet mondani vagy koncelebrálni: 158c; „Et incarnatus"-ra letérdelés: 298.
KARING: 81d. Egyes esetekben helyettesítheti az albát: 298.
KARMESTER: 64. Nem vezényelhet az ambóról: 272.
KEHELY, anyaga: 290–292, 294; alakja: 295; konszekrálása: 296. Elhelyezhető az asztalkán, vagy kitehető az oltárra: 80; felajánláskor az oltárhoz vi-

szik: 59, 100. Két szín alatti áldozásnál, hogyan vehetik koncelebrálók és segédkezők: 200–206; hívek: 244–252.
KEHELYKENDŐ, lásd Purifikatórium.
KEHELYVÉLUM, mindig lehet fehér színű: 80c.
KENYÉR: 281–285. A hívek vihetik az oltárhoz: 49, 101.
KENYÉRTÖRÉS: 48, 56c, 283. Közösségi misében: 113; koncelebrált misében: 195; magánmisében: 226.
KERESZT, helye az oltáron vagy közelében: 79, 270. Vihetik a bevonulási körmeneten: 79, 82b, 143. Incenzálása: 236.
KERESZTSÉG, a vele kapcsolatos misében a felnőtt megkeresztelt, valamint szülei, hittvestársa, keresztszülei két szín alatt áldozhatnak: 242/1 és 12.
KERESZTVETÉS, a bevonulási ének után: 28, 86 közösségi misében, 213 magánmisében. A tömjén megáldása: 236. Evangélium előtt: 95.
KÉZMOSÁS, az oltárnál oldalt állva: 52, 106, 222.
KONCELEBRÁLÁS: 95; mely esetekben megengedett: 76, 153–155, 157, 158; rítusa: 156, 159–208. Ha a főcelebráns a megyéspüspök: 157; két szín alatti áldozás: 200–206, 242/8.
KONSZEKRÁCIÓ: a nép térdel: 21; a pap az Úr szavainak kimondásakor kissé meghajol: 234b; a pap mind a szentostya, mind a kehely felmutatása után térdet hajt: 233; ugyanakkor a koncelebrálók mélyen meghajolnak: 174c, 180c, 184c, 188c.
KONSZEKRÁLÁS, templomé: 255; oltáré: 262, 265; szent edényeké: 296.
KONVENTMISE szertartása: 76; koncelebrált forma: 153/2a.
KORPORÁLE, kikészítése az asztalkán: 80c; elhelyezése az oltáron: 49, 100 közösségi misén, 221 magánmisén. Erre helyezzük az áldoztató edényt és a kelyhet: 102–103. Szent helyen kívül mondott misénél megfelelő legyen az asztal, amire terítjük: 260.
KÖNYÖRGÉSEK, megválasztása: 323, 327, 334, 341; záradéka: a felajánló és az áldozás utáni könyörgésnél rövidebb: 32. Collecta: 10, 12, 13, 21, 24, 32. Lásd Felajánló könyörgés, Áldozás utáni könyörgés.
„KÖNYÖRÖGJÜNK", a „Könyörgés" előtt: 88; az áldozás utáni könyörgést megelőzően: 122.
KÖRMENET, bevonulásra: 25–26, 79; sorrendje: 82–84, 128 a diákonus feladata, 143 a szubdiákonus feladata; koncelebrált misében: 162. Az adományok előkészítése: 50, 101–102, 133 a diákonus feladata, 143 a szubdiákonus feladata. Áldozásra: 56i, 119. Lásd még Rendezők.
KÖZBENJÁRÁSOK az eukarisztikus imában: 55 g; koncelebrált misében: 175, 181, 185, 189.
KÖZGYÓNÁS, a bűnbánatban, az egész közösség részvételével: 29.
KÖZNAP, lásd Féria.
KÖZÖSSÉGI MISE: 77–208. A megválasztandó miseszöveg: 313, 315–316.
KRÉDO: 16, 19, ha a résztvevők különböző nyelvűek, latinul: 21, 33, 43, 44, 98. Magánmisében: 219. „Et incarnatus . . ."-ra meghajlás, vagy térdelés: 98, 234b.
„KRISZTUS TESTE": 117.
„KRISZTUS TESTE ŐRIZZEN MEG . . ." ima: 116, 199.
„KRISZTUS VÉRE": 204. Két szín alatti áldozáskor: 244b, 245c, 246b, 249b, 251.
„KRISZTUS VÉRE ŐRIZZEN MEG . . ." ima: 116.
KYRIE: 24, 30, 87.

L

LATIN, a mise egyes részeinek éneklése: 116.
LEKCIÓ, felolvasója az alsóerpap vagy a lektor: 65, 66, 142a, 145; a magánmisében a segédkező vagy a pap olvassa: 117. Külön megválasztható: 319.
LEKCIÓS KÖNYV, az ambóra tehető: 80b.
LEKTOR, olvashatja a kezdőéneket: 26, a Válaszos zsoltárt: 90; az Áldozási éneket: 56i. Feladata: 34, 66, 70, 71, 78, 89, 91. Bevonuláskor: 82c. Helye: 272. Két szín alatt áldozhat: 242 7 és 8.
LELKIGYAKORLAT, megengedett a koncelebrálás: 157; a két szín alatti áldozás: 242 10.
LILA szín: 308d; gyászmiséken is.

M

MAGÁNMISE: 209–231. A miseszöveg megválasztása: 315b, 316. Ministráns nélkül: 211.
MAGYARÁZAT: 11, 12, 18, 21, 29, 61, 86.
MAGYARÁZÓ: (kommentátor): 68a, 86, 272 helye nem az ambón van.
MEGEMLÉKEZÉS (anamnézis): 55e.
MEGHAJLÁS: 234b. Az oltár felé mise elején: 84, 129, 163, 213. A „Munda cor . . .” imára: 93, 96, 218. „Et incarnatus est . . .” szavakra: 98. „In spiritu humilitatis . . .”: 104. Mise végén az oltár felé: 125, 208. A koncelebrálók meghajolnak a szentostya és a kehely felmutatása után: 174c, 180c, 184c, 188c; a „Supplices”-re: 175. A diákonus meghajol evangélium előtt: 131.
MEGYÉSFŐPÁSZTOR, szabályozza a templomok építését, felújítását, berendezését: 256; elrendeli vagy engedélyezi a nagyobb szükségben mondható miséket: 332.
MELLVERÉS, a „Nobis quoque”-ra: 176.
MEMORIA, kötelező emléknap: a pap közösségi misében a templom kalendáriumát köteles követni, magánmisében a sajátját követheti: 315. Könyörgések: 323. Alkalmi misék: 333. Gyászmisék: 337. Emléknap (memoria ad libitum), választható mise: 316; könyörgések: 323. Misék különböző alkalmakra és votívmisék: 334.
MIATYÁNK: 16, 56a, 110, 192, 224. Ajánlatos, hogy a hívek tudják latinul énekelni: 19.
MINISTRÁNS, legalább egy legyen: 72, 78, 209. Mise ministráns nélkül: 211. Két szín alatt áldozhat: 242 7 és 8.
MISE ALAPFORMÁJA (missa typica): 77–208.
MISE FELÉPÍTÉSE: 7–57.
MISEING, lásd Alba.
MISÉK ÉS KÖNYÖRGÉSEK KÜLÖNFÉLE ALKALMAKRA: 316, 328–334.
MISEKÖNYV, közösségi misében a szédeszhez tegyék: 80a; felajánláskor tegyék az oltárra: 49, 100. A magánmisében az oltár bal oldalára kerül: 212.
MISÉK KÜLÖNFÉLE SZÁNDÉKOKRA: 327–328, 329b, 331–334.
MISERUHA, a pap előírt ruhája a misén: 81a, 299; a koncelebrált misén: 161. Anyaga: 305; szabása: 304; díszítése: 306; színe: 307–310.
„MUNDA COR . . .” ima: 35, 93, 96, 218. Mélyen meghajolva kell mondani: 238d.

N

NAGYBÖJT, a pap közösségi misében a templom kalendáriumát köteles követni, magánmisében a sajátját követheti: 315. Vasárnapjain nincs Glória: 31; nem mondható miseszöveg valamely „súlyosabb szükség" idején: 332, sem temetési mise: 336. Köznapjain ajánlatos a homília: 42; Alleluja helyett más ének: 37–39.
NAGYCSÜTÖRTÖK, koncelebrálás: 153/1a, 157, 158a.
NÁSZMISE, egyetemes könyörgései: 46; két szín alatti áldozás 242/2.
NÉP FELKIÁLTÁSA, lásd Akklamáció.
NŐ, lehet felolvasó: 66; a presbitériumon kívüli szolgálatokat elláthatja: 70.

O

OLTÁR, meghatározása: 259; rögzített: 260, 261; elmozdítható: 260, 261, 264; főoltár: 262, 263; megáldása vagy konszekrálása: 265; mellékoltárok: 267. Díszítése: 268–270, 279. Tiszteletadás az oltárnak: 27, 84, 85, 129, 144, 163, 214; a mise végén: 125, 208, 232, 234b.
OLTÁRCSÓK: 27, 232; a mise kezdetén: 85, 129, 144, 163, 214; a mise végén: 125, 141, 152, 208, 231.
„OLTÁRNÁL OLDALT", a miséző ott mos kezet: 106, 222; a bort és vizet itt önti a kehelybe: 103; itt purifikálhat: 229; magánmisében az oltárnál bal oldalon marad Introitustól az Egyetemes könyörgések végéig: 214.
OLVASMÁNYOK, Lásd Lekció.
OLVASMÁNYOK KÖNYVE, tartalmazza az olvasmányok közti éneket is: 36–37.
„ORATE FRATRES . . .": 53, 107.
ORDINÁRIUS, engedélyezi a koncelebrálást: 153/2, 155, 158d.
ORGONA: 12; helye: 275.
ORGONISTA: 63.
ÖV, lásd Cingulum.

P

PALÁST, lásd Pluviale.
PALLA, használata a szükségnek megfelelően: 103.
PAPI SZÉK, helye: 271; ide készítendő a misekönyv és esetleg az énekeskönyv: 80a. A pap helye az igeliturgia alatt: 86–99; purifikálás után: 121. Diákonus a papi széknél: 130; szubdiákonus: 144.
PATÉNA, lásd Áldoztató edény.
PATINA, lásd Áldoztató tálca.
PIROS szín: 308b.
PLUVIÁLE: 303; szabása: 304; anyaga: 305; díszítése: 306; színe: 307–310.
PREFÁCIÓ: 55a, 108. Koncelebrált misében: 168. Megválasztása: 321–322.
PRESBITÉRIUM (többnyire a szentély): 257, 258, 272. Előkészítendők a közösségi misére: 80. Szolgálatok a presbitériumon kívül: 70.
PURIFIKÁLÁS: 258. Közösségi misén: 120, 138 a diákonus feladata, 151 a szubdiákonus feladata; koncelebrált misében: 296; magánmisében: 229.
PURIFIKATORIUM, az asztalkára készítendő: 80c; az oltárra kerül felajánláskor: 49, 100, 221. A koncelebrálók áldozáskor használják: 201; a hívek a szent Vér vételekor: 244–245; a purifikálók: 238; közösségi misében: 120, magánmisében: 229.

PÜNKÖSD, kötelező a Szekvencia: 40.
PÜSPÖK, ha ő a főcelebráns, illetve ha csak prezideál: 59, 74. Mint megyéspüspöknek 7 gyertya jár: 79. Megszabja a koncelebrálás feltételeit: 153, 155, 157, 158a, 158d. Elbírálja a két szín alatti áldozás feltételeit: 242.
PÜSPÖKI KAR, saját területére előírásokat adhat: 6; a következőkre nézve: testtartás: 21; kezdőének: 26; felajánlási ének: 50; áldozási ének: 56i; a béke rítusa: 56b; nők, mint felolvasók: 66; tiszteletadás módja, az oltárnak és az evangéliumos könyvnek: 232; az oltár anyaga: 263; a berendezés anyaga, stílusa: 288; a szent ruhák: 304, 305, 308; vasár- és ünnepnapi olvasmányok száma: 318; olvasmányok sajátos alkalmakkor: 325; a könyörgő napok időpontja: 331.
PYXIS, paténa, áldoztató tál, lásd: Áldoztató edény.

R

RENDEZŐK, a híveket a templom ajtajában fogadják, helyükre irányítják, a körmeneteket rendezik stb. 68b.
RITUÁLIS MISÉK, saját olvasmányokkal: 320, 239a, 330.
RÓZSASZÍN: 380f.

S

SEGÉDKEZŐ, lásd Ministráns.
SEKRESTYE, előkészítendő ruhák a misézők és segédkezők részére: 81.
STÓLA, anyaga: 305; szabása: 304; díszítése: 306; színe: 307–310. Használata, pap: 81a, 298, 302; diákonus: 81b, 302; koncelebrálók: 161.
„SUPPLICES TE ROGAMUS . . .” ima, mély meghajlással: 234b.
SZAKRÁRIUM, a purifikálásoknál felhasznált víz befogadására: 239.
„SZANKTUSZ” akklamáció: 17, 55b; közösségi misében: 108; koncelebrált misében: 168.
SZÉDESZ, lásd Papi szék.
SZEKVENCIA, húsvét és pünkösd alkalmával, egyébként tetszés szerint: 40.
SZENT CSEND, mint a szertartás része: 23; könyörgés előtt: 32, 88. 216; egyetemes könyörgések fohászai után: 47; áldozás után: 56j, 121, 230; áldozás utáni könyörgést bevezető csend: 122, 230.
SZENT EDÉNYEK: 289; anyaguk: 290–292, 294; alakjuk: 295; benedikálásuk vagy konszekrálásuk: 296.
SZENTEK miséi, ünnepeken és kötelező emléknapokon: 315; emléknapokon 316; évközi idő köznapjain: 316.
SZENTEK ÁBRÁZOLÁSAI (képek, szobrok): 278.
SZENT RUHÁK: 81, 161, 297–303; anyaga: 305; szabása: 304; díszítése: 306; színe: 307. 310.
SZENTSÉGHÁZ, lásd Tabernákulum.
SZENTSÉGTARTÓ (monstrancia), anyaga: 292, 294; alakja: 295; benedikálása: 296.
SZENT ÚTRAVALÓ, lásd Viatikum.
SZERPAP, lásd Diákonus.
SZERZETESI FOGADALOM, megengedett a két szín alatti áldozás: 242/4.
SZÍNEK: 307–310.
SZÍVÓCSŐ, a két szín alatti áldozásnál: 200, 202, 243a, 248–250.
SZKÓLA, helye: 257, 264; feladata: 63; bevonulási éneknél: 26; Kyriénél: 30; Glóriánál: 31, 87; Allelujánál: 37; felajánlási éneknél: 50; Isten Báránya éneknél: 56e; áldozási éneknél: 56i. Két szín alatt áldozhatnak: 247–248.

SZOLGÁLATOK, a misében: 58–73.
SZUBDIÁKONUS, feladata: 65, 142–152, 34; koncelebrált misében: 167, 199, 203, 204, 206. Ruhája: 81c, 298, 301. Két szín alatt áldozhat: 242/7.
SZÜLŐK, két szín alatt áldozhatnak felnőtt keresztelés alkalmával és primician: 242/12 és /13.

T

TABERNÁKULUM, az oltáron vagy máshol: 276. Egy templomban csak egy: 277. Térdhajtás: 233.
TEMETÉSI MISE: 336. Homilia: 338. A hívek könyörgései: 46, 341. Külön imaszöveg a II. és III. eukarisztikus imában: 322b és c. A hívek áldozása: 339. A búcsúvétel szertartása: 340. Rítusok és szöveg megválasztása: 341.
TEMPLOM, építési és berendezési elvek: 253–257, 279–280. Konszekrálása: 255.
TEMPLOMIGAZGATÓ, joga miseszövegek megválasztásánál: 333; feladata a szertartások megfelelő előkészítése és megszervezése: 69.
TÉRDHAJTÁS: 84, 115, 125, 233. A nép letérdel átváltoztatásra: 21; koncelebrálók térdet hajtanak áldozás előtt: 197. Mindenki letérdel az „Et incarnatus est . . .” szavakra az angyali üdvözlet ünnepén és karácsonykor: 98.
TERÍTŐ, az oltárra csak egy kell: 79, 268; vagy az asztalra, ha nem templomban miséznek: 260.
TISZTELETADÁS, az oltárnak: 232, 234b. A mise elején: 27; a közösségi misében: 84–85, 129 a szerpap, 144 az alszerpap, 163 a koncelebrálók részéről. Magánmisében: 213. A mise végén: 125.
TÖMJÉNEZÉS, lásd Incenzálás.
TROPUS, a Kyrie kibővítése: 30.
TURIBULUM, a bevonulási körmeneten vihető: 82a.

U

„URAM, NEM VAGYOK MÉLTÓ . . .” ima egyszer mondandó: 115, 198, 227.
ÜDVÖZLÉS, a mise elején: 24, 27, 86; magánmisében: 211, 213.
ÜL, mindenki: 21, 121.
ÜLŐHELYEK, segédkezők számára: 271, 130, 144; a nép számára: 273.
ÜNNEPEK (festa), van Glória: 31; a pap a közösségi misében a templom kalendáriumát köteles követni, magánmisében a sajátját követheti: 315. A mise lehetőleg énekkel és segédkezőkkel legyen: 77; homiliával: 42.

V

VÁLASZOK, a nép részéről: 15; a Válaszos zsoltárra: 36; az Egyetemes könyörgésekre: 46.
VÁLLKENDŐ: 81, 298.
VASÁRNAP, Glória van ádvent és nagyböjt kivételével: 31; homilia minden közösségi misében: 41; Krédó: 44; közösségi misében: 75–77. A pap közösségi misében a templom kalendáriumát köteles követni, magánmisében a sajátját követheti: 315. Három olvasmány van: 318. Mikor nem mondható miseszöveg súlyosabb szükség esetén: 332, sem temetési mise: 336.
VIATIKUM, két szín alatt: 242/6.

VILÁGI HIVŐ, lehet felolvasó: 66; gyakorolhat minden, szubdiákonusénál alacsonyabb tisztséget: 70.
VOTIVMISÉK (megemlékező vagy ünnepi megemlékező mise Jézusról, illetve a szentekről): 316, 327, 329c, 334. Feriális olvasmányrend követhető: 328.

Z

ZENÉSZEK, ZENESZERSZÁMOK: 12, 63. Helyük: 275.
ZÖLD szín: 308c.
ZSOLTÁR, ZSOLTÁRÉNEKES: 19, 36, 67, 70. Allelujás zsoltár: 38; hálaadó, áldozás után: 56i. 121. Válaszos: 17a, 36, 39, 90, 272.

TÁRGYMUTATÓ

AZ EGYHÁZI ÉV SZABÁLYAI ÉS AZ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁR CÍMŰ RÉSZHEZ

(A megadott számok a szakaszok sorszámai.)

A

ÁDVENT az örvendező várakozás ideje 39; kettős jellege 39; kezdete és vége 40; vasárnapjainak elnevezése 41; vasárnapjainak elsőbbsége 59,2; vasárnapjai megelőzik az Úr minden ünnepét és a főünnepeket 5; az ádventi első vasárnap első vecsernyéjével zárul az évközi idő 44; köznapjainak elsőbbsége dec. 16-ig 59, 13; köznapjai dec. 17-től 24-ig 16 és 42; köznapjainak elsőbbsége dec. 17-től 24-ig 59, 9.
AKADÁLYOZÁS tekintetbevétele a külön naptár összeállításánál 56 c.
ALAPÍTÓ főünnepének elsőbbsége 59, 4.
ÁLDOZÓCSÜTÖRTÖK, lásd Urunk mennybemenetele.
ALLELUJA gyakoribb éneklése jellemzi a húsvéti időt 22.
ÁLTALÁNOS NAPTÁR a római rítus számára van 48; tartalma 49.
APOSTOLI SZENTSZÉK jóváhagyja a külön naptárakat 49; engedélye szükséges a külön naptárak megváltoztatásához 55.
APRÓSZENTEK ünnepe 35.
ÁTTÉTEL: főünneppé, akadályoztatás esetén 60; naptárszerkesztéskor, a legközelebbi napra 56 c; csoportosan ünnepelt szentek egyikének áttétele más napra 57.
ÁTVITEL: ereklyéké, mint a szent ünneplésének napja 56 b; az ereklyék átvitelének ünneplése 50 b.

B

BEAVATÁS a kereszténységbe, mint nagyböjti program 27.
BOLDOGOK: akiknek kapcsolatuk volt az egyházmegyével 52a; akik a szerzetes család tagjai voltak, vagy vele kapcsolatban álltak 52b.
BÖJT: húsvéti böjt nagypénteken, esetleg nagyszombaton is 20.
BŰNBÁNAT ideje a nagyböjt 27.

C

CÍM (titulus) főünnepének elsőbbsége 59, 4; ünnepének elsőbbsége 59, 8; szerzetes család titulusa a naptárban 52b.

E

EGYETEMES ÜNNEPLÉSEK rendjét és előjogát figyelembe kell venni a külön ünnepléseknél 50b.
EGYHÁZ: neveli híveit az egyházi év időszakai által 1.
EGYHÁZMEGYE külön mise- és zsolozsmaszövegei lehetnek 51; külön naptára lehet 51; mit kell naptárába beiktatni 52a; az egyházmegyével kapcsolatos szentek vagy boldogok ünneplése 52a és 53; főpártfogó ünnepének elsőbbsége 59, 8; saját emléknapjainak elsőbbsége 59, 11.
ÉJFÉL a liturgikus nap kezdete és vége 3.
ÉJSZAKA a húsvéti virrasztás ideje 21.
ÉLETSZENTSÉG: ezt szemléltetik az általános naptárban szereplő szentek 49.
ELŐESTI MISE néhány főünnep előtt 11.
ELSŐBBSÉG táblázata 59; elsőbbség a vasárnap fölött 58.
ELVEK: a liturgikus év elvei minden rítusra alkalmazandók 2.
EMLÉKNAPOK (memoriae) fajai 14; ünneplésüket egyesítjük az egyidejű köznapéval 14; helyük a liturgikus napok rangsorában 10; elsőbbségük 59, 10; a kötelező emléknap előnyt ad a köznapnak nagyböjtben és dec. 17-től 24-ig 16; kötelező emléknap nagyböjtben csak tetszés szerintiként tartható 14; nem-kötelezővé válik, ha nagyböjti köznapra esik 59, 12; ha több tetszés szerinti esik ugyanazon napra, csak egyiküket tarthatjuk meg 14; dec. 17 és 31 közé kerülhet nem-kötelező emléknap 56f; a saját külön ünnepek emléknap formában kerüljenek a külön naptárba 54; a külön naptár emléknapjainak elsőbbsége 59, 11–12; az általánosan kötelező emléknapok a külön naptárban se kerüljenek lehetőleg más napra 56; a csoportos szentek egyikének ünneplése kötelező emléknapként áttehető 57; nem-kötelező emléknap a szentek második ünneplésére a külön naptárban 50b.
EREKLYÉK: ha a templomban nyugszanak 52c és 53c; átvitele vagy megtalálása 50b; átvitele, mint a szent ünneplésének napja 56b; megtalálása, mint az ünneplés napja 56b.
ÉVKÖZI IDŐ: harminchárom vagy harmincnégy hét 43; kezdete és vége 44; újrakezdése a pünkösdöt követő hétfőn 44; vasárnapjainak elsőbbsége 59, 6.
ÉVKÖZI KÖZNAPOK: helyük az ünneplések rangsorában 59, 13.
ÉVKÖZI VASÁRNAPOK ünneplését az Úr ünnepei helyettesíthetik 13.
ÉVNEGYEDES IDŐK (Quatuor tempora) célja 45; módját és időpontjait megszabni a püspöki karokra tartozik 46; miseszövegei 47.

F

FELSZENTELÉS: a szentek felszentelésének napja a naptárban 56b; lásd még TEMPLOMSZENTELÉS.
FÖLDRAJZI EGYSÉG: külön naptára és külön szövegei lehetnek 51; fővédőszentjét a szerzetes családok megünneplik 52c.
FŐPÁRTFOGÓ főünnepének elsőbbsége 59, 4; ünnepének elsőbbsége 59, 8.
FŐÜNNEP (sollemnitas) ünneplése az előző nap estéjén kezdődik 3; az első vecsernyével kezdődik 11; esetleg előesti misével is 11; helye a liturgikus napok rangsorában 10; elsőbbsége 59, 3 és 59, 4; főünnepnek a vasárnap enged, kivéve az adventi, a nagyböjti és húsvéti vasárnapokat 5; ha ily vasárnapra esnek, akkor a megelőző szombatra kerülnek 5; áttételük akadályoztatás esetén 60; a húsvéti nyolcad minden napja főünnep 24; főünnepek a külön naptárban se kerüljenek lehetőleg más napra 56.

H

HAGYOMÁNY az évenkénti áhítatgyakorlatok rendjében 1; apostoli, a vasárnap ünneplésében 4;
HALÁL NAPJA: a szentek ünneplése égi születésük napján 56; ha valamely szenté nem ismeretes 56b.
HALOTTAK NAPJA elsőbbsége 59, 3.
HAMVAZÓSZERDA mindenütt böjt 29; ekkor van a hamvazás 29; elsőbbsége 59, 2; előnye minden más ünnepléssel szemben 16.
HÁROMNAP (triduum sacrum): húsvétkor 18; elsőbbsége 59, 1; a nagycsütörtök-esti misével kezdődik 19; középpontja a húsvéti virrasztás 19; befejezője a húsvétvasárnapi vecsernye 19.
HELYI EGYHÁZ külön naptárral bír 48; ünnepli a nem egyetemes jelentőségű szenteket 9; tisztelje az olyan szenteket, akiket magáénak tekinthet 49; védőszentjének második ünneplése 50b.
HÚSVÉT Urunk áldott szenvedésének és feltámadásának ünneplése 1; csúcspont az egyházi évben 18; vasárnap ünnepli az Egyház 4; vecsernyéjével végződik a szent háromnap 19; böjtje van nagypénteken, esetleg nagyszombaton is 20; előestéje virrasztás 21; főünnepének nyolcada van 12; nyolcada szabadon maradjon a külön ünneplésektől 56f; nyolcada napjainak elsőbbsége 59, 2; vasárnapjai 23; vasárnapjainak elnevezése 23; vasárnapjai megelőzik az Úr minden ünnepét, és a főünnepeket is 5.
HÚSVÉTI IDŐ húsvétvasárnaptól pünkösdig tart 22; ötven napra terjed 23; köznapjainak elsőbbsége 59, 13.
HÚSVÉTI TITOK: megünneplésére a nagyböjt hangolja a keresztelendőket 27.
HÚSVÉTI VIRRASZTÁS: ekkor kezdünk Allelujá-t énekelni 28.

I

ISTVÁN első vértanú ünnepe 35.
JÁNOS apostol és evangélista ünnepe 35.
JÉZUS névadásáról január 1-én emlékezünk 35.
JÓZSEF: Szent József ünnepét a püspöki karok áthelyezhetik 56f.

K

KÁNTORBÖJTÖK, lásd ÉVNEGYEDES IDŐK
KARÁCSONY nyolcados főünnep 12; elsőbbsége 59, 2; előkészülete az ádvent 39; az előesti mise 34; ünnepén háromszor lehet misézni 34; nyolcada lefolyásának menete 35; nyolcada alatti napok 35; e napok elsőbbsége 59, 9; a nyolcadik nap január elseje 35; a karácsony utáni második vasárnap 36.
KARÁCSONYI IDŐ rendeltetése 32; tart karácsony első vecsernyéjétől a január 6-a utáni vasárnapig 33; vasárnapjait helyettesíthetik az Úr ünnepei 13; vasárnapjainak elsőbbsége 59, 6; köznapjainak elsőbbsége 59, 13.
KERESZTELENDŐK a nagyböjt liturgiájával hangolódnak a húsvéti titok ünneplésére 27.
KERESZTJÁRÓ NAPOK célja 45; miseszövegei 47; módját és időpontját megszabni a püspöki karokra tartozik 46.
KERESZTSÉG: előkészülete a nagyböjti liturgia 27; a hívek nagyböjtben emlékeznek vissza rá 27.
KÖNYÖRGŐ NAPOK 45.
KÖTELEZŐ EMLÉKNAPOK nem-kötelezővé válnak a nagyböjt köznapjain 59, 12.

KÖTELEZŐ ÜNNEPLÉS akadály lehet a külön naptár szerkesztésénél 56c.
KÖZNAPOK a hét napjai a vasárnap kivételével 16; fajai 16; általában egybekapcsolódnak az emléknapokkal 16; rangsori helyük évközi időben 59, 13; általában engednek minden főünnepnek és ünnepnek 16; elsőbbségük ádventben dec. 16-ig 53, 13; elsőbbségük a karácsonyi időben 59, 13; nagyheti köznapok elsőbbsége 59, 2; elsőbbségük a húsvéti időben 59, 13; köznapok Urunk mennybemenetele után 26.
KRISZTUS titka kibontakozik az év leforgása alatt 1; titkát teljességében ünnepli az évközi idő 43; titkának ünneplése az év folyamán 8 és 17; mint főpap főképp a húsvéti titok által működik 18; második eljövetele 39; testének és vérének főünnepét át kell tenni, ha nem parancsolt ünnep 7; mint a világmindenség Királyának főünnepe 6.
KRIZMA szentelése nagycsütörtök reggel 31.
KÜLÖN NAPTÁR helyi egyházak vagy szerzetes családok számára 48; szűkebb kört érdeklő ünneplésekkel 49; összeállítása az illetékes egyházi hatóságra tartozik 49; az Apostoli Szentszéknek kell jóváhagynia 49; megváltoztatása is csak az Apostoli Szentszék engedélyével lehetséges 55; készítésének módja 52; összeállításának szempontjai 59; ne legyen túlterhelve ünneplésekkel 50b; a szentek ünneplését ajánlatos a haláluk napjára beiktatni 56; akadályozott napok a szerkesztésnél 56c; a dec. 17 és 31 közötti napok maradjanak szabadon a külön ünneplésektől 56f; saját ünnepek elsőbbsége 59, 8f; emléknapjainak elsőbbsége 59, 11–12.
KÜLÖN ÜNNEPLÉSEK jelentősége 56; ki köteles megtartani 55; számuk ne legyen túl nagy 50c; tárgyuk ne legyen olyan, ami egyébként is előfordul 50c; szervesen kapcsolódjanak az általános ünneplésekhez 50b; besorolásuk szabályai 56.

L

LAKÓHELY fővédőszentjét a szerzetes családok megünneplik 52c.
LELKIPÁSZTORI OK miatt át nem tehető ünneplések 56d; az engedélyezett ünneplések napjának megválasztásánál 56e; ily okból mikor szabad évközi vasárnapokon megrendezni az előző héten előfordult ünneplésekét 58; javallhatja valamely szent második ünneplését a külön naptárban 50b.
LITURGIKUS ÉV egésze 1 és 2; körének teljes fényét ne homályosítsák el külön ünneplések 56f.
LITURGIKUS NAP megszentelése szentmisével és zsolozsmával 3; éjféltől éjfélig tart 3.

M

MÁRIA: a boldogságos Szűz tisztelete az egyházi évben 8; ünnepeinek elsőbbsége 59, 7; istenanyaságának főünnepe 35; tetszés szerinti emléknapja az évközi szombatokon 15.
MEGTALÁLÁS: ereklyék megtalálásának ünneplése 50b; mint a szentek ünneplésének napja 56b.

N

NAGYBÖJT célja 27; tart hamvazószerdától a nagycsütörtök-esti mise kezdetéig 28; ilyenkor nem mondunk Alleluját 28; napjait szabadon kell hagyni a külön ünneplésektől 56f; vasárnapjainak elnevezése 30; elsőbbségük 59, 2; megelőzik az Úr minden ünnepét és a főünnepeket 5; köznapjai előnyt élveznek 16 és 59, 9.

NAGYCSÜTÖRTÖK reggel a püspök együtt misézik papjaival 31; ekkor szenteli, ill. áldja meg az olajokat 31.
NAGYHÉT rendeltetése: Krisztus kínszenvedésének emlékezete 31; köznapjai előnyt élveznek 16; elsőbbségük 59, 2.
NAGYPÉNTEK mint húsvét böjtje 20.
NAGYSZOMBAT mint húsvét böjtje 20.
NEM-KÖTELEZŐ EMLÉKNAPOK elsőbbségük 59, 12; ilyenné válnak a kötelező emléknapok, ha nagyböjti köznapra esnek 59, 12; szentek második ünneplésére az év folyamán 50b – lásd még EMLÉKNAP.
NEMZET: külön naptára és szövegei lehetnek 51; ünnepli a nem egyetemes jelentőségű szenteket 9.
NYOLCAD sajátos törvényekkel szabályozva 12; húsvét nyolcadának napjai az Úr főünnepei 24; karácsony nyolcadának rendje 35; karácsony nyolcada alatti napok elsőbbsége 59, 9; a karácsony nyolcada alatti napok 35; karácsony nyolcadnapja január elseje 35.

O

OLAJOK megáldása nagycsütörtök reggel 31.

P

PARANCSOLT ÜNNEP áttétele, ha nem kell parancsoltként megtartani 7.
PROPRIUM, egyházmegyéké 51.
PROPRIUM DE TEMPORE az üdvösség titkait ünnepli 49; érintetlenül maradjon a külön naptárakban is 50a.
PÜNKÖSD elsőbbsége 59, 2; szombatja az utolsó köznap áldozócsütörtök után 26; pünkösdig tart a húsvéti idő 22 és 23.

R

RANGSOR: az ünnepeké, táblázatban 59; bizonyos ünneplések egyes helyeken magasabb fokon állhatnak a rangsorban, mint másutt 54.
RÍTUS: a római ritus naptári elvei 2; a nem-római rítusokat csak az egyházi év elvei kötelezik általában, de esetleg gyakorlati szabályai is 2.
RÓMAI RÍTUS naptára az általános naptár 48.

S

SAJÁT EMLÉKNAPOK elsőbbsége 59, 11.
SAJÁT ÜNNEPEK elsőbbsége 59, 8.
SAJÁT ÜNNEPLÉSEK beillesztendők az általános naptárba 52.
SZÉKESEGYHÁZ felszentelését a szerzetes családok együtt ünneplik a helyi egyházzal 52c; felszentelésének évfordulója 52a; a felszentelési évforduló elsőbbsége 59, 8.
SZENT CSALÁD ünnepe 6; vasárnap karácsony nyolcadában 35.
SZENTEK csak egy ünneplésük legyen a liturgikus év folyamán 50b; egyetemes jelentőségűek 9 és 49; ünnepeiknek elsőbbsége 59, 7; csoportosan ünnepelt szentek egyikének magasabb fokú ünneplése 57; ha szentek ünneplése azonos napra esik 57; ünneplésük ne ütközzék állandóan akadályokba 56c; ünneplésük, ha az általános naptárban nem szerepelnek 56b; szentek közös ünneplése az egyházmegye naptárában 53a, b és c; közös ünneplésük

a szerzetes-naptárban 53a, b és c; akik a szerzetes család tagjai voltak, vagy vele kapcsolatban álltak 52b; akiknek kapcsolatuk volt az egyházmegyével 52a.
SZENTHÁROMSÁG főünnepe 6.
SZERZETES CSALÁD naptárába mi kerüljön be 52b és 53; ünnepli a nem egyetemes jelentőségű szenteket 9; tisztelje az olyan szenteket, akiket magáénak tekinthet 49; külön naptárral bír 48; az alapító vagy a cím főünnepének elsőbbsége 59, 4; a cím, az alapító, a főpártfogó ünnepének elsőbbsége 59, 8; védőszentjének vagy alapítójának második ünnepe 50b; külön emléknapjainak elsőbbsége 59, 11.
SZERZETES TARTOMÁNY külön naptára és külön szövegei lehetnek 51.
SZERZETES TEMPLOM külön naptára 52c.
SZÜLETÉSNAP (égi) lásd HALÁL NAPJA.
SZOMBAT: megelőző szombaton tartjuk meg a főünnepeket, ha ádventi, nagyböjti vagy húsvéti vasárnapra esnek 5; az évközi szombatok Szűz Mária tetszés szerinti emléknapjai 15.

T

TARTOMÁNY: külön naptára és szövegei lehetnek 51.
TEMPLOM ünnepei a liturgikus napok táblázatában 52c; külön naptárának tartalma 52c; saját ünnepei 59, 8e; saját emléknapjainak elsőbbsége 59, 11–12.
TEMPLOMSZENTELÉS főünnepének elsőbbsége 59, 4.
TEST, ha a templomban nyugszik 52c.
TITULUS főünnepének elsőbbsége 59, 4; szerzetescsalád címének ünneplése 52b – lásd még CÍM.

U

UGYANAZON NAP, ha több ünneplés esik rá 60.
ÚR NAPJA, lásd VASÁRNAP.
ÚRNAPJA, lásd Krisztus testének és vérének ünnepe, főünnep 7.
ÚR ÜNNEPEI: elsőbbségük 59, 5; enged nekik a vasárnap 5; első vecsernyéjük van, ha a vasárnap ünneplését helyettesítik 13.
URUNK MEGKERESZTELKEDÉSE: ünnepe 6 és 38; január 6-án van 37; elsőbbsége 59, 2; áttétele, ha nem parancsolt ünnep 7; ilyenkor vasárnapra kell áttenni 37.
URUNK MENNYBEMENETELE húsvét után a negyvenedik napon 25; elsőbbsége 59, 2; áttétele, ha nem parancsolt ünnep 7; ilyenkor húsvét hetedik vasárnapjára kell áttenni 25.
ÜNNEP (festum) a természetes nap határain belül marad 13; rendszerint nincsen első vecsernyéje 13; olykor van 13; helye a liturgikus napok rangsorában 10.
ÜNNEPLÉSEK különbsége fontosság szerint 10; rangsorának táblázata 59; több ünneplés sorsa, ha azonos napra kerülnek 60; elmaradásuk egy-egy esztendőben 60; lehetőleg a külön naptárban se kerüljenek más napra 56; fokuk megváltoztatható a külön naptárba sorolásnál 56a; szentek ünneplése le nem foglalt napokon, a külön naptárban 56b; egy-egy szentnek csak egyetlen ünneplése a liturgikus évben 50b.

V

VASÁRNAP, az Úr napja 1; elsődleges jelentőségű ünnep 4; a feltámadás emlékezete 1; a húsvéti titok ünneplése 4; a hét első napja 4; ünneplése előző este kezdődik 3; mily napoknak engedi át az ünneplést 5; vasárnapra állandó jelleggel kerülő ünneplések 6; vasárnapra általában nem kerülhet más ünneplés állandó jelleggel 6; némely parancsolt ünnep áttétele vasárnapra 7; a húsvéti idő, mint egyetlen nagy vasárnap 22; a karácsonyi és az évközi idő vasárnapjainak elsőbbsége 59, 6; évközi vasárnapra tehetők az előző héten előfordult ünneplések 58; az évközi idő vasárnapjai kiváltképp ünneplik Krisztus titkát 43.
VECSERNYÉK ütközése 61.
VÉDŐSZENTEK az egyházmegyei naptárban 52a.
VIDÉK: külön naptára és szövegei lehetnek 51.
VIGÍLIA: valamennyi szülőanyja húsvét éjszakája 21.
VIRÁGVASÁRNAP a nagyhét kezdete 30; az Úr kinszenvedésének vasárnapja 30.
VÍZKERESZT, lásd Urunk megkeresztelkedése.
VOTÍV MISÉK szövege keresztjáró napokon és évnegyedes időkben 47.

APOSTOLI RENDELKEZÉS a Római Misekönyv közzétételéről – – – – – – – – – – – – – – – – 5

A RÓMAI MISEKÖNYV ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

Előszó – – – – – – – – – – – – – – – – 13

Tanúság a hit változatlanságáról – – – – – – – 13
A hagyomány folytonossága – – – – – – – – 15
Alkalmazkodás az új körülményekhez – – – – – 17

I. fejezet: Az eukarisztikus ünneplés jelentősége és méltósága – – – – – – – – – – – – – – – 21

II. fejezet: A szentmise felépítése, alkotó elemei és részei – 23

I. A szentmise általános felépítése – – – – – – 23

II. A szentmise különféle alkotó elemei – – – – – 23
Isten igéjének felolvasása és magyarázata – – – – 23
A könyörgések és a papra tartozó egyéb részek – – – 24
A szentmisében előforduló egyéb formulák – – – – 25
A különféle szövegek előadási módja – – – – – 25
Az ének jelentősége – – – – – – – – – – – 26
A testtartás és a gesztusok – – – – – – – – – 26
A szent csend – – – – – – – – – – – – – 27

III. A szentmise egyes részei – – – – – – – – – 27
A) Bevezető szertartás – – – – – – – – – 27
Kezdőének – – – – – – – – – – – 28
Az oltár és a hívek köszöntése – – – – – – – 28
Bűnbánat – – – – – – – – – – – 28
Uram, irgalmazz! – – – – – – – – – – 29
Dicsőség – – – – – – – – – – – 29
Könyörgés – – – – – – – – – – – 29
B) Az ige liturgiája – – – – – – – – – 30
Szentírási olvasmányok – – – – – – – – 30
Olvasmányok közti énekek – – – – – – – 31
Homília – – – – – – – – – – – 32
Hitvallás – – – – – – – – – – – 32
Egyetemes könyörgések – – – – – – – – 33
C) Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – 33
Az adományok előkészítése – – – – – – – 34
Az eukarisztikus ima – – – – – – – – 35
Az áldozás rítusa – – – – – – – – – 36
D) Befejező szertartás – – – – – – – – – 38

III. fejezet: Feladatok és szolgálatok a szentmisében – – 39

I. A papi rend feladata és szolgálata – – – – – 39

II. Az Isten népének feladata és szerepe – – – – 40

III. Különféle szolgálatok – – – – – – – – – 41

IV. fejezet: A különféle miseformák – – – – – – – 43

I. A közösségi mise – – – – – – – – – – 44
Előkészítendők – – – – – – – – – – – 44
A) A mise alapformája – – – – – – – – – 45
Bevezető szertartás – – – – – – – – – 45
Igeliturgia – – – – – – – – – – – 46
Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – – 47
Befejező szertartás – – – – – – – – – 50
B) A diákonus feladatai – – – – – – – – – 50
Bevezető szertartás – – – – – – – – – 51

Igeliturgia – – – – – – – – – – – – 51
Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – – 51
Befejező szertartás – – – – – – – – – – 52
C) A szubdiákonus feladatai – – – – – – – – 53
Bevezető szertartás – – – – – – – – – 53
Igeliturgia – – – – – – – – – – – – 53
Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – – 54
Befejező szertartás – – – – – – – – – – 54

II. A koncelebrált mise – – – – – – – – – 55
Előzetes megjegyzések – – – – – – – – – 55
Bevezető szertartás – – – – – – – – – 56
Igeliturgia – – – – – – – – – – – – 57
Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – – 57
Az eukarisztikus ima végzési módja – – – – – 57
A) Az I. eukarisztikus ima, a római kánon – – – – 57
B) A II. eukarisztikus ima – – – – – – – – 58
C) A III. eukarisztikus ima – – – – – – – – 59
D) A IV. eukarisztikus ima – – – – – – – – 60
Az áldozás rítusa – – – – – – – – – – 61
Befejező szertartás – – – – – – – – – – 63

III. Magánmise – – – – – – – – – – – – 64
Előzetes megjegyzések – – – – – – – – – 64
Bevezető szertartások – – – – – – – – – – 64
Igeliturgia – – – – – – – – – – – – 65
Az Eukarisztia liturgiája – – – – – – – – – 65
Befejező szertartás – – – – – – – – – – 66

IV. Néhány általános, minden miseformára érvényes szabály – – – – – – – – – – – – – – – 66
Az oltárnak és az evangéliumos könyvnek járó tiszteletadás – – – – – – – – – – – – – – 66
Térdhajtás és meghajlás – – – – – – – – – 67
Tömjénezés – – – – – – – – – – – – – 67
Purifikálás – – – – – – – – – – – – – 68
Két szín alatti áldozás – – – – – – – – – 68

1. A két szín alatti áldoztatás rítusa, ha az áldozók a kehelyből isznak – – – – – – – – – – – – 70
2. A két szín alatti áldoztatás rítusa, ha bemártással történik – – – – – – – – – – – – – – 72
3. A két szín alatti áldoztatás rítusa szívócsővel – – 72
4. A két szín alatti áldoztatás rítusa kiskanállal – – 73

V. fejezet: A templomok elrendezése és felszerelése a szentmiséhez – – – – – – – – – – – – – – 74

I. Általános alapelvek – – – – – – – – – – 74

II. A templom belső elrendezése a szentmiséhez – – 75

III. A presbitérium – – – – – – – – – – – 75

IV. Az oltár – – – – – – – – – – – – – 76

V. Az oltár díszítése – – – – – – – – – – 77

VI. A papi szék és a segédkezők ülőhelye, vagyis az elöljáró helye – – – – – – – – – – – 77

VII. Az ambó, vagyis az Isten igéje hirdetésének helye 78

VIII. A hívek helye – – – – – – – – – – – 78

IX. Az énekkar, az orgona és a hangszerek helye – – 78

X. Az Oltáriszentség őrzése – – – – – – – 79

XI. A tiszteletre elhelyezett képek és szobrok – – – 79

XII. A szent helyek elrendezéséről általában – – – – 79

VI. fejezet: A szentmise bemutatásának kellékei – – – – 81

I. A misézéshez szükséges kenyér és bor – – – – 81

II. A szent fölszerelésekről általában – – – – – 82

III. A szent edények – – – – – – – – – – – 82

IV. A szent ruhák – – – – – – – – – – – – 83

V. A templomi használatra szánt egyéb tárgyak – – 85

VII. fejezet: A misének és részeinek megválasztása – – – 86

I. A szentmise megválasztása – – – – – – – – 87

II. A mise részeinek megválasztása – – – – – – 88
Olvasmányok – – – – – – – – – – – – – 88
Imádságok – – – – – – – – – – – – – 89
Énekek – – – – – – – – – – – – – – 91
Különleges felhatalmazások – – – – – – – – 91

VIII. fejezet: Szentmisék és könyörgések különféle alkalmakra, votívmisék, gyászmisék – – – – – – – – 92

I. Szentmisék és könyörgések különféle alkalmakra, votívmisék – – – – – – – – – – – – – 92

II. Gyászmisék – – – – – – – – – – – – 93

JEGYZETEK – – – – – – – – – – – – – 94

AZ EGYHÁZI ÉV SZABÁLYAI
ÉS AZ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁR

MOTU PROPRIO az egyházi év egyetemes szabályainak és az új általános római naptárnak jóváhagyásáról – – – 99

ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK A LITURGIKUS ÉVRŐL
ÉS NAPTÁRRÓL

I. fejezet: A liturgikus év – – – – – – – – – – 103
I. A liturgikus napok – – – – – – – – – – – 103

I. A liturgikus nap általában – – – – – – – 103

II. A vasárnap – – – – – – – – – – – – 104

III. A főünnepek, az ünnepek és az emléknapok – – 104

IV. A köznapok – – – – – – – – – – – – 105

II. Az év lefolyása – – – – – – – – – – – – 106

I. A húsvéti szent háromnap – – – – – – – 106

II. A húsvéti idő – – – – – – – – – – – – 106

III. A nagyböjti idő – – – – – – – – – – – 107
IV. A karácsonyi idő – – – – – – – – – – – 108
V. Az ádventi idő – – – – – – – – – – – 108
VI. Az „évközi" idő – – – – – – – – – – – 109
VII. Keresztjáró napok és évnegyedes idők – – – – 109

II. fejezet: A naptár – – – – – – – – – – – – 110
I. A naptár és annak előírt tartalma – – – – – – 110
II. Ünneplés saját napon – – – – – – – – – – 112
Liturgikus napok táblázata ünneplésük rangsora szerint – – – – – – – – – – – – – – 115
JEGYZETEK – – – – – – – – – – – – – 117

AZ ÁLTALÁNOS RÓMAI NAPTÁR

Január – – – – – – – – – – – – – – – 118
Február – – – – – – – – – – – – – – 119
Március – – – – – – – – – – – – – – 120
Április – – – – – – – – – – – – – – 121
Május – – – – – – – – – – – – – – 122
Június – – – – – – – – – – – – – – 123
Július – – – – – – – – – – – – – – 124
Augusztus – – – – – – – – – – – – – 125
Szeptember – – – – – – – – – – – – – 126
Október – – – – – – – – – – – – – 127
November – – – – – – – – – – – – – 128
December – – – – – – – – – – – – – 129

NEVEZETESEBB ÜNNEPLÉSEK IDŐTÁBLÁZATA – – – 130

HARMADIK INSTRUKCIÓ A LITURGIKUS KONSTITÚCIÓ VÉGREHAJTÁSÁRA

A megújított miseliturgia gazdag lehetőségei – – – – – 135
Ellenállók és türelmetlenek – – – – – – – – – – 136
A püspökök felelőssége – – – – – – – – – – 136
1. Szabadság és engedelmesség – – – – – – – – 137
2. A szentírási olvasmányok – – – – – – – – 138
3. A liturgikus szövegek, énekek, zene, magyarázatok – – 139
4. Az eukarisztikus ima – – – – – – – – – – 141
5. Az eukarisztia ünneplésekor használt kenyér – – – – 141
6. Az áldoztatással kapcsolatos előírások – – – – – 142
7. A nő szolgálata a liturgiában – – – – – – – – 143
8. A liturgikus fölszerelések és ruhák – – – – – – 144
9. Az eukarisztikus ünneplés helye – – – – – – – 144
10. A liturgikus térség végleges kialakítása – – – – – 145
11. Liturgikus szövegek fordítása és kiadása – – – – – 145
12. A kísérletezésre vonatkozó előírások – – – – – – 146
13. A papság és a hívek alapos liturgikus nevelése – – – 147
JEGYZETEK – – – – – – – – – – – – – – 148

TÁRGYMUTATÓK

A Római Misekönyv Általános Rendelkezéseihez – – – 151
Az egyházi év szabályai és az Általános Római Naptár című részhez – – – – – – – – – – – – – – 162